"Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 20-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin 2023-cü il üzrə

MƏLUMATI

BAKI • 2024

“Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında”
Azərbaycan Respublikası Qanununun 20-ci maddəsinə əsasən
Azərbaycan Respublikası
Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri
üzrə Dövlət Komitəsinin
2023-cü il üzrə

MƏLUMATI

BAKI – 2024

M Ü N D Ə R İ C A T

GİRİŞ..4

1. GENDER BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI DÖVLƏT SİYASƏTİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ VƏ DÖVLƏTİN VƏZİFƏLƏRİ
(Maddə 2.0.4, 3, 4, 5, 6)

1.1. Normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi..10
1.2. Gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği..21
1.3. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması..........25
1.4. Dövlətin idarə olunmasında və qərarların qəbul edilməsində gender bərabərliyinin qorunması..........46
1.5. Şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən gender bərabərliyinin təmin edilməsi..........82

2. GENDER BƏRABƏRLİYİNİN MÜXTƏLİF SAHƏLƏR ÜZRƏ TƏMİNATI
(Maddə 7-16)

2.1. Əmək hüquqlarının həyata keçirilməsində gender bərabərliyinin təmin edilməsi..........86
2.2. Təhsil hüquqlarının həyata keçirilməsində bərabər imkanların təmin edilməsi..........93
2.3. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində gender bərabərliyinin təmin edilməsi..........97
2.4. İqtisadi və sosial münasibətlərdə gender bərabərliyinin təminatları............100
2.5. Qeyri-hökumət təşkilatları, həmkarlar ittifaqları və siyasi partiyaların fəaliyyətində gender bərabərliyinin təmin edilməsi..........125

3. 2023-cü ildə AZƏRBAYCANDA GENDER BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ SAHƏSİNDƏ ƏLDƏ EDİLMIŞ NƏTİCƏLƏR, QARŞIYA QOYULAN VƏZİFƏLƏR VƏ TÖVSİYƏLƏR

3.1. Nəticələr..........130
3.2. Qarşıya qoyulan vəzifələr və tövsiyələr..........131

Gender məsələləri üzrə məsul şəxslərin siyahısı..........133

İXTİSARLAR

AR – Azərbaycan Respublikası

NMR – Naxçıvan Muxtar Respublikası

AQUPDK – Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi

UADM – Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzi

KOBİA – Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi

İKT – İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları

EKTİS – Elektron Kənd Təsərrüfatı İnformasiya Sistemi

AHİK – Azərbaycan Həmkarlar ittifaqları Konfederasiyası

HİRK – Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsi

CEDAW – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılmasına dair Konvensiyası

AFAQ – Aqrar Fəaliyyətli Azərbaycan Qadınları

GIZ – Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti

BMT – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı

FAO – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı

BƏT – Beynəlxalq Əmək Təşkilatı

DİM – Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri

AQSİA – Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası

İSİM – Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi

SİF – Sahibkarlığın İnkişafı Fondu

GİRİŞ

"Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 20-ci maddəsinə uyğun olaraq Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin 2023-cü il üzrə Məlumatı ötən il respublikamızda bu sahədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri üzrə beynəlxalq öhdəliklərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı görülmüş işləri və əvvəlki illərlə müqayisədə irəliləyişlərin dinamikasını özündə əks etdirir.

Məlumat hazırlanarkən Azərbaycan Respublikasının 62 mərkəzi, 76 yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, Naxçıvan Muxtar Respublikasının mərkəzi qurumlarının və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, bir sıra qeyri hökumət təşkilatlarının məlumatlarından istifadə edilmişdir.

Məlumat "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatı haqqında Qanun"un müvafiq maddələrindən irəli gələn 3 istiqaməti əhatə edir.

– **"Gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri və dövlətin vəzifələri"** bölməsinə gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, institusional mexanizmlərin fəaliyyəti, gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği, cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması, dövlətin idarə olunmasında və qərarların qəbul edilməsində gender bərabərliyinin təminatına dair məlumatların icmalı daxil edilmişdir.

– **"Gender bərabərliyinin müxtəlif sahələr üzrə təminatı"** bölməsi əmək hüquqlarının həyata keçirilməsinə, məşğulluğun dəstəklənməsinə, təhsilin ayrı-ayrı pillələrində təhsil hüquqlarının həyata keçirilməsinə, iqtisadi və sosial münasibətlərdə, qeyri-hökumət təşkilatları, həmkarlar ittifaqları və siyasi partiyaların fəaliyyətində gender bərabərliyinin təmin edilməsinə dair məlumatları əhatə edir.

– **"Azərbaycanda gender bərabərliyinin təmin edilməsi sahəsində əldə edilmiş nəticələr, qarşıya qoyulan vəzifələr və tövsiyələr"** bölməsində gender bərabərliyinin təminatı sahəsində formalaşan müsbət tendensiyalar və bu siyasətin geniş şəkildə vüsət alması, zəruri tədbirlərin keçirilməsi üçün tövsiyələr qeyd edilmişdir. Həmçinin gender məsələləri üzrə məsul şəxslərin siyahısı göstərilmişdir.

Məzmun və məlumatların əhatəliliyi baxımından təqdim edilən illik Məlumat 2022-ci il üzrə Məlumatdan aşağıdakı məqamlara görə fərqlənir:

- *Naxçıvan Muxtar Respublikasının məlumatları daxil edilmişdir.*
- *Gender məsələləri üzrə məsul şəxslərin siyahısı əlavə olunmuşdur.*
- *Dövlət və qeyri-dövlət yardım mərkəzlərinin xidmətlərindən yararlanmış məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslər barədə məlumat verilmişdir.*
- *Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyinin Sosial xidmət müəssisələrinə yerləşdirilən (çətin həyat şəraitində yaşayanlar və ağıllar) şəxslərin gender bölgüsü daxil edilmişdir.*
- *İcbari tibbi sığortanın Xidmətlər zərfi çərçivəsində TƏBİB-in tabeliyində olan dövlət tibb müəssisələrinə edilmiş müraciətlərin təhlili göstərilmişdir.*

Məlumatın hazırlanmasında Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən ötən **il ərzində 6 müxtəlif mövzuda aparılan araşdırma və təhlilə istinad edilmişdir:**

– *Gələcəyin ailə modelini simvollaşdıran əsas dəyərlər;*

– *Azərbaycanda dövlət qulluğuna qəbul ilə əlaqədar gender təhlili;*

– *Qadınların qeyri-formal məşğulluğu;*

– *Ölkədə qohum evlilikləri üzrə vəziyyətin öyrənilməsi;*

– *Azərbaycanda erkən uşaqlıq dövründə xidmətlərin əlçatanlığı və təminatı.*

– *Tibb müəssisələrindən kənarda baş verən doğuş faktlarına nəzarətin gücləndirilməsi, belə faktlar əsasında uşaq evliliklərinin aşkarlanması üzrə Analitik hesabat*

Məlumatda həmçinin gender bərabərliyinin təmin edilməsi sahəsində perspektivlər, hüquqi müstəvidə əldə olunan nailiyyətlər, beynəlxalq əməkdaşlıq, mövcud problemlər və maneələr, gələcəkdə icrası planlaşdırılan məsələlər və hədəflər öz əksini tapmışdır.

Məlumatda əks olunan statistik göstəricilər Dövlət Statistika Komitəsinin və digər dövlət orqanlarının məlumatlarına, Dövlət Komitəsinin qeyri-hökumət təşkilatları və beynəlxalq təşkilatlarla birgə həyata keçirdiyi araşdırmaların, təhlillərin və sorğuların nəticələrinə əsaslanmışdır.

Dövlət Komitəsi 2023-cü ildə öz əsasnaməsində müəyyən edilmiş istiqamətlər üzrə vəzifələrini həyata keçirmişdir. AQUPDK il ərzində bütün dövlət orqanları ilə səmərəli əməkdaşlıq etmiş, beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları ilə birgə layihələr icra etmişdir. Komitə tərəfindən təşkil olunan tədbirlərdə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti, məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanlarının, habelə yerli özünüidarəetmə orqanlarının, vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri yaxından iştirak etmişlər.

2023-cü il önəmli tədbirlərlə yadda qalmışdır. Gender bərabərliyinin təmin

olunması, qadınların kişilərlə bərabər səlahiyyətləndirilməsi istiqamətində həm yerli, həm də beynəlxalq səviyyəli tədbirlər keçirilmiş, vacib əhəmiyyətli məsələlər müzakirə olunmuşdur.

Qoşulmama Hərəkatının Əlaqələndirmə Bürosunun iyul ayında nazirlər səviyyəsində keçirilmiş iclasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin elan etdiyi təşəbbüs çərçivəsində 20-21 noyabr 2023-cü il tarixində Bakı şəhərində 40-a yaxın ölkənin və bir sıra beynəlxalq təşkilatın yüksək səviyyəli qonaqlarının iştirakı ilə Qoşulmama Hərəkatının **"Qadın Hüquqlarının İnkişafı və Qadınların Səlahiyyətləndirilməsi"** üzrə Konfransı keçirilmişdir.

Konfrans əsnasında Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində qadın hüquqlarının inkişafı, qadınların səlahiyyətləndirilməsi, habelə onların dayanıqlı inkişaf, iqtisadi artım, sülh və təhlükəsizlik məsələləri və digər sahələrdəki önəmli rolu kimi mövzularda interaktiv panel müzakirələri edilmişdir.

6-7 dekabr 2023-cü il tarixində AQUPDK tərəfindən **"Məişət zorakılığının qarşısının alınması: imkanlar və perspektivlər"** mövzusunda Beynəlxalq Konfrans keçirilmişdir.

Konfrans 5 panel sessiyası üzrə (I panel "Məişət zorakılığından zərərçəkmiş şəxslərin ədalət mühakiməsinə çıxış imkanları", II Panel "Məişət zorakılığı hallarının profilaktikası və aşkarlanması", III Panel "Məişət zorakılığına multidisiplinar yanaşma və mütəxəssis hazırlığı", IV Panel "Məişət zorakılığının qarşısının alınması və reabilitasiya tədbirlərinin həyata keçirilməsində

QHT-lərin rolu”, V Panel “Məişət zorakılığında medianın rolu” mövzusunda) işini davam etdirmişdir.

Konfransda məişət zorakılığı ilə mübarizəyə dair Milli Fəaliyyət Planının icrası ilə bağlı məlumatlar, bu sahədə digər ölkələrdəki müsbət təcrübələr təqdim edilmiş, mövcud problemlər və perspektivlər barədə panel müzakirələri keçirilmişdir.

1998-ci ildən etibarən hər beş ildən bir Azərbaycan qadınlarının qurultayları keçirilir. Bu qurultaylar dövlət qadın siyasəti sahəsində ən əlamətdar və böyük hadisələrdən biri kimi qiymətləndirilir. Qadın hüquqlarının müdafiəsi, gender bərabərliyinin təmin olunması sahəsində nailiyyətlərin müzakirəsi, qarşıda dayanan vəzifələrin müəyyən edilməsi məqsədilə keçirilən hər bir Qurultayın özünəməxsus mövzusu olur.

19 oktyabr 2023-cü il tarixində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi, eyni zamanda ilk Qadın Qurultayının 25 ili münasibətilə **Azərbaycan Qadınlarının VI Qurultayı** keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Qurultay iştirakçıların təbrik məktubu ünvanlamışdır. Qurultayın sonunda növbəti beş ilə dair Qətnamə qəbul olunmuş, Azərbaycan Qadınlarının Prezidentə Müraciəti ünvanlanmışdır.

Qurultay açılış hissəsindən sonra 4 panel üzrə “Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsas missiyası: Böyük Qayıdış”, “Gender məsələləri hüquqi müstəvidə: Mövcud vəziyyət, qarşıda duran məsələlər”, “Sosial-iqtisadi islahatların gender aspektləri. Formal və qeyri formal məşğulluqda qadın təmsilçiliyi”, “Qadın hüquqlarının həyata keçirilməsində çağırışlar və qlobal tendensiyalar” mövzularında işini davam etdirmişdir.

Azərbaycan Qadınlarının son Qurultayından ötən beş il ərzində ölkədə qadınların ictimai-siyasi və sosial həyatında ciddi dəyişikliklər baş vermişdir. Ölkədə regionların sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər, qadınların vəziyyətinə müsbət təsirlərini göstərmiş, onların iqtisadi cəhətdən gücləndirilməsinə, regiondakı irəliləyişlərə öz töhfələrini vermə imkanlarının genişlənməsinə səbəb olmuşdur. Qadın və qızlar arasında onlar üçün qeyri-ənənəvi olan təhsil və məşğulluq sahələrinə, xüsusilə də elm, texnologiya, mühəndislik, maliyyə sektorlarına maraq artmışdır. Bu dövrdə dövlətin qadın sahibkarlığına verdiyi dəstək artıq öz müsbət nəticələrini verməkdədir. Dövlət idarəçiliyində və özəl sektorda gender bərabərliyinin təşviqi üzrə tədbirlər bu sahədə məlumatlılığın artması və gender amilinin qurumların və iri şirkətlərin daxili siyasətlərinə daxil edilməsi ilə nəticələnmişdir. Çətin həyat şəraitində olan qadınların müdafiəsi gücləndirilmiş və bu istiqamətə maddi və insan resurslarının cəlb olunmasına, habelə sosial infrastrukturun yaradılmasına diqqət artırılmışdır.

Lakin müsbət dəyişikliklərlə yanaşı ailədə və ictimai həyatda cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə səbəb olan bir sıra amillər, xüsusilə mənfi adət və təcrübələr, gender əsaslı zorakılıq, erkən nikah halları, təhsil, əmək, reproduktiv sağlamlıq kimi hüquqların reallaşdırılması ilə bağlı problemlər hələ də ciddi problem olaraq qalmaqdadır.

Ölkədə idarəetmənin müxtəlif səviyyələrində qadınların kişilərlə bərabər təmsilçiliyinin genişləndirilməsi, onların iqtisadi fəallığının artırılması, qadın sahibkarlığının stimullaşdırılması, cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması ilə bağlı tədbirlərin daha da gücləndirilməsinə ehtiyac vardır.

1

GENDER BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI DÖVLƏT SİYASƏTİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ VƏ DÖVLƏTİN VƏZİFƏLƏRİ

(Maddə 2.0.4, 3, 4, 5, 6)

1.1. Normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 28 avqust 2023-cü il tarixli 4059 nömrəli Sərəncamı ilə **"Azərbaycan Respublikasında sosial xidmətin inkişafına dair 2023–2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı"** təsdiq edilmişdir. Sərəncamda hamı üçün bərabər iştirak imkanını təmin edən sosial xidmətlər sisteminin formalaşması, ailədaxili mübahisələrin həlli ilə bağlı mediasiya xidmətlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur.*

Ölkədə əmək münasibətlərinin gender bərabərliyi prinsipləri əsasında qurulmasının, qadınların məşğulluq imkanlarının genişləndirilməsinin və daha yüksək əmək haqqı ödənilən sahələrdə çalışmasının təmin edilməsi məqsədilə bu sahədə mövcud qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər aparılır.

Belə ki, "Hamilə və ya bir yaşına çatmamış uşağı olan qadınların əməyinin tətbiqi qadağan olunan əmək şəraiti zərərli və ağır olan istehsalatların, peşələrin (vəzifələrin), habelə yeraltı işlərin siyahısı"nın və "Hamilə və ya bir yaşına çatmamış uşağı olan qadınların iş yerlərində təmasda olması qadağan olunan zərərli istehsalat amillərinin siyahısı"nın və onların tətbiqi qaydalarının təsdiq edilməsi və "Qadın əməyinin tətbiqi qadağan olunan, əmək şəraiti zərərli və ağır olan istehsalatların, peşələrin (vəzifələrin), habelə yeraltı işlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 20 oktyabr tarixli 170 nömrəli Qərarının ləğv edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 31 may tarixli 172 nömrəli Qərarı qəbul edilmişdir. Qərarın təsdiqi ilə mövcud qanunvericilikdə qadınların əməyi qadağan olunan 674 peşə (vəzifə) və iş yeri azaldılaraq 204 müəyyən edilir, eyni zamanda qadağan edilən bu peşə (vəzifə) və iş yerləri bütün qadınlara deyil, yalnız hamilə və ya bir yaşınadək uşağı olan qadınlara tətbiq edilir.

Bununla yanaşı, cinsi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması məqsədilə **"Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında" 2023-cü il 22 dekabr tarixli 1063-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanununa** əsasən Məcəllənin 98-ci və 242-ci maddələrinə dəyişiklik edilmişdir. Bu dəyişikliyə əsasən hamilə, 14 yaşınadək uşağı olan, həmçinin 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş uşağı olan qadınların kişilərlə bərabər qaydada gecə vaxtı yerinə yetirilən işlərə, iş vaxtından artıq işlərə cəlb edilmə və istirahət, iş günü hesab edilməyən bayram və digər günlərdə işə cəlb edilməsinə və ezamiyyətə göndərilməsinə onların yazılı razılığı ilə icazə verilir.

Eyni zamanda, hamiləliyə və doğuşa görə arvadı məzuniyyətdə olan kişilərə tibb müəssisəsinin arayışı əsasında doğuş gününə təsadüf edən ərəfədə 14 təqvim günü müddətində ödənişli məzuniyyət verilməsi ilə bağlı dəyişiklikləri ehtiva edən "Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" Qanun layihəsi hazırlanmışdır.

“Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Kişi və qadın işçilər – ailə vəzifələri olan işçilər üçün bərabər imkanlar və bərabər rəftar haqqında” 156 nömrəli Konvensiyasına qoşulmaq barəsində” 2010-cu il 11 may tarixli 1003-IIIQ nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə ailə vəzifələri olan işçi anlayışının daxil edilməsinə dair layihə hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 27 noyabr tarixli 2307 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında məişət zorakılığı ilə mübarizəyə dair 2020-2023-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın icrasının təmini məqsədilə AQUPDK-si tərəfindən məişət zorakılığı ilə mübarizə sahəsində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslər üçün əlaqələndirmə mexanizminin yaradılması, məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə pulsuz hüquqi yardım göstərilməsi barədə təklifləri özündə əks etdirən normativ hüquqi akt layihələri hazırlanmışdır.

Hazırlanmış hüquqi akt layihələrindən 2 qanun layihəsi - “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsində, “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanunu Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin 30 dekabr 2023-cü il tarixli plenar iclasının gündəliyinə müzakirəyə çıxarılması üçün (birinci oxunuşa) təklif olunmuş və növbəti oxunuşa tövsiyə edilmişdir.

Gender bərabərliyi siyasətinin təbliği və təşviqi, gender əsaslı ayrı-seçkiliyin qarşısının alınması sahəsində ixtisaslaşmış institusional mexanizmlərin fəaliyyəti

Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzləri (UADM)

Komitənin 11 Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzləri tərəfindən erkən nikah, məişət zorakılığı, sağlam həyat tərzi və reproduktiv sağlamlığın, milli mənəvi dəyərlər və vətənpərvərlik, insan hüquqlarının təbliği eyni zamanda dövlət proqramları və milli fəaliyyət planlarının müvafiq bəndlərinin icrası məqsədilə 601 tədbir keçirilmiş, həmin tədbirlərdən 27807 nəfər iştirakçı bəhrələnmişdir.

Mərkəzlər tərəfindən əhaliyə müxəllif mövzularda 6417 ədəd maarifləndirici vərəqələr paylanılıb.

"Erkən nikah və qohum evliliyinin fəsadları" ilə bağlı 36 tədbir keçirilmiş 2268 nəfər bəhrələnmişdir. Tədbirlərdə idarə, müəssisə və təşkilatlar, icma sakinləri, ümumtəhsil müəssisələrinin müəllim şagird kollektivi, tələbələr iştirak edib. Həmçinin tədbirlərdə 3360 nüsxə maarifləndirici materiallar paylanıb, onlardan 2737-i "Ailə başçısına məktub" adlı maarifləndirici vərəqələrdir.

15 May Beynəlxalq Ailə Günü münasibətilə aidiyyəti qurumların dəstəyi ilə maarifləndirici görüşlər keçirilib, şəhid və qazi ailələri, uzunömürlü və həssas təbəqədən olan ailələrə səfərlər edilib, yeniyetmə və gənclərin nümunəvi ailələrlə görüşləri təşkil edilib, ümumilikdə 800 nəfər faydalanıb.

2023-cü il ərzində 11 Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzlərinə 3043 nəfər tərəfindən müxtəlif mövzularda 3096 müraciət daxil olub. Müraciət edənlərin 2104 nəfəri qadındır.

Mərkəzlər (UADM) tərəfindən psixoloq, sosial işçi və hüquqşünasların iştirakı ilə 8 "açıq qapı" günü keçirilib. Ümumilikdə "açıq qapı" günlərində 931 nəfər müraciət edib. İl ərzində UADM əməkdaşları tərəfindən 1001 ailəyə səfər edilib.

Təhsildən yayınma ilə bağlı 68 ailəyə, qəyyumluğa və himayəyə verilmiş uşaqlarla bağlı 56 ailəyə, erkən nikah faktları ilə bağlı 27 ailəyə, 16 yaşında ana olmuş qızlarla bağlı 12 ailəyə monitorinq səfərləri edilib.

Ümumilikdə 32399 nəfər Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzlərinin fəaliyyətindən bəhrələnmişdir. 2022-ci illə müqayisədə bu rəqəm 11% artmışdır.

Səmərəli fəaliyyətini nəzərə alaraq UADM-lərin sayının artırılmasına ehtiyac var.

Qadın Resurs Mərkəzləri

Ümumilikdə 17 Qadın Resurs Mərkəzi fəaliyyət göstərir və 8336 üzvü var. Layihə çərçivəsində cəmi 824 nəfər qadın biznes fəaliyyətinə başlamışdır. Bu da sosial iştirak baxımından müsbət dinamikanı əks etdirir.

2023-cü ildə Qadın Resurs Mərkəzləri fəaliyyətini davam etdirmiş, qadınların məlumatlılığının və fəallığının artırılmasına, məşğulluğunun təmin olunmasına, onlar arasında sahibkarlığın inkişafına dəstək göstərmişdir.

Qadın Resurs Mərkəzləri tərəfindən qadınlar üçün *"İnsan hüquqları", "Gender bərabərliyi", "Liderliyin Əsasları və Özünə İnamın Formalaşması", "Gənclərin asudə*

vaxtlarının səmərəli təşkili", "Gender əsaslı zorakılıq və onunla mübarizə yolları", "Sahibkarlıq və Biznes bacarıqlarının artırılması", "Karyera qurmağın sirləri" "Sosial sahibkarlıq", "Məşğulluq və peşə ayrı-seçkiliyinə dair məlumatlılığın artırılması", "Marketinq, Brendinq və Satış", "Strateji planlaşdırma", "Fandreyzinq Sessiyası", "Rəqəmsal Marketinq və Sosial Media Marketinqi", "Sosial medianın idarə edilməsi", "Mühasibat uçotu və vergilərin hesablanması", "Biznesin dayanıqlı inkişafı məqsədi", "QHT-lərin yaradılması, idarə olunması və maliyyə vəsaitlərinin toplanması", "Kommunikasiya və Təşviqat", "Qida təhlükəsizliyi və Gigiyena", "Kompüter bacarıqları", "Valideyn və Uşaq münasibətlərinin möhkəmləndirilməsinə təsir edən amillər", "Stress və travma" mövzularında təlimlər təşkil olunmuşdur. **Bu təlimlərdən 2575 nəfər bəhrələnmişdir.**

Mərkəzlər tərəfindən *"Dərzilik", "Qənnadıçılıq", "Dırnaq qaynağı", "Bərbərlik", "Kargüzarlıq", "Kompüter bacarıqları", "1 C Mühasibatlıq", "Arıçılıq"* sahələrini əhatə edən **peşə kursları təşkil olunmuşdur. Peşə kurslarından 395 nəfər qadın yararlanmışdır.**

İl ərzində Mərkəzlər tərəfindən 182 təlim, 311 tədbir keçirilmiş, 90 qadın biznes fəaliyyətinə başlamışdır. 941 nəfərə psixoloji, 1331 nəfər hüquqi yardım göstərilmişdir.

Xaçmaz, Tərtər, Bərdə, Biləsuvar Qadın Resurs Mərkəzinin üzvləri olan qadın sahibkarlar Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar İnnovasiya Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilən Aqrar İnnovasiya Festivalında iştirak etmiş, əl işlərinin nümayişini və satışını həyata keçirmişlər.

Həmçinin, Xaçmaz, Zaqatala, Xəzər, Masallı, Biləsuvar rayonlarında təşkil olunan satış sərgilərində Qadın Resurs Mərkəzlərinin biznes qaliblərinin istehsal etdikləri məhsulların nümayişi və satışı təşkil edilmişdir.

Ümumilikdə 2023-cü ildə Qadın Resurs Mərkəzlərinin fəaliyyətindən 11679 nəfər bəhrələnmişdir.

2023-ci il ərzində Resurs Mərkəzlərindən 11679 nəfər bəhrələnmişdir

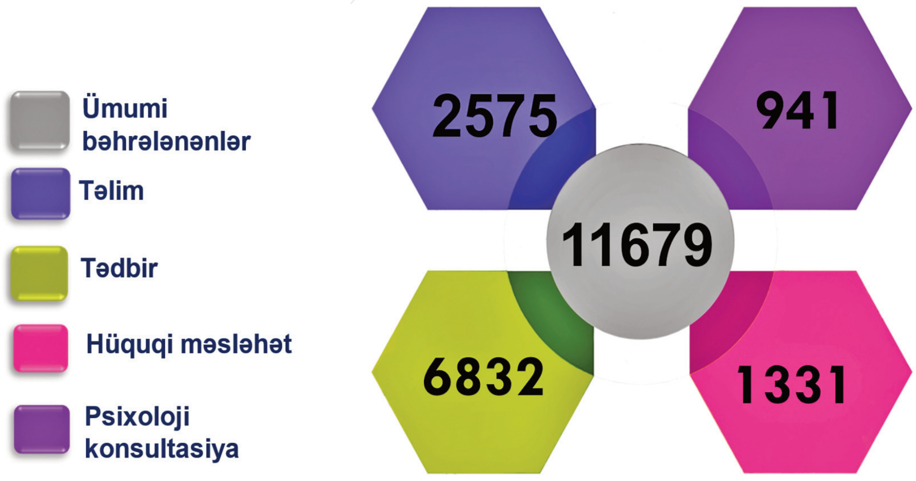

Gender məsələləri üzrə məsul şəxslər

16 iyun 2022-ci il tarixində BMT-nin qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv olunması üzrə Komitəsinin (CEDAW) Cenevrə şəhərində keçirilmiş 82-ci sessiyasında Azərbaycan Respublikası Hökumətinin "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması üzrə Konvensiyası"nın altıncı dövri məruzəsi üzrə növbəti atılmalı olan addımlara dair tövsiyələr verilmişdir. Qurumlararası əlaqələndirilmiş fəaliyyətin təşkili məqsədilə Dövlət Komitəsi yanında aidiyyəti dövlət orqanlarının (qurumlarının) rəhbər və mütəxəssis heyətinin təmsil olunduğu iki **İşçi Qrup yaradılmışdır.** İşçi Qrup BMT Komitəsinin yekun tövsiyələrinin icrası ilə bağlı yol xəritəsinin müəyyən edilməsi, fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsi, monitorinqi və qiymətləndirilməsi, müəyyən edilmiş müddətdə ölkə hesabatının hazırlanması və müzakirəsinin həyata keçirilməsi ilə məşğuldur. **Bu İşçi Qrupa 17 dövlət orqanının (qurumunun) nümayəndələri, xüsusilə gender məsul şəxslər daxildir.**

2023-cü idə gender məsul şəxslərin işinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə "**BMT-nin CEDAW Komitəsinin tövsiyələri: gender bərabərliyi istiqamətində mövcud vəziyyət və perspektivlər**" mövzusunda təlimlər keçirilmişdir. Təlimlərdə ümumilikdə 83 nəfər iştirak etmişdir.

Təlimdə qadınlara qarşı gender əsaslı zorakılıq, ədalət mühakiməsinə çıxış, həssas kateqoriyadan olan qadınların problemlərinin həlli və qadınların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün milli mexanizmlər haqqında məlumat verilib. Müvafiq tövsiyələrin icrası üzrə mümkün fəaliyyət konsepsiyasının hazırlanması istiqamətində müzakirələr aparılıb.

Təlimlərdə gender məsul şəxslər arasında operativ və səmərəli koordinasiyanın qurulması məqsədilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin və Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin birgə əməkdaşlığı çərçivəsində yaradılan ***www.genderazerbaijan.com*** portalından istifadə qaydaları haqqında məlumat verilib və müvafiq elektron açarlar paylanılıb.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən 2023-cü ildə gender bərabərliyi siyasətini səmərəli şəkildə həyata keçirmək məqsədilə muxtar respublikanın nazirlik, komitə, agentlik, xidmət və digər dövlət müəssisə və təşkilatlarında gender məsələləri üzrə məsul şəxslər təyin edilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsində "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında" Qanunun həyata keçirilməsində genderə məsul şəxslərin rolu" mövzusunda təlim keçirilmişdir. Təlimdə gender bərabərliyinin təmin edilməsi, qadın hüquqlarının müdafiəsi, mövcud gender siyasəti, bu istiqamətdə milli qanunvericilik və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq, cinsi ayrı-seçkiliklə mübarizə üsulları və digər məsələlərlə bağlı məlumat verilib, mövzu ətrafında müzakirələr aparılıb və təlim iştirakçılarını maraqlandıran suallar cavablandırılıb. Təlimdən 80 nəfər yararlanmışdır.

Bələdiyyələrdə Gender komissiyaları

2023-cü ilə qədər Azərbaycanda 30 bələdiyyədə Gender Komissiyası fəaliyyət göstərmişdir.

Komitə tərəfindən 2023-cü ildə bütün yerli icra hakimiyyətləri orqanlarına müraciət olunmuş, Dövlət Komitəsinin tövsiyəsi ilə bütün Bələdiyyələrdə Gender Komissiyaları yaradılmışdır. Bələdiyyələrdə Gender Komissiyalarının yaradılmasının əsas məqsədi yerli idarəetmənin genderə həssas yanaşma və gender bərabərliyi prinsipləri üzərində qurulmasının təşviqi, yerlərdə, xüsusilə ucqar kənd və qəsəbələrdə baş verən gender əsaslı zorakılıq hallarının vaxtında qarşısının alınması və aidiyyəti üzrə yönləndirilməsidir.

Yeni yaradılmış komissiyaların üzərinə düşən vəzifələr və onların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə "Gender bərabərliyi və yerli idarəetmə" mövzusunda təlimlər keçirilmişdir. Təlimdə respublikanın bütün şəhər, rayon, qəsəbə və kəndlərində bələdiyyələrdə fəaliyyət göstərən gender komissiyalarının üzvləri iştirak etmişdir.

Bakı şəhəri Sabunçu rayonunda keçirilən "Susma, səsini eşitdir!" adlı layihə çərçivəsində rayon üzrə bütün bələdiyyələrin inzibati binalarında yerləşdirilmiş xüsusi qutulara məişət zorakılığına məruz qalan, həmçinin bənzər hallara şahid olan, lakin aidiyyəti qurumlara vaxtında müraciət etməkdən çəkinən vətəndaşlar yaşadıqları ərazi üzrə bələdiyyənin inzibati binasına yaxınlaşaraq öz şikayətlərini məktub şəklində daxil edirlər. Daxil olan müraciətlər Komissiya tərəfindən araşdırılır.

Gender bərabərliyi, qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığın qarşısının alınması və zorakılıq qurbanlarına kömək üçün effektiv mexanizmlərin yaradılması barədə məlumatlılığın artırılması məqsədi ilə Bakı şəhəri Nəsimi rayon bələdiyyəsində qaynar xətt yaradılmışdır (012 440-50-71, 077 282-00-09). Həmçinin bələdiyyədə müvafiq poçt qutusu yerləşdirilmiş, maarifləndirici vəsaitlər hazırlanmış, sakinlər arasında paylanmışdır.

Gender əsaslı zorakılıqla bağlı Dəstək Xətti (860)

860 saylı Dəstək Xəttinə 2023-ci il ərzində 302 müraciət daxil olmuşdur. Müraciət edənlərin 237 nəfəri qadın, 65 nəfəri kişi olmuşdur. Dəstək xəttinə edilən müraciətlərin sayı 2022-ci illə müqayisədə 12,3% artmışdır.

Müraciətlərin əksəriyyəti psixoloji (288) və fiziki zorakılıqla (146), cinsi zorakılıqla (6) bağlı olub. Şikayət edənlərin əksəriyyəti zorakılığın bir neçə növünün qurbanı olub və onlardan 175 nəfəri münasibətdə olduğu şəxs tərəfindən zorakılığa məruz qalıb.

Zənglər bir neçə meyara əsasən təhlil edilir. Bu meyarlara zəng edənin kimliyi, yaşı, cinsi, ailə vəziyyəti, təhsili, məşğulluğu, zorakılığın növü, yaşadığı bölgə, eləcə də yönləndirildiyi tərəfdaş qurum daxildir.

2023-ci il ərzində qəbul edilən zənglərin təhlilinə əsasən müəyyən edilmişdir ki, müraciət edənlərin əksəriyyəti evli, orta təhsilli, işsiz şəxslərdir.

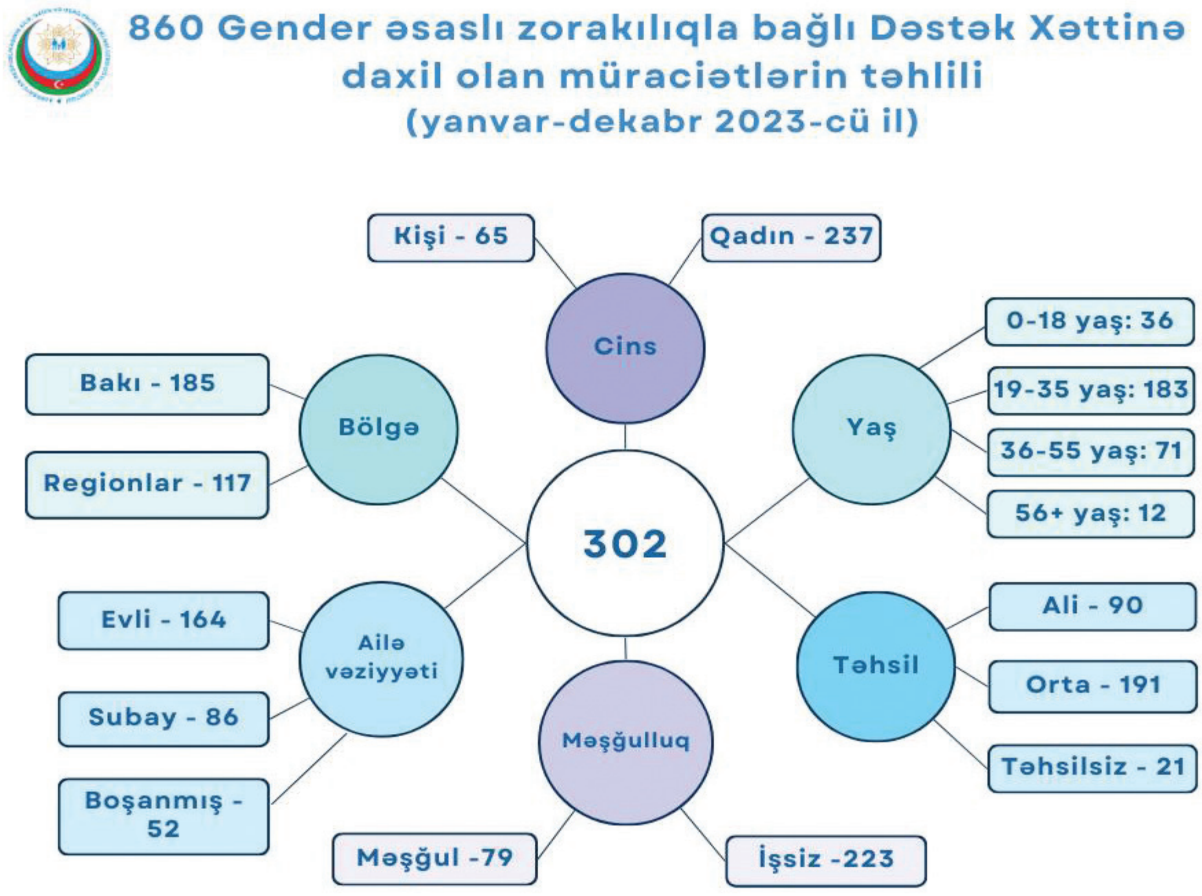

Qadın Dəstək Xətt Xidməti (116111)

“Qadın Dəstək Xətti”nə müraciət edənlər peşəkar işçi heyəti tərəfindən hüquqi, tibbi xidmətlərə çıxış, məşğulluqla bağlı məlumatlandırılma, onların ailə və yaşayış şəraitinin qiymətləndirilməsi əsasında sosial dəstəklə təmin olunurlar. Eləcə də mərkəzin psixoloqları, sosial işçi və hüquqşünasları tərəfindən icma əsaslı hüquq klinikalarına, reabilitasiya mərkəzlərinə, sığınacaqlara yönləndirilmə, hüquqi məsləhətlə təmin olunurlar. Zəruri hallarda müvafiq dövlət qurumları, yerli strukturlar və sosial xidmət müəssisələri ilə əməkdaşlıq çərçivəsində müraciətlərin həllinə nail olunur.

“Qadın Dəstək Xəttinə” **2023-cü il** ərzində **4079** müraciət daxil olub.

- **Ailədaxili problemlər – 958**
- **Məişət zorakılığı – 521**
- **Boşanma – 358**
- **Alimentin alınmasında çətinlik – 447**
- **Sosial-maddi rifah – 522**
- **Sağlamlıq hüququnun təmin edilməsi – 181**
- **Hüquqi yardım – 971**
- **Sığınacaqla təmin olunma – 121**

Rəqəmlərdən görünür ki, 2022-ci ilə müqayisədə 2023-cü ildə "Qadın Dəstək Xətti"nə edilən müraciətlərin sayı 2050-dən 4079-a qədər artmışdır.

Ailədaxili problemlər 676-dan 958-ə, məişət zorakılığı 361-dən 521-ə, boşanma 182-dən 358-ə, alimetin alınmasında çətinlik 235-dən 447-yə, hüquqi yardımla təmin olunma 320-dən 971-ə, sağlamlıq hüququnun təmin edilməsi 105-dən 181-ə, sosial-maddi rifah 142-dən 522-yə, sığınacaqla təmin olunma ilə 29 müraciətdən 121 müraciətə qədər artmışdır.

Diagram 1. Müraciətlərin təsnifatına görə bölgüsü

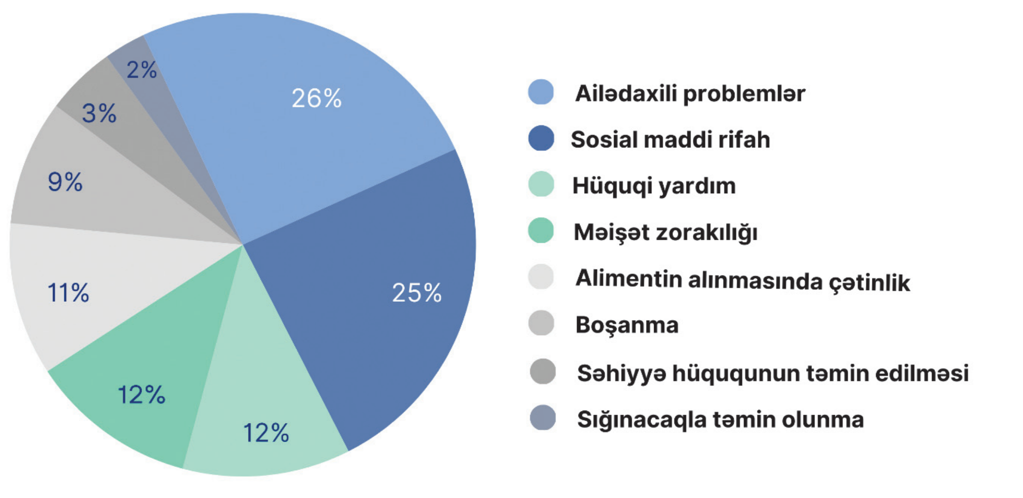

Diagram 2. Müraciətlərin daxilolma vasitələri əsasında bölgüsü

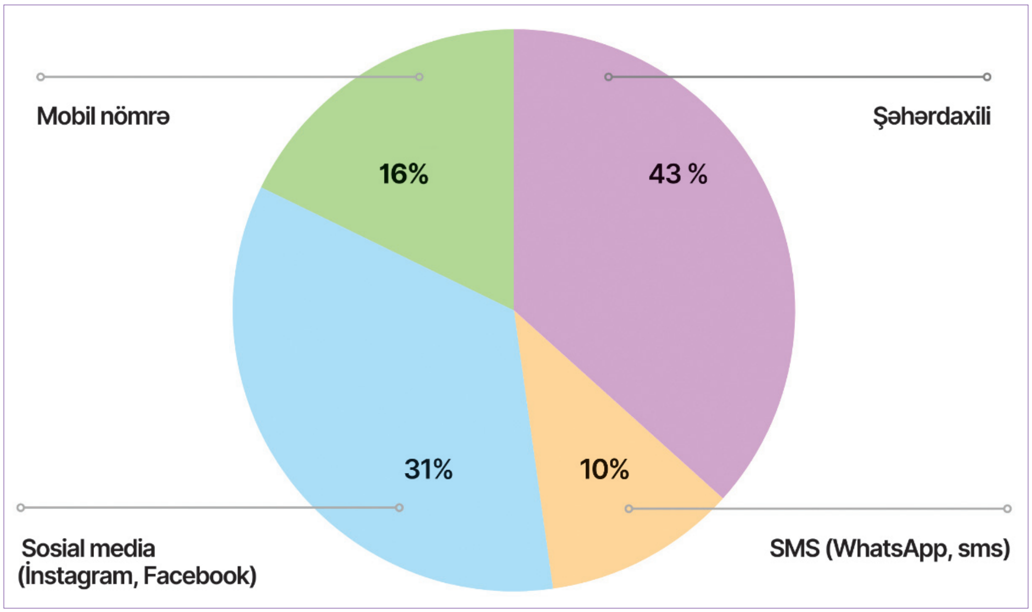

Qadın Dəstək Xətt Xidmətinin (QDXX) İnstagram və Facebook sosial şəbəkə səhifələrinin tanıtımı üçün maarifləndirici videoroliklər çəkilmiş, qadın/qızların hüquqlarını əhatə edən xüsusi çağırışlardan ibarət postlar, plakatlar hazırlanaraq paylanılmışdır. Bu da müraciətlərin sayının artımı ilə nəticələnmişdir.

Gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə monitorinq qrupları

Yerli İcra Hakimiyyətlərində yaradılmış Gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə monitorinq qrupları 2023-cü ildə məişət zorakılığı hallarının qarşısının alınmasında operativ və səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 27 noyabr tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasıbda Məişət Zorakılığı ilə Mübarizəyə dair 2020-2023-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"nın müvafiq bəndlərinin icrası uğurla həyata keçirilmiş və əvvəli illərlə müqayisədə qısamüddətli mühafizə orderlərinin verilməsində artım müşahidə olunmuşdur.

AQUPDK tərəfindən məişət zorakılığının qarşısının alınması istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi və regionlarda zorakılıqla mübarizə sahəsində maarifləndirmə işinin aparılması məqsədilə 33 rayon və şəhər rayon icra hakimiyyətlərində, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon icra hakimiyyətlərində Gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə monitorinq qrupunun üzvləri üçün təlimlər təşkil edilmişdir.

İl ərzində Gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə monitorinq qrupları tərəfindən 254 tədbir həyata keçirilmişdir.

Media, televiziya və İKT resurslarında fəaliyyət

Ailə, qadın və uşaq məsələləri istiqamətində dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər barədə ictimaiyyətin doğru və vaxtında məlumatlandırılması istiqamətində informasiyanın əlçatanlığının təmin edilməsi, məlumatların daha geniş auditoriyaya dolğun və operativ şəkildə çatdırılmasında medianın imkanlarından istifadə edərək, eləcə də qeyri-hökumət təşkilatlarının, ekspertlərin dəstəyi ilə uğurlu kommunikasiyanın qurulması məqsədilə 2021-ci il noyabrın 2-də Komitənin 3 illik **Kommunikasiya Strategiyası təsdiq edilmişdir.**

Həmçinin bu strategiyanın qarşıya qoyduğu məqsədləri sosial media platformalarında dəstəkləyən, eləcə də sosial şəbəkələrin imkanlarından effektiv istifadə edilməsi, əhali ilə birbaşa əlaqələrin gücləndirilməsi məqsədilə 2022-ci ildə **Sosial Media Siyasəti** hazırlanaraq, müvafiq əmrlə təsdiq edilmişdir.

Ötən üç il ərzində ailə, qadın və uşaq mövzularında yazan jurnalistlərin peşə bacarıqlarının artırılması istiqamətində də iş aparılmışdır ki, təkcə Komitənin təşkil etdiyi təlimlərdə 131 jurnalistin iştirakı təmin edilmiş, əməkdaşlıq çərçivəsində 619 informasiya sorğusu cavablandırılmışdır. Həmçinin sosial şəbəkələrdə maarifləndirmənin gücləndirilməsi məqsədilə 62 bloger Komitənin fəaliyyətinə və tədbirlərə cəlb edilmişdir.

2023-cü ildə AQUPDK-nin sosial şəbəkə səhifələrində 708 məlumatlandırıcı, 84 maarifləndirici, 26 reaksiya tipli paylaşım edilib. Uğur hekayəsi olan qadınlarla bağlı paylaşımlarda 2 dəfədən çox artım müşahidə edilib.

Komitə tərəfindən media nümayəndələrinin gender məsələlərinə həssaslığının artırılması, gender məsələlərinin işıqlandırılması istiqamətində çox sayda təlim və tədbirlər görülmüşdür.

- ✓ BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğvi üzrə Komitəsinin tövsiyələrinin icrası məqsədilə media nümayəndələri üçün “İnsan alveri ilə mübarizədə medianın rolu: qadın və uşaq hüquqları” adlı təlim keçirilib. Təlimdə 26 jurnalist iştirak etmişdir.
- ✓ Dövlət Komitəsinin 2021-2023-cü illəri əhatə edən Kommunikasiya Strategiyası və Sosial Media Siyasəti sənədinin müvafiq bəndlərinin icrası

istiqamətində, sosial şəbəkələrdə aktiv səhifələri olan 35 nəfər gənc blogerlə görüş keçirilmişdir.

- ✓ Komitə tərəfindən “Qadın və uşaq mövzularının mediada işıqlandırılması prinsipləri”ni əks etdirən maarifləndirici vəsait hazırlanmış və çap edilmişdir. Tövsiyələrin hazırlanmasında məqsəd mediada qadın və uşaqların hüquq, mənafelərinə zərbə vuracaq məlumatların paylaşılmasının qarşısını almaq, cəmiyyətin maraqlarına xidmət edən mediaya dəstək göstərməkdir.
- ✓ Dövlət Komitəsi tərəfindən “Ailə, qadın və uşaq mövzuları mediada” və “Ailə dəyərləri, qadın və uşaq hüquqlarının təbliği üzrə ən fəal bloger” mövzusunda müsabiqələr keçirilmiş, qaliblər mükafatlandırılmışdır.

Gender bərabərliyinin təmin edilməsi istiqamətində Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC) rəsmi informasiya saytında həm müxtəlif dövlət qurumları, həm də digər təşkilatlar tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər işıqlandırılmaqla ictimaiyyətə çatdırılmış, o cümlədən AZƏRTAC-ın müəllifi olduğu məqalələr də daxil olmaqla toplam 366 məlumat-informasiya yayınlanmışdır.

Vəkillər Kollegiyası, Avropa Şurasının Bakıdakı Ofisi və Ədliyyə Akademiyası tərəfindən təşkil edilmiş “Gender bərabərliyi və media azadlığı” mövzusunda tədbir də daxil olmaqla, məişət zorakılığı və genderlə əlaqəli digər mövzularda bir sıra təlimlər və ixtisasartırma kursları keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Audiovizual Şurasının tövsiyyəsinə əsasən televiziya kanallarında aşağdakı qeyd olunan proqramlarda gender bərabərliyi, cinsi ayrı-seçkilik, erkən nikahlar, selektiv abortlar, ailədə qız uşaqlarının dəyəri, qızların təhsildən yayınması və uşaqlar arasında cins seçiminin qarşısının alınması mövzularında maarifləndirici proqramlar yayımlanmışdır.

Xəzər TV-*də “Xoşbəxt sabahlar” Maarifləndirici uşaq proqramı, “Xəzər Xəbər” xəbərlər proqramı, “Səhər Mərkəzi” Musiqili - əyləncəli proqramı, “Xəbər ertəsi” Səhər informasiya şousu, “İncə səhər” Musiqili - əyləncəli proqramı, “Təsir dairəsi” Sosial-ictimai proqramı və “Ata ocağı” serialı*

AZTV -*də “Çıxışa doğru” Tok-şousu, “Gün başladı” Səhər informasiya şousu, “Günə davam” Sosial proqramı, “Uşaqların doğulanadək cins seçiminin qarşısının alınması” Sosial çarxı*

Mədəniyyət TV *-də “Evimizdə” Sosial proqramı*

Space TV-də *“Qarşı-qarşıya” Tok-şou, “Ana və Bala” Maarifləndirici uşaq proqramı, “Xəbərlər” xəbər proqramı, “Gəl danış” sosial proqramı*

ARB TV-də *“Günə doğru” səhər xəbər şousu, “Səni axtarıram” Sosial proqramı, “Günə son” gecə xəbər şousu*

ITV-*də “MAG” gənclər üçün proqram, “Sabaha saxlamayaq” Sosial-ictimai proqramı, “Sabahın xeyir, Azərbaycan!” Səhər xəbər şousu, “Dikdaban” Sosial-ictimai proqram, “Yaxşı həkim” Sağlamlıq proqramı*

Real TV-də *“Xəbərlə” xəbər proqramı, “Sabaha Elnarə ilə” səhər xəbər şousu*

1.2. Gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği (maddə 5.0.4)

Beynəlxalq ictimaiyyət bəşəriyyətin inkişaf məqsədlərini müəyyənləşdirərkən demokratiyanın inkişafının, sosial ədalət və tolerantlığın əldə olunmasının gender bərabərliyindən asılı olduğunu bəyan etmişdir.

Odur ki, əsas beynəlxalq sənədlərdə və normativ hüquqi aktlarda cinslər arasında bərabərlik insanın başlıca hüquqlarından biri kimi təsbit edilir. Qadınların hüquqlarının qorunması isə cəmiyyətin inkişafında mühüm yer tutur.

Ölkəmizdə insan hüquqlarının ayrılmaz hissəsi olan qadın hüquqlarının müdafiəsi və təbliği, gender bərabərliyinin təmin olunması, qadınların pozulmuş hüquqlarının bərpası və təmini daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Bu səbəbdən də cəmiyyətimizdə gender bərabərliyinin təmin olunmasına, qadınların kişilərlə bərabər ictimai və siyasi fəallığının artırılmasına yönəlik tədbirlər davamlı xarakter daşıyır.

Ali təhsil müəssisələri tələbələrinin gender məsələləri ilə bağlı biliklərinin artırılması məqsədilə universitetlərin bütün fakültələrində “Genderə giriş”, “Genderologiyanın əsasları” və digər fənlərdə gender məsələlərinə aid mövzular tədris olunur. Bakı Dövlət Universitetində və Qərb Universitetində isə “Gender və tətbiqi psixologiya” kafedrası fəaliyyət göstərir.

2023-cü il ərzində gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği istiqamətində Dövlət Komitəsi, mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən çoxsaylı layihələr və tədbirlər planları çərçivəsində seminarlar, təlimlər keçirilmiş, geniş maarifləndirmə işləri aparılmışdır.

- **Gənclər və İdman Nazirliyinin** nəzdində olan "Gənclər evi" sosial xidmət müəssisələrinin 17-si tərəfindən "Gender bərabərliyi", "Gender bərabərliyi, gender əsaslı stereotiplərin mahiyyəti və onlarla mübarizə", "Gender bərabərliyi və qadın zorakılığına qarşı mübarizə", "Gender-əsasli zorakılıq və onun ailədaxili münasibətlərə təsiri", "Gender əsaslı zorakılığa qarşı 16 günlük fəallıq kampaniyası", "Ailə münasibətlərinin gender problemi", "Gender əsaslı zorakılıq, sosial-psixoloji nəticələr" mövzusunda təlim, seminar və digər tədbirlər keçirilib. Ümumilikdə 33 tədbirdə 1200-ə yaxın gənc iştirak etmişdir.
- 2023-cü il ərzində **Gənclər və İdman Nazirliyi** və "Vətəndaş Cəmiyyətində Debat" İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə 2 "QadınTalks" layihəsi, "Gender əsaslı zorakılıq və ayrı-seçkiliyə qarşı Debat Forumu", "Qadınlara qarşı zorakılıq və ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasında kişilərin töhfəsi əvəzedilməzdir" mövzusunda 30-dan cox təlim, görüşlər və 5 debat turniri keçirilib. Ümumilikdə 1100-dən artıq gənc iştirak edib.
- **Dövlət Komitəsinin, Elm və Təhsil Nazirliyinin və Təhsilin İnkişafı Fondunun** təşkilatçılığı ilə **"Gənc Qızların Təhsilinə Dəstək"** Layihəsi həyata keçirilir. Layihənin məqsədi ali məktəbə yüksək balla daxil olmuş, regionlardan, aztəminatlı ailələrdən olan qızların təhsilinə dəstək göstərməkdir. 2023-cü ilə **55 qızın təhsilinə dəstək** göstərilmişdir. (*2021-ci ildə 14 qıza, 2022-ci ildə 25 qıza*)
- Həmçinin BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA) və Avropa İttifaqının dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu tərəfindən icra olunan "Ümumi təhsildə gender yönümlü yanaşmanın təşviqi" layihəsinin ikinci fazası çərçivəsində təlimçilərin təlimi keçirilib.
- **Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən** Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin və Baş Prokurorluğun əməkdaşları üçün "Dövlət qulluğunda gender bərabərliyi" mövzusunda təlim keçirilmişdir.
- **Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA)** Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutu 2022-2023-cü illər üzrə iştirak proqramı çərçivəsində UNESCO-nun tərəfdaşlığı ilə Azərbaycan-Bolqarıstan-Türkiyə birgə "Mənəvi dəyərlər və ailədə gender bərabərliyi: Azərbaycan, Bolqarıstan, Türkiyə" adlı subregional layihə həyata keçirmiş, "Values and gender equality in family: Azerbaijan, Bulgaria, Turkey" adlı kollektiv monoqrafiya çap etmişdir.
- **AMEA-nın** Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunda "Qadınların elmə töhfə verməsi cəmiyyətin davamlı və ədalətli inkişafının təminatçısıdır" və s. mövzularda dəyirmi masalar keçirilmişdir. AMEA-nın Qafqazşünaslıq İnstitutu və Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Zoologiya və Dendrologiya institutlarının Qadınlar şuralarının birgə təşkilatçılığı ilə "Beynəlxalq Ailə Günü" münasibətilə "Müasir ailə, elm və təhsil" mövzusunda tədbir keçirilmişdir.
- **Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi** ilə Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti (GİZ) arasında imzalanmış memoranduma əsasən, Komitənin bir qrup əməkdaşları üçün gender bərabərliyi, gender rolları və genderə həssas yanaşma ilə bağlı təlimlər keçirilmişdir.
- **Dövlət Miqrasiya Xidmətinin işçiləri** üçün "Gender bərabərliyi və uşaqlara qarşı zorakılıq", "Gender təhlili", "İnsan alveri və məcburi əməyə qarşı mübarizə", "Qadın Hüquqlarının İnkişafı və Qadınların səlahiyyətləndirilməsi" mövzularında təlimlər təşkil edilmişdir.

- **Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası** (AHİK) tərəfindən “Sağlam ailə - sağlam gələcəyin təminatıdır”, “Müasir dövrdə insan hüquqlarının qorunması və gender bərabərliyi”, “Qadın dünyanın tacıdır”, “İctimai sektorda qadınlar və müasir çağırışlar”, “Qızların təhsilinə dəstək”, “Erkən və məcburi nikah – sosial həyatın aktual problemi kimi”, “Zorakılığa son qoyaq!”, “Qadın hüquqları: Məişət zorakılığı” və s. mövzular üzrə seminar və müzakirələr keçirilib.
- Avropa Məhkəməsi qərarlarının Azərbaycan tərəfindən icrasının gücləndirilməsinə dəstək layihəsi çərçivəsində **Vəkillər Kollegiyası,** Hüquqi Ekspertiza və Qanunvericilik Təşəbbüsləri Mərkəzi (Mərkəz), Hüquq və İnsan haqları İnstitutu və Avropa Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə İnsan hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının 3, 5 və 6-cı maddələrinə dair təlimçilər üçün təlim keçirilmişdir. Təlimlərdə “Konvensiya sistemi:təfsir prinsipləri. İHAK-a gender əsaslı yanaşma” da daxil olmaqla, bir çox mövzu üzrə ətraflı məlumatlar verilmişdir.
- **Vəkillər Kollegiyası** Naxçıvan Muxtar Respublikasının Vəkillər Kollegiyası ilə birgə Naxçıvanda “Azərbaycanda gender bərabərliyinin təminatçısı ulu öndər Heydər Əliyev” mövzusunda konfrans keçirilib.
- **Vəkillər Kollegiyasının** və Özbəkistan Respublikasının Vəkillər Palatasının birgə təşəbbüsü ilə türk dövlətlərinin ilk qadın vəkili Süreyya Ağaoğlunun 120 illik yubileyinə həsr edilən “Gender bərabərliyi beynəlxalq insan hüquqlarının hissəsi kimi” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Tədbirdə Konfrans iştirakçıları tərəfindən “Gender bərabərliyinin təmin edilməsi üzrə” Birgə Bəyanat qəbul edilmişdir.
- **Vəkillər Kollegiyasının** nümayəndə heyəti “2023-cü il Lissabon Sammiti”ndə iştirak etmişdir. Tədbir “Vəkillikdə Qadın Liderlər” mövzusuna həsr edilib və bu çərçivədə “Məhkəmə sistemində qadın liderlər üçün mövcud və gələcək problemlər”, “Dövlət idarəçiliyində qadın liderlərin nüfuzlu təmsilçiliyinin əhəmiyyəti”, “Vəkillik peşəsində qadın liderlərin rolu”, “Vəkillik peşəsində qadın liderlərin gələcəyi” və bir sıra digər aktual mövzular üzrə dəyirmi masalar, sessiyalar və vörkşoplar keçirilib.

Milli səviyyədə iqlim dəyişmələri ilə bağlı siyasətlərin və proqramların gender perspektivləri;

Avropa İttifaqı və BMT-nin İnkişaf Proqramı tərəfindən həyata keçirilən “EU 4 Climate layihəsi” çərçivəsində Azərbaycan üçün “Aşağı Emissiyalı İnkişaf Strategiyası” (LEDS) Hesabatında İqlim dəyişmələri ilə bağlı milli səviyyədə siyasət və proqramların gender perspektivlərinin sektoral və ümumi təhlilləri aparılmışdır.

Qlobal Ekologiya Fondu (GEF) tərəfindən maliyyələşdirilən, BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) tərəfindən idarə edilən və Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Qafqaz üçün Regional Ekoloji Mərkəzin Azərbaycan filialı tərəfindən icra edilən “Paris Sazişinin şəffaflıq mexanizmininin tələblərinə cavab verə bilməsi üçün Azərbaycanda potensialın artırılması” (CBİT) texniki yardım layihəsində gender aspektləri üzrə komponentlər nəzərə alınmışdır.

BMT-nin İnkişaf Proqramının (UNDP) Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin təşkilatçılığı ilə “Azərbaycanda iqlim dəyişmələrinə uyğunlaşmanın planlaşdırılması və icrası məqsədilə Milli Uyğunlaşma Planına (MUP) dəstək” layihəsi icra olunmuş, bu layihə çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının tərəfdaşlığı ilə iqlim dəyişmələri sahəsində qərar qəbul edənlər üçün təlim proqramlarına genderlə bağlı sessiyalar daxil edilmişdir.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin Beynəlxalq əməkdaşlıq və ictimaiyyətlə əlaqələr sektorunun təşəbbüsü ilə Odlar Yurdu Universitetində “İqlim dəyişmələri üzrə müasir çağırışlar” mövzusunda seminarda **“Dünyada və Azərbaycanda iqlim dəyişmələrinin gender bərabərliyinə təsirləri”** mövzusunda mühazirə və müzakirələr aparılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati Məhkəməsi tərəfindən “Gender bərabərliyi” mövzusunda məhkəmə işçilərinin iştirakı ilə elmi praktik seminar keçirilmişdir.

NMR-nın Turizm Departamenti tərəfindən gender mədəniyyətinin təbliği məqsədilə bütün əməkdaşları qüvvədə olan normativ hüquqi aktlarla və elektron gender kitabları ilə təmin olunmuş, maarifləndirmə tədbirləri və məsləhətləşmələr həyata keçirilmişdir.

NMR-nın Bəstəkarlar Təşkilatında “Gender bərabərliyi” mövzusunda tədbir keçirilib**.**

Yerli İcra Hakimiyyətləri tərəfindən gender bərabərliyinin təmin edilməsi, gender mədəniyyətinin təbliği istiqamətində kəndlərdə, qəsəbələrdə, idarə, müəssisə və təşkilatlarda “Gender bərabərliyi”, “Qadın hüquqları və onların qorunması”, “Gender əsaslı zorakılığa qarşı mübarizə”, “Zorakılığa son qoyaq”, “Erkən nikahlara YOX” və müxtəlif mövzularda maarifləndirmə tədbirləri keçirilmiş, kənd və qəsəbələrdə yaşayan qadınların cəmiyyətdə fəallığını daha da artırmaq məqsədilə təbliğat işləri aparılmışdır.

1.3. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması (maddə 2.0.4.)

Erkən yaşda evlilik, məişət zorakılığı, mənfi gender stereotipləri, selektiv abortlar ümumən dünyada gender bərabərliyinin tam təmin edilməsi prosesini ləngidən amillərdir.

Hər bir zorakılıq əməli, o cümlədən, məişət zorakılığı qadınlar, uşaqlar, ailələr və bütövlükdə cəmiyyət üçün ağır fiziki, emosional, iqtisadi və sosial nəticələr doğurur. Məişət zorakılığı ailədə böyüyən uşaqların tərbiyəsinə, psixologiyasına, sağlam düşüncə tərzinin formalaşmasına mənfi təsir göstərir. Zorakılığın şahidi olmuş uşaqların sağlamlığı ilə yanaşı, davranışında da problemlər ortaya çıxır.

Məişət zorakılığı ilə mübarizə sahəsində tədbirlər

Hesabat ilində dövlət orqanları tərəfindən məişət zorakılığının qarşısının alınması istiqamətində həyata keçirilmiş tədbirlər **"Məişət zorakılığı ilə mübarizəyə dair 2020-2023-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"na** əsasən müəyyən edilmişdir:

- Dövlət Komitəsi və Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin birgə təşkilatçılığı ilə "Məişət zorakılığına dair qanunvericiliyin tətbiqi" mövzusunda Bakı, Sumqayıt şəhər və Abşeron rayon məhkəmələrinin hakimləri və AR Vəkillər Kollegiyasının üzvlərinin iştirakı ilə dəyirmi masa keçirilmişdir. Dəyirmi masada məişət zorakılığına dair qanunvericiliyin tətbiqi sahəsində mövcud boşluqlar müzakirə edilmiş və onların aradan qaldırılması istiqamətində təkliflər irəli sürülmüşdür.
- Vəkillər və hakimlər üçün məişət zorakılığı ilə mübarizə, həmçinin məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərlə davranış sahəsində təlim keçirilmişdir. Təlimdə 15 nəfər hakim və 15 nəfər vəkil iştirak etmişdir.
- "Məişət zorakılığı qurbanlarının hüquqları" adlı vəsait hazırlanaraq 12000 ədəd çap edilmiş və aidiyyəti təşkilatlara paylanılmışdır.
- Məişət zorakılığı hallarının qarşısının alınması məqsədilə Komitə, Elm və Təhsil Nazirliyinin dəstəyi ilə "Məişət zorakılığına YOX deyək!" adlı layihə çərçivəsində Bakı Ali Neft Məktəbində, 1 nömrəli Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzində, Bakı şəhəri Xətai rayonunda yerləşən 86 nömrəli tam orta məktəbdə və Turizm və Sosial Xidmətlər üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində gənclər ilə görüşlər keçirdib. Görüşlərdə 500 nəfərə yaxın gənc iştirak edib.
- Dövlət Komitəsi və Dənizkənarı Bulvar İdarəsi Publik Hüquqi Şəxsin birgə əməkdaşlığı ilə idarənin rəhbər və işçi heyəti üçün "Ailə. Ailə dəyərləri və ənənələr", "Məişət zorakılığı" mövzularında görüş keçirdib. Görüşdə 80 nəfər iştirak edib.
- 11 Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzinin əməkdaşları üçün "Erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın fəsadları" və "Məişət zorakılığı və onunla mübarizə yolları" mövzularda təlimlər keçirilib.
- Dövlət Komitəsi tərəfindən, "Səssiz qalma! Məişət zorakılığına YOX de!", "Uşaq evliliyinə YOX de", "Gender bərabərliyi ana bətnindən başlayır" adlı elektron posterlər hazırlanıb və metro

stansiyalarında yerləşən elektron lövhələrdə nümayiş etdirilib.

- Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi (İSİM), Salyan Rayon İcra Hakimiyyətinin birgə əməkdaşlığı ilə Salyanda “Məişət zorakılığına yox deyək!” mövzusunda maarifləndirici tədbir və aksiya keçirilmişdir.
- Daxili İşlər Nazirliyi “Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi ilə birgə Xəzər, Binəqədi, Sumqayıt, Abşeron və Şirvan şəhər, rayon polis orqanları əməkdaşları üçün “məişət zorakılığı və onun formaları”, “zorakılıq qurbanlarını dindirmə metodları” mövzusunda təlimlər keçirilib.
- Daxili İşlər Nazirliyi Beynəlxalq təşkilatların xətti ilə təşkil olunmuş “Ailədaxili zorakılıq zamanı qadın hüquqlarının müdafiəsində polisin rolu”, “Məişət zorakılığının formaları və zorakılıq qurbanlarının dindirilmə metodları”, “Məişət zorakılığına məruz qalan şəxslərin təhlükəsizliyinin və onlara dəstəyin təmin edilməsi” və “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasına kömək” layihələri çərçivəsində onlayn treninqlər, zona-seminar müşavirələri keçirilib.
- Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) Hüquq fakültəsinin müəllim və tələbə heyəti “Qadınlara qarşı zorakılıq, məişət zorakılığının qarşısının alınması və onunla mübarizə” layihəsi çərçivəsində Strasburq şəhərində - Avropa Şurasının mənzil-qərargahında təşkil edilmiş təlim səfərində olmuşlar.
- 2023-cü il ərzində Bakı şəhərində yerləşən ümumtəhsil məktəblərində “Gender əsaslı zorakılığa qarşı 16 günlük fəallıq kampaniyası” çərçivəsində tədbirlər keçirilib.

Ölkədə məişət zorakılığı ilə bağlı vəziyyət

2023-cü ildə Daxili İşlər Nazirliyində məişət zorakılığı ilə bağlı 9389 müraciət qeydə alınıb. 2022-ci ildə bu rəqəm 9864 olmuşdur. *Bu da məişət zorakılığı ilə bağlı müraciətlərin azaldığını göstərir.*

Ailə münaqişəsi zəminində Daxili İşlər Nazirliyinə daxil olmuş məlumatlar üzrə görülən operativ cavab tədbirləri ilə 9389 hüquqazidd əməlin qarşısı alınıb.

Məişət zorakılığı ilə bağlı 1482 cinayət törətmiş 1386 (qadın - 88; kişi - 1298) şəxs məsuliyyətə cəlb olunub. Bu hüquqazidd əməllər nəticəsində 1513 zərərçəkmiş şəxs (qadın - 1224; kişi - 289) müəyyən edilib.

Statistik rəqəmlər göstərir ki, məişət zorakılığı ilə bağlı cinayət törətmiş şəxslərin əksəriyyəti kişilər, zərərçəkmiş şəxslərin isə çoxu qadınlar olmuşdur.

Məişət zorakılığı zəminində törədilən cinayətlərdən 1236-sı qəsdən sağlamlığa yüngül zərər vurma, 88-i qəsdən sağlamlığa az ağır zərər vurma, 62-i qəsdən adam öldürmə, 49-u qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma, 18-i adam öldürməyə cəhd, 6-sı əzab vermə, hərəsi 2 fakt olmaqla öldürməklə və ya sağlamlığa ağır zərər vurmaqla hədələmə, qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə, hərəsi bir fakt olmaqla özünü öldürmə həddinə çatdırma, zorlama, seksual xarakterli zorakılıq hərəkətləri, 16-sı digər növlərdir. Həmin cinayətlərdən yalnız biri təkrar törədilib.

2023-cü ildə **ailə münaqişəsi və qısqanclıq zəminində qadınlara qarşı ölümlə nəticələnən** 49 cinayət (2022-ci ildə 51) qeydə alınıb.

2023-cü ildə qadınlarla bağlı 6825, o cümlədən zorakılıqla müşayiət olunan 2344 cinayət qeydə alınıb. Qısqanclıq, ailə münaqişəsi və sairə məişət zəminli cinayətlərin sayı 1210 (2022-ci ildə 1175) , o cümlədən qadının cinsi toxunulmazlığı əleyhinə törədilmiş cinayətlərin sayı 147 fakt olub.

Qadınlara qarşı törədilmiş cinayətlərlə bağlı 4519 şəxs müəyyən edilərək 63,3%-i (2861-i) məsuliyyətə cəlb olunub.

Qadınlara qarşı həyat və sağlamlıq əleyhinə törədilmiş 1822 cinayət qeydə alınıb. Onlardan 1544-ü qəsdən sağlamlığa yüngül zərər vurma, 176-ı qəsdən sağlamlığa ağır və az ağır zərər vurmalar, 68-i qəsdən adam öldürmə, 18-i özünü öldürmə həddinə çatdırma, 16-ı əzab vermə ilə bağlı cinayətlər olub.

Bundan başqa, Baş Prokurorluğun məlumatına əsasən,

2023-cü il ərzində qeydə alınmış cinayət hadisələri üzrə 24287 zərərçəkmiş şəxsin 7134-ü qadın olmuşdur. Zərərçəkmiş qadınlardan 2996-ı xəsarət almış, 296-sı isə ölmüşdür. Müqayisə üçün bildirilir ki, 2022-ci ildə 25449 zərərçəkmiş şəxsin 7455-i qadın olmuşdur. Zərərçəkmiş qadınlardan 2945-i xəsarət almış, 309-u ölmüşdür.

2023-cü il ərzində məişət zorakılığı ilə bağlı baş vermiş cinayət hadisələri üzrə 1513 (2022-ci ildə -1475) zərərçəkmiş şəxsdən 1224-ü (2022-ci ildə - 1196) qadın olmuş, onlardan 1173-ü (2022-ci ildə - 1132-i) xəsarət almışdır.

Məişət zorakılığı ilə bağlı ölən qadınların sayı 49 (2022-ci ildə - 51) olmuş, onlardan 47-i qəsdən adam öldürmə (CM-in 120-122-ci maddələri nəzərdə tutulur) cinayətinin, 1-i özünü öldürmə həddinə çatdırılma, 1-i isə qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma cinayətinin qurbanı olmuşdur.

2023-cü ildə 25006 cinayət törətmiş şəxs müəyyən edilib, onlardan 1299-u qadın olmuşdur. 2022-ci ildə isə 24432 cinayət törətmiş şəxsdən 1227-i qadın olmuşdur.

Ədliyyə Nazirliyinin məlumatına əsasən, Mühafizə orderləri:

2023-cü ildə 180-ı qısamüddətli, 16-sı uzunmüddətli olmaqla, ümumilikdə 196 mühafizə orderi icraatda olmuş, onlardan 187-si qadınlar, 9-u kişilər barədə verilmişdir;

– 139 mühafizə orderinin icrası təmin olunmuş və icraatına xitam verilmişdir.

– 3 mühafizə orderinin icraatına digər əsaslarla xitam verilmiş, 14 mühafizə orderi “İcra haqqında” qanunun 7 və 9-cu maddələrinə, 3 mühafizə orderi “İcra haqqında” qanunun 23.1.1-ci maddəsinə əsasən geri qaytarılmış, 8-i digər maddələr ilə icraatdan çıxarılmış, 29 mühafizə orderi növbəti hesabat dövrünə qalıq keçmişdir;

– Mühafizə orderinin icrası ilə bağlı icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsinə görə kişi cinsindən olan 1 borclu barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilmişdir:

– Uzunmüddətli mühafizə orderi üzrə məhkəmə qərarlarının icra edilməməsinə görə borclular barədə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmə ilə bağlı təqdimat verilməmişdir.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinə 2023-cü ildə məişət zorakılığı ilə bağlı 560 müraciət daxil olmuşdur. Müraciət edənlərin 27-si kişi, 478-i qadın, 328-u uşaq, 9-u əlil, 1-i ahıl, 2-

si miqrant, zorakılıq törədənlərin isə 497-si kişi, 133-u qadın olmuşdur.

Məişət zorakılığı halları cəmiyyətin inkişafına, dövlətin ailə institutuna mənfi təsir göstərməklə bərabər, ailələrin dağılmasına səbəb olur.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən,

Rəsmi qeydə alınmış nikah və boşanmaların sayı

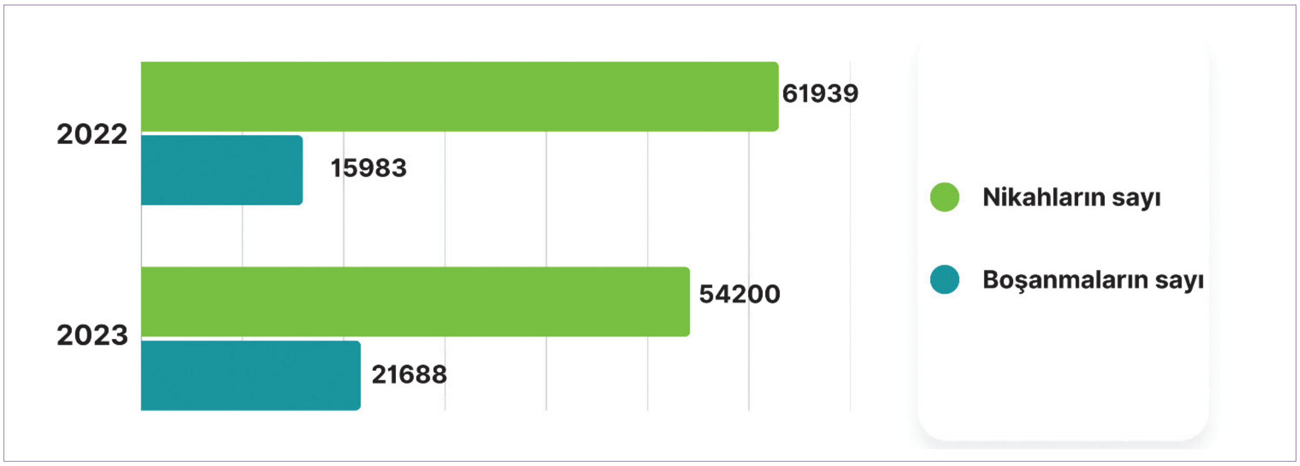

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə nikahların sayında 7739 azalma, boşanmaların sayında 5705 artma müşahidə olunur.

2023-cü il ərzində mediasiya təşkilatlarına ümumilikdə 43639 müraciət daxil olmuşdur. Daxil olan müraciətlərdən 35863 müraciət ailə mübahisələri üzrə qeydiyyata alınmışdır.

Ailə mübahisələri üzrə daxil olan 35863 işdən əsassız iddiaların və ilkin mediasiya sessiyalarında iştirak etdikdən sonra məhkəməyə müraciət etmək fikrindən imtina edən müraciətlər üzrə xitam verilən müraciətlərin sayı 6297 təşkil etmişdir.

Mediasiya Şurasının 2023-cü il üzrə barışıq sazişi ilə nəticələnən işlərin ümumi faiz nisbəti 51.4% olmuşdur.

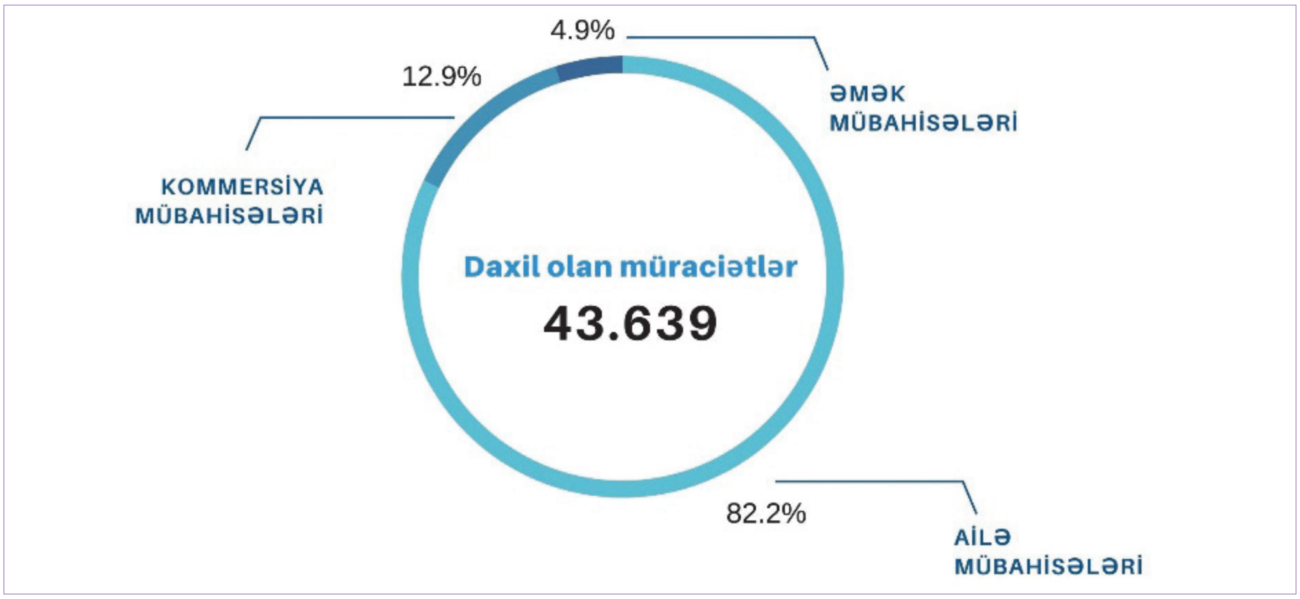

Barışıq sazişlərinin mübahisənin növü üzrə təsnifatında isə ailə mübahisələri üzrə 2472 barışıq sazişi imzalanmışdır.

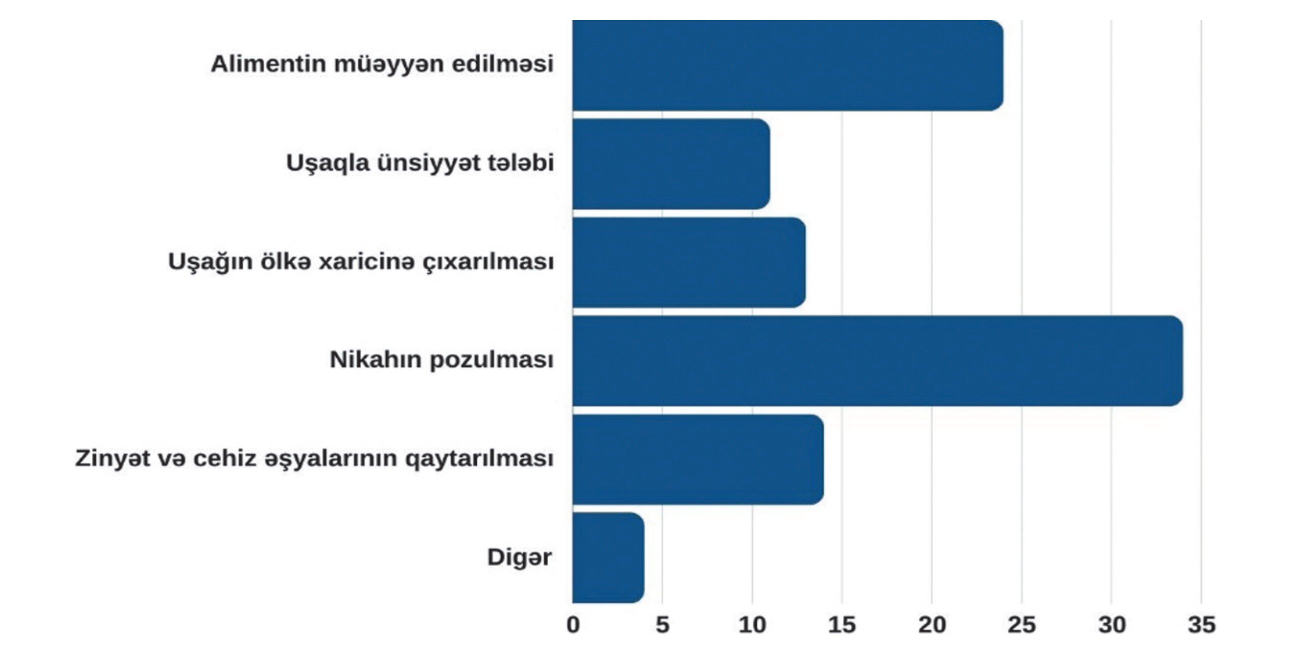

Mediasiya təşkilatlarına daxil olmuş ailə mübahisələri üzrə mediasiya müraciətlərinin 34%-i nikahın pozulması, 24%-i alimentin müəyyən edilməsi, 14%-i zinyət və cehiz əşyalarının qaytarılması, 13%-i uşağın ölkə xaricinə çıxarılması, 11%-i uşaqla ünsiyyət tələbi, 4%-i isə digər məsələlər üzrə olmuşdur.

2023-cü ildə Mediasiya Şurasının Çağrı Mərkəzinə 1291 vətəndaş müraciəti daxil olmuşdur ki, onların 1161-i ailə mübahisələri ilə bağlı olmuşdur.

Ailə mübahisələri ilə bağlı Mediasiya Şurası tərəfindən aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilmişdir:

- “Ailə mübahisələri üzrə mediasiyası proseslərində psixoloqun rolu” mövzusunda vebinar;
- “Ailə mübahisələrinin tənzimlənməsində mediasiyanın əhəmiyyəti” mövzusunda tədbir;
- “Ailə mübahisələri və erkən nikahın fəsadları” mövzusunda maarifləndirici - profilaktik görüş;
- “Nikahın xitamı ilə bağlı ailə qanunvericiliyinin tətbiqi sahəsində mövcud vəziyyət” mövzusunda konfrans.

Son illər ailə institutunun ən vacib sosial problemlərindən olan boşanma hallarının sayının çoxalması aliment məsələsinin daha qabarıq şəkildə üzə çıxmasına səbəb olmuşdur.

Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının məlumatına əsasən, 2023-ci ildə Bakının 12 rayonu üzrə 26822 (2022-ci ildə 26463), Azərbaycanın bölgələri üzrə 64374 (2022-ci ildə 58157) aliment ödəyicisi var. 2022-ci illə müqayisədə aliment ödəyicilərinin sayı artmışdır. Aliment ödənişində yaranan ən başlıca problem aliment ödəyicisinin daimi iş yerinin olmaması ilə bağlıdır. Bundan başqa borclunun aldığı məvaciblə ödəmə məbləğinin adekvat olmaması, faktiki yaşayış yerlərinin qeyd edilməməsi, aliment ödəyicilərinin özlərini süni şəkildə işsiz təqdim etmələri də ödənişlərin gecikməsinə səbəb olur.

Hazırda həssas əhali qruplarından olan şəxslər üçün sığınacaq və sosial reabilitasiya üzrə **1 (bir) dövlət** müəssisəsi və **məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə yardım göstərilməsi üçün 8 (səkkiz) akkreditasiyadan keçmiş qeyri-dövlət yardım mərkəzləri ödənişsiz fəaliyyət göstərirlər.**

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Sosial Xidmətlər Agentliyi tərəfindən 2023-cü il ərzində məişət zorakılığından zərər çəkmiş 50 nəfər sosial reabilitasiya xidmətlərinə cəlb edilmişdir. Onlardan 14 nəfəri valideyn, 36 nəfəri isə uşaqlardır (12-i oğlan, 24-ü qız).

Qeyri-dövlət yardım mərkəzlərinə məişət zorakılığı ilə bağlı 12000-dən çox müraciət daxil olmuşdur. 5000-dən çox qadın, 6000-dən çox uşaq və 200-dən çox kişi hüquqi, psixoloji, tibbi, sosial yardımla təmin olunmuşdur.

Dövlət Komitəsi tərəfindən "Gələcəyin ailə modelini simvollaşdıran əsas dəyərlər mövzusunda təhlil" aparılmışdır

http://family.gov.az/store/media/aida/Gelecek%20Aile_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%201.pdf

Respondentlərin boşanmanın əsas səbəbləri haqqında münasibətləri də öyrənilmişdir. Sorğuda şəxslərə əsasən 5 səbəbə münasibət bildirilməsi tələb olunmuşdur. Bunlar xasiyyət uyğunsuzluğu, xəyanət, zərərli vərdişlər, maddi vəziyyət, zorakılıq və digər səbəblər. Ümumi nəticə aşağıdakı qrafikdə göstərilmişdir:

Respondentlərə görə boşanma səbəbləri

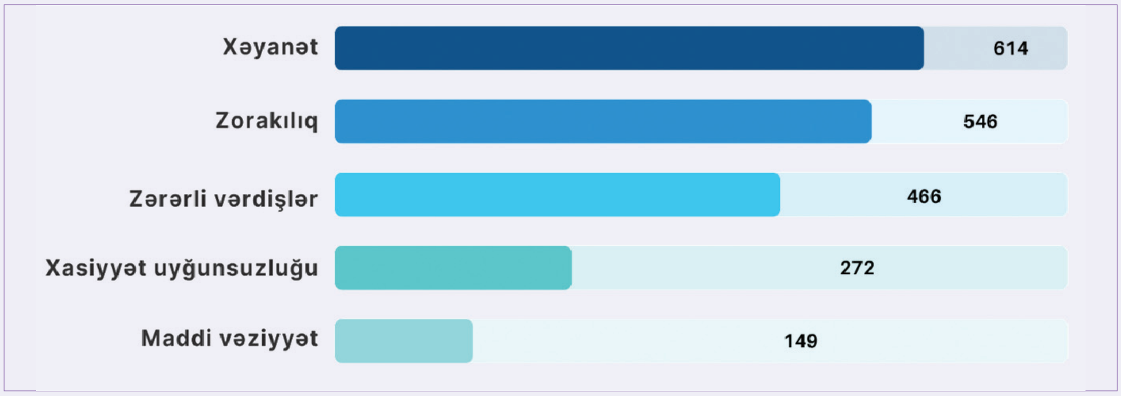

Qrafikdən göründüyü kimi şəxslər boşanma səbəbləri arasında ən güclü səbəb kimi həyat yoldaşına xəyanətdə görməkdədir. İkinci səbəb isə zorakılıq, üçüncü sırada zərərli vərdişlər gəlməkdədir. Boşanma səbəbləri arasında ən zəif səbəb kimi ailədə maddi vəziyyətin yaxşı olmaması göstərilməkdədir.

Bu nəticələr onu göstərir ki, respondentlər boşanma səbəblərində mental faktorları iqtisadi faktorlardan daha çox üstün tutur.

Cəmiyyətimizdə ailə modelini gələcəyə hazırlamaq və baş verən dəyişikliklərdən irəli gələn sosial-demoqrafik fəsadların qarşısının alınması üçün gələcək dövr üçün aşağıdakı istiqamətlərdə fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi tövsiyə olunur: İntiharlarla bağlı statistika

TÖVSİYƏLƏR

– Gələcək ailə modeli ilə bağlı mənfi mülahizələri daha yüksək qiymətləndirən risk qrupları ilə fərqli maarifləndirmə strategiyasının hazırlanması və maarifləndirmə işlərində bu cür əhali qrupunun prioritet seçilməsi tövsiyə olunur. – Bu, xüsusi ilə nikahdan kənar cütlüklərin birgə yaşayışı, uşaqsız ailələrə laqeyd münasibət kimi mülahizələr ciddi sosial-demoqrafik nəticələrə səbəb ola bilər. Maarifləndirmə işlərində bu tədqiqatın nəticələrindən çıxan risk qruplarının nəzərə alınması tövsiyə olunur.

– Gələcək tədqiqatlarda gələcək ailə modelinə dəstəyi müəyyənləşdirən iqtisadi və sosial səbəblər kontekstində qiymətləndirilməsi, bu çərçivədə regionların və ayrı ayrı sosial qrupların iqtisadi göstəriciləri ilə əlaqəli təhlili əhatə edən tədqiqat metodlarının seçilməsi tövsiyə olunur.

– Tədqiqat nəticəsində erkən nikah, qohum evliliyi, rəsmi nikah olmadan cütlüklərin birgə yaşayışı kimi mülahizələrə daha çox dəstək verən sosial təbəqələr və regionlarda müvafiq maarifləndirmə işlərini gücləndirmək tövsiyə olunur.

– Gələcəkdə hər iqtisadi rayon üzrə boşanmaların sayı ilə hər 1000 nəfərə düşən boşanmaların sayı ilə həmin iqtisadi rayonlarda əhalinin məşğulluğu, gəlir səviyyəsi, iqtisadi göstəricilər arasında əlaqə qurulacaq tədqiqatların aparılması tövsiyə olunur.

– Qeyd edilən mülahizələr əhalinin nisbətən az dəstək olduğu düşüncələr olsa da reallıqda bunun artmasının sosial-iqtisadi səbəbləri olub olmadığını yoxlamaq baxımdan qeyd edilən istiqamətdəki tədqiqatlar faydalı olardı. Bu, ideal gələcək ailə modelləşməsinə mənfi təsir göstərəcək erkən nikah, qohum evliliyi və boşanmaların artması kimi trendlərə yol açacaq səbəblərin aradan qaldırılmasına və gələcəkdə əlaqədar qurumların fəaliyyət istiqamətlərini müəyyənləşdirməyə imkan yaradardı.

Vəkillər Kollegiyasının Hüquqi Yardım Mərkəzi tərəfindən pulsuz hüquqi yardım göstərilmiş qadın və kişilərin sayı.

İllər üzrə (ümumi)	Qadınların sayı	Kişilərin sayı
2020	87	123
2021	185	287
2022	219	247
2023	198	215

İllər üzrə (şəhid, qazi ailələri)	Qadınların sayı	Kişilərin sayı
2020	10	10
2021	26	38
2022	15	18
2023	4	7

2023-cü ildən bu günə qədər ödənişsiz hüquqi yardım aksiyalarında ümumilikdə 5000 nəfərdən çox şəxsə hüquqi yardım göstərilmişdir.

İNTİHARLARLA BAĞLI STATİSTİKA

2023-cü il ərzində rayon (şəhər) prokurorluqlarında 620 özünü öldürmə hadisəsi qeydə alınmışdır ki, onlardan 460-ı kişi, 160-ı qadın olmuş, o cümlədən qeyd olunan şəxslərdən 38-i yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər olmuşdur.

Intaharların statistikası				
İllər	**Ümumi say**	**Qadınlar**	**Kişilər**	**Onlardan yetkinlik yaşına çatmayan**
2019	585 nəfər	181 nəfər	404 nəfər	20 nəfər
2020	597 nəfər	157 nəfər	440 nəfər	37 nəfər
2021	612 nəfər	174 nəfər	438 nəfər	46 nəfər
2022	609 nəfər	152 nəfər	457 nəfər	42 nəfər
2023	620 nəfər	160 nəfər	460 nəfər	38 nəfər

Cədvəldən görünür ki, əvvəlki illərlə müqayisədə özünü öldürmə hadisələrinin sayı artmışdır.

2023-cü il ərzində baş vermiş və ya rayon (şəhər) prokurorluqlarında qeydə alınmış 166 qəsdən adam öldürmə cinayəti üzrə zərərçəkənlərdən 105-i kişi, 70-i qadın olmuş, təqsirləndirilənlərdən 171-i kişi, 4-ü qadın olmuşdur.

2022-ci il ərzində baş vermiş və ya rayon (şəhər) prokurorluqlarında qeydə alınmış 166 qəsdən adam öldürmə cinayəti üzrə zərərçəkənlərdən 98-i kişi, 83-ü qadın olmuş, təqsirləndirilənlərdən 160-ı kişi, 8-i qadın olmuşdur.

SEKSUAL QISNAMA

Əmək Məcəlləsinin 31-cı maddəsinin 2-ci hissəsinin "o" bəndinə əsasən kollektiv müqaviləyə iş yerində və ya işlə əlaqədar olaraq seksual təhrik məsələlərinə dair izahat işi aparılmasına və informasiya verilməsinə yardım göstərilməsi və belə təhriklərin qarşısının alınması, işçiləri bu cür davranışdan qorumaq üçün bütün lazımi tədbirlərin görülməsi məsələlər üzrə tərəflərin qarşılıqlı öhdəlikləri daxil edilir.

Əmək Məcəlləsinin 195-ci maddəsinin "g" bəndinə əsasən işəgötürən əmək münasibətləri prosesində işçi seksual qısnamaya məruz qaldıqda işçiyə vurulan ziyana görə tam maddi məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 205-ci maddəsinə əsasən seksual qısnamaya görə işəgötürəndən və ya rəhbərindən şikayət etmiş işçiyə təzyiq göstərilməsinə və ya işçinin təqib olunmasına görə vəzifəli şəxslər min beş yüz manatdan iki min beş yüz manatadək məbləğdə cərimə edilirlər.

Əmək Məcəlləsinin 69-cu maddəsinin 3-cü hissəsinə əsasən işçi seksual qısnamaya məruz qaldıqda ərizəsində göstərdiyi gün əmək müqaviləsi ləğv edilə bilər. Bu normanın imperativ norma olaraq müəyyən edilməsi məqsədi ilə "Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" Qanun layihəsi hazırlanmışdır. Layihəyə əsasən işçi seksual qısnamaya məruz qaldıqda ərizəsini göstərdiyi həmin gün əmək müqaviləsinə xitam veriləcəkdir.

Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə bir neçə xarici ölkələrin (Qazaxıstan) təcrübəsi araşdırılmış, eləcə də Dövlət Komitəsinin sifarişi əsasında 2022-ci ildə hazırlanmış "Azərbaycanda seksual qısnama: Qanunvercilik və onun tətbiqi praktikası haqqında Analitik hesabat nəzərə alınaraq məsələ ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsinə dair təkliflərin ilkin versiyası hazırlanmışdır.

2023-cü il ərzində Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi tərəfindən aşağıda adları qeyd olunan daxili prosedur qaydaları hazırlanmışdır:

- Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Aparatında, strukturuna daxil olan və strukturuna daxil olmayan tabeli qurumlarında cinsi qısnama hallarının baş verməsini istisna edən iş şəraitinin yaradılması məqsədilə – "Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi işçilərinin cinsi qısnamaya məruz qalmasının qarşısının alınması Qaydaları";

- Nazirliyin Aparatında, strukturuna daxil olan və strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki qurumlarında qısnama və bullinqə qarşı mübarizə barədə işçilərin aydın şəkildə məlumatlandırılması, qısnama və bullinqə qarşı davranış gözləntilərinin, bu barədə məlumat və şikayətlərin verilməsi prosedurlarının müəyyən edilməsi məqsədilə – "Qısnama və bullinqi qadağan edən qaydaları.

2023-cü il ərzində Dövlət Gömrük Komitəsinə baş vermiş seksual qısnama halları ilə bağlı müraciət daxil olmamış və bu kimi halların qarşısının alınması üçün Dövlət Gömrük Komitəsi Kollegiyasının 2023-cü il 3 noyabr tarixli 3-33/3-2-000001/2023 nömrəli Qərarı ilə "zorakılıq və qısnama təzahürlərinin yolverilməzliyi" ilə bağlı müddəanın əks olunduğu "Gömrük orqanlarının vəzifəli şəxslərinin Etik Davranış Kodeksi" təsdiq edilmişdir.

Erkən nikahların qarşısının alınması ilə bağlı görülən tədbirlər

Mütəmadi olaraq aparılan maarifləndirmə işləri, profilaktik tədbirlərə baxmayaraq hələ də erkən nikah problemi qalmaqdadır. Dünyada milyonlarla uşaq hər il bu zorakılığın qurbanı olurlar.

Erkən nikahların qarşısının alınması istiqamətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 23 iyul tarixli 213 saylı Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Gənclər arasında ailə və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair Qaydası" qəbul edilmişdir. 13 dövlət qurumu və bütün yerli icra hakimiyyəti orqanları bu qaydaya uyğun olaraq tədbirlər həyata keçirilər.

Qaydada qeyd olunan 7 istiqamət üzrə **AQUPDK tərəfindən 2023-cü il ərzində ümumilikdə 107 maarifləndirici tədbir keçirilib, bu tədbirlərdən 210297 nəfər faydalanmışdır.**

İl ərzində 13 elektron poster Komitənin rəsmi saytında və facebook səhifəsində, eyni zamanda əhalinin geniş kütləsinin istifadə etdiyi məkanlarda (metro stansiyaların reklam lövhələrində, Baku Bus ASC nəqliyyat vasitələrinin lövhələrində) yerləşdirilib, 4000 stiker hazırlanıb və tədbir iştirakçılarına paylanılıb, 1 sosial reklam TV, sosial şəbəkələr vasitəsilə yayımlanıb.

Erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi fəsadlarının izah edilməsi, belə halların baş verməsinin səbəblərinin təhlili və onların aradan qaldırılması istiqamətində **Dövlət Komitəsi tərəfindən aşağıdakı işlər görülmüşdür:**

- Elm və Təhsil Nazirliyinin dəstəyi ilə Bakı şəhərinin tam orta məktəblərində və Abşeron rayonu, Masazır qəsəbəsi, Zəngilan şəhərciyində Zəngilan rayon məktəblərinin şagirdləri, valideynlər, məktəb psixoloqları və müəllimlərlə "Erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın fəsadları" mövzusunda görüşlər keçirilib.

- Sumqayıt Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin tələbələri və onların valideynləri ilə, Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində olan Dəmir Yolu və Metropoliten üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində və Texnika və Texnologiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində tələbələrlə "Erkən nikah və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələri" mövzusunda görüşlər keçirilib. Tədbirlərin ümumi sayı: 10 Faydalananların ümumi sayı: 1124 nəfər

- Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzləri aidiyyəti qurumların əməkdaşları ilə birlikdə "Tibb müəssələrindən kənarda baş verən doğuş faktlarına nəzarətin gücləndirilməsi" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. Dəyirmi masada 200 nəfər iştirak edib

Uşaq evliliklərinin və erkən nikah hallarının qarşısının alınması məqsədilə **Komitə tərəfindən aşağıdakı maarifləndirici sosial reklamlar, vəsaitlər hazırlanıb əhaliyə paylanmış və elektron lövhələrdə nümayiş olunmuşdur.**

- "Uşaq evliliyinə YOX de" adlı elektron poster hazırlanıb və Bakı şəhərində metro stansiyalarında yerləşən elektron lövhələr, Dövlət Komitəsinin sosial şəbəkə səhifələri vasitəsilə nümayiş etdirilib.

- "Erkən nikah valideyni cinayətkar edir!", "Uşaqlarımızın hüquqlarını qoruyaq!" mövzularında stikerlər il ərzində keçirilən maarifləndirmə tədbirlərində iştirakçılar arasında paylanılıb.

- Erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair "Ölkədə qo-

hum evlilikləri üzrə vəziyyətin öyrənilməsinə dair keçirilmiş tədqiqatın təhlili” adlı kitabça çap edilib.

• Övladlarımız ən böyük layihəmizdir” adlı sosial-çarx hazırlanıb və Dövlət Komitəsinin sosial şəbəkə səhifələrində yayımlanıb, geniş kütləyə çatdırılması məqsədilə Audiovizual Şuraya göndərilib.

Hesabat ili ərzində erkən evliliyin qarşısının alınması ilə bağlı mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən maarifləndirici tədbirlər keçirilmişdir.

Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən 2023-cü ildə erkən nikah, təhsildən yayınma hallarının qarşısının alınması məqsədilə aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilmişdir:

Uşaq nikahlarının qarşısının alınması tədbirlərinin gücləndirilməsi məqsədilə 9-cu siniflər üçün nəzərdə tutulmuş “Həyat bilgisi” dərsliyinə “Sağlam ailə sağlam gələcəyin təminatıdır” adlı mövzu daxil edilib. Sözügedən mövzu vasitəsilə şagirdlərə qan qohumları arasında bağlanan nikahın və erkən nikahın sağlam ailənin qurulmasına mənfi təsiri, qan qohumları arasında bağlanan nikah nəticəsində dünyaya gələcək körpələrdə anadangəlmə qüsurların və bir sıra irsi xəstəliklərin əmələgəlmə riskinin çox yüksək olması barədə məlumatlar verilir.

- Uşaq nikahlarının, erkən və məcburi nikahların qarşısının alınması tədbirlərinin gücləndirilməsi məqsədilə BMT-nin Uşaq Fondunun Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin (YUNİSEF) və Elm və Təhsil Nazirliyinin birgə tədbirlər planına uyğun olaraq ümumtəhsil məktəblərində erkən nikahlar, məişət zorakılığı, gənclərin sağlam həyat tərzi və s. mövzularda dəyirmi masalar keçirilib.
- İnternat məktəblərində “Erkən nikah hallarına qarşı mübarizə” mövzusunda yuxarı sinif şagirdlərinə mühazirələr keçirilib.
- Nazirlik Respublika Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinin təşəbbüsü ilə “Uşaq nikahlarının qarşısının alınması tədbirlərinin gücləndirilməsi” istiqamətində onlayn platformada təlimlər keçirilib.

- Ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərlə "Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair maarifləndirmə" qaydasına əsasən onlayn formatda “açıq dərs” keçirilib. “Açıq dərs”də erkən nikahların ailə quran şəxslərə, onların uşaqlarına, ümumilikdə isə ailə quruluşuna və bütövlükdə cəmiyyətə mənfi təsir göstərməsi barədə danışılıb.
- "Ailə kiçik dövlətdir", erkən nikahın zərəri, nikahsız qurulmuş ailələrdə sonrakı problemlər, yaxın qohumlar arasında nikahın mənfi təsirləri, irsi xəstəliklər, qan xəstəlikləri, onların profilaktikası barədə maarifləndirici videotədbirlər keçirilib.

Elm və Təhsil Nazirliyinin sistemində fəaliyyət göstərən internat məktəblərində və internat tipli təhsil müəssisələrində qızların yeniyetməlik dövründə təhsildən yayınaraq və erkən nikahlara cəlb edilməsi hallarına yol verilmir. Bu kimi hallar yarandıqda müəssisə rəhbəri tərəfindən uşağın himayəçisinin yaxud yaxın qohumunun yaşadığı ərazi üzrə rayon/şəhər icra hakimiyyətinə və polis idarəsinə uşağın təhsildən yayındırılmasının qarşısının alınması üçün köməklik göstərilməsi ilə bağlı rəsmi müraciət olunur. Birgə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində uşağın təhsilə cəlb edilməsi təmin edilir.

Daxili işlər orqanları tərəfindən məişət zorakılığının, eləcə də erkən nikahların qarşısının alınması məqsədilə əhali arasında, həmçinin ümumtəhsil məktəblərinin yuxarı sinif şagirdləri ilə izahat və hüquqi maarifləndirmə tədbirlərinin təşkilinə önəm verilərək “Erkən nikahların hüquqi məsuliyyəti və sosial-psixoloji aspektləri”, “Ailə dəyərləri və qanunvericilik”, “Ailə dövlətin xüsusi himayəsindədir”

və s. mövzularda orta-ixtisas və ali təhsil müəssisələrində 2600-dən çox görüş, yığıncaq və maarifləndirmə tədbirləri keçirilib. Bununla yanaşı, təhsildən yayınma hallarının qarşısının alınması sahəsində görülmüş tədbirlərlə 65 yetkinlik yaşına çatmayan qız müəyyən edilərək təhsilə qaytarılmaları təmin olunub.

İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən 2023-cü il ərzində erkən nikahlar, qohumlar arasında nikahın fəsadları barədə gənclərin və valideynlərin məlumatlandırılması, eləcə də gender zorakılığına qarşı mübarizə məqsədilə ümumilikdə postlar hazırlanmış və Agentliyin 5 sosial media platformasındakı səhifələrində (“Facebook”, “Instagram”, “LinkedIn”, “Telegram”, “X(Twitter)”) paylaşılmışdır.

Bununla bərabər, gender zorakılığının səbəb olduğu erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın tibbi fəsadları barədə 2023-cü il ərzində TƏBİB-in tabeliyindəki dövlət tibb müəssisələrinə, orta təhsil müəssisələrinə, Dövlət Komitəsinə və qeyri-hökumət təşkilatlarına ümumilikdə 20900 ədəd “Erkən nikahın və qohum evliliyinin ana və uşaq sağlamlığına mənfi təsirləri” adlı kitabça təqdim edilmişdir.

Sosial Xidmətlər Agentliyi 2023-cü il ərzində "Erkən nikah insan alverinə şərait yaradan amillərdən biri kimi" mövzusunda regionlarda Gənclər Evlərində maarifləndirici tədbirlər keçirilmişdir. Agentliyin rəsmi internet hesablarında “Erkən nikah halları və erkən nikahların fəsadları” haqqında məlumatlandırma tədbirlərinin genişləndirilməsi istiqamətində poster, press-reliz və videolar yayınlanmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən məişət zorakılığının, erkən nikahların qarşısının alınması, uşaq hüquqlarının profilaktikası, hüquqpozmaların və digər zərərli vərdişlərin qarşısının alınması istiqamətində il ərzində 51 dəfə tədbir həyata keçirilmişdir.

“Naxçıvan Muxtar Respublikasının İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi” Publik Hüquqi Şəxs tərəfindən Agentliyin sosial şəbəkələrində "Erkən nikah cinayətdir", "Ailə Məcəlləsinin 10-cu maddəsi qadınlar üçün nikah yaşını 18 yaş təyin edib", "Yetkinlik yaşına çatmayan qızların məcburən nikaha daxilolma halı uşağa qarşı törədilən zorakılıqdır" mövzularında 4 maarifləndirici post paylaşılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 23 iyun tarixli 213 nömrəli Qərarı ilə “Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair maarifləndirmə Qaydası“na əsasən 2020-ci idən etibarən Dövlət Komitəsi tərəfindən hər il aidiyyəti qurumlardan il ərzində görülmüş işlər üzrə daxil olan məlumatlar ümumiləşdirilir, Dövlət Komitəsinin rəsmi internet saytında dərc edilir və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat verilir.

2022-ci və 2023-cü illər üzrə hesabatlar dərc edilib. ***https://family.gov.az/az/reports***

Hər il erkən evliliklərin sayı 18 yaşadək analar tərəfindən doğulan uşaqların sayı ilə müəyyən edilir. **2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə 18 yaşınadək analar tərəfindən doğulan uşaqların sayı 269 nəfər azalaraq 1742 nəfər olmuşdur.**

Bakı şəhərinin 12 rayon icra hakimiyyətlərinin
2022-2023 ci illər nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı statistikası

Şəhər icra hakimiyyətlərinin adı	Nikah yaşının 1 il azaldılması 2022	Nikah yaşının 1 il azaldılması 2023
Binəqədi	1	-
Nizami	-	-
Nəsimi	-	-
Nərimanov	-	-
Yasamal	-	-
Xətai	-	-
Xəzər	-	3
Suraxanı	1	2
Sabunçu	2	4
Səbail	-	-
Qaradağ	1	-
Pirallahı	-	-
Cəmi:	**5**	**9**

Bakı şəhərinin 12 rayonu üzrə şəhər icra hakimiyyətlərinə erkən evliliklə bağlı 15 müraciət daxil olmuşdur. Hamiləlik, uşağın doğulması və digər üzürlü hesab oluna biləcək səbəblər araşdırılmış nəticə olaraq **2023-cü ildə 9 müraciət üzrə** (Sabunçu rayonu-4, Xəzər-3, Suraxanı rayonu-2) nikah yaşının 1 il azaldılmasına sərəncam verilmişdir. Müraciətlərlə əlaqədar vətəndaşlarla profilaktik söhbətlər aparılmış, ailələr nəzarətə götürülmüş, qanunvericiliyin tələbləri izah edilmiş və erkən evliliyin qarşısı alınmışdır.

2022-ci ildə 5 müraciət üzrə izacə verilmişdir. Bu da onu göstəriri ki, 2023-cü ildə erkən evliliklə bağlı müraciətlər üzrə icazələrin sayı artmışdır.

Azərbaycanın iqtisadi rayonlarının 2023-cü il üzrə nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı statistikası

İnzibati rayonların adı	Rayon və şəhərlərin sayı	Nikah yaşının 1 il azaldılması cəmi
Abşeron-Xızı	Sumqayıt şəhəri - 0 Abşeron rayonu - 1 Xızı rayonu - 1	2
Gəncə-Daşkəsən	Gəncə şəhəri - 2 Naftalan şəhəri - 0 Daşkəsən rayonu - 4 Goranboy rayonu - 0 Göygöl rayonu - 5 Samux rayonu-2	13
Şəki-Zaqatala	Şəki şəhəri - 3 Balakən rayonu - 2 Qax rayonu - 0 Qəbələ rayonu - 0 Oğuz rayonu - 4 Zaqatala rayonu- 0	9
Lənkəran-Astara	Lənkəran şəhəri - 2 Astara rayonu - 0 Cəlilabad rayonu - 0 Masallı rayonu - 1 Lerik rayonu - 0 Yardımlı rayonu - 3	6
Quba-Xaçmaz	Quba rayonu -5 Qusar rayonu - 0 Xaçmaz rayonu - 3 Siyəzən rayonu - 5 Şabran rayonu - 2	15
Mərkəzi Aran	Mingəçevir şəhəri - 3 Kürdəmir rayonu - 0 Ağdaş rayonu - 7 Göyçay rayonu - 2 Ucar rayonu - 1 Yevlax rayonu - 15 Zərdab rayonu - 2	30
Qarabağ	Şuşa şəhəri - 1 Ağcabədi rayonu - 20 Ağdam rayonu - 4 Bərdə rayonu - 26 Füzuli rayonu - 1 Xocalı rayonu - 2 Xocavənd rayonu - 3 Tərtər rayonu - 7	64
Şərqi Zəngəzur	Kəlbəcər rayonu - 1 Qubadlı rayonu - 0 Zəngilan rayonu - 0 Laçın rayonu -0 Cəbrayıl rayonu - 0	1
Dağlıq Şirvan	Ağsu rayonu - 10 İsmayıllı rayonu - 3 Qobustan rayonu - 4 Şamaxı rayonu - 8	25

Qazax-Tovuz	Ağstafa rayonu - 3 Gədəbəy rayonu - 0 Şəmkir rayonu - 7 Qazax rayonu - 2 Tovuz rayonu - 13	25
Mil-Muğan	Beyləqan rayonu - 1 İmişli rayonu - 0 Saatlı rayonu - 9 Sabirabad rayonu - 6	16
Şirvan-Salyan	Biləsuvar rayonu - 21 Hacıqabul rayonu - 6 Salyan rayonu - 0 Neftçala rayonu Şirvan -0	27
Cəmi:		**233**

Yerli rayon icra hakimiyyətlərindən aldığımız məlumata görə, Azərbaycanın 12 iqtisadi rayonu üzrə *293 (2022-ci idə 269) erkən evliliyin qarşısı alınmışdır. Gədəbəy 29, Lənkəran 22, Abşeron 16, Şabran 15 rayonlarında erkən evlilik cəhdləri olmuş, qarşısı alınmışdır.*

Bununla bərabər ***12 iqtisadi rayon üzrə nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı*** *daxil olan məlumatlar araşdırılmış,* ***üzürlü səbəblər müəyyən edildikdən sonra 233*** *(2022-ci ildə 271)* ***yetkinlik yaşına çatmayan şəxsə icra orqanları tərəfindən icazə verilmişdir****.*

Statistik rəqəmlər göstərir ki, nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı verilən icazələrin sayında 38 (nikah) azalma var.

Qarabağ (64 erkən evlilik) və Mərkəzi Aran (30 erkən evlilik) rayonları üzrə göstəricilər bu ərazilərdə erkən evliliyə daha çox meyl olduğunu göstərir. 2022-ci ildə Qazax-Tovuz (59) və Mərkəzi Aran (40) rayonlarında erkən evliliyə daha çox meyl olmuşdur.

Xüsusilə Bərdə-26, Biləsuvar-21, Ağcabədi-20 və Yevlax-15 rayonlarında nikah yaşının 1 il azaldılmasına daha çox razılıq verilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının icra hakimiyyətləri tərəfindən *(Babək, Culfa və Sədərək Rayon) ümumilikdə 7 nəfərə nikah yaşının azaldılması ilə bağlı icazə verilmişdir.*

Dövlət Komitəsi tərəfindən ***"Tibb müəssisələrindən kənarda baş verən doğuş faktlarına nəzarətin gücləndirilməsi, belə faktlar əsasında uşaq evliliklərinin aşkarlanması üzrə" Analitik hesabat*** *hazırlanmışdır.*

http://family.gov.az/store/media/aida/do%C4%9Fu%C5%9F%20faktlar%C4%B1%20(1).pdf

Azərbaycanda tibb müəssisəsindən kənar baş verən doğuş faktlarına nəzarətin gücləndirilməsi eyni zamanda bu halların yaranmasına səbəb olan faktların aşkarlanmasına yönəlmiş analitik hesabat ölkə üzrə ev doğuşlarının səviyyəsinin, bu problemlərin meydana çıxma səbəblərinin, əhalinin müxtəlif qruplarının qeyd olunan problemlərə

yanaşmasının və bu sahələrdə müsbət dəyişiklik yarada biləcək siyasətin müəyyən edilməsi məqsədilə hazırlanmışdır.

Aparılmış tədqiqatın nəticələrinə uyğun olaraq, tibb müəssisələrindən kənarda baş verən doğuş faktlarına nəzarətin gücləndirilməsi, belə faktlar əsasında uşaq evliliklərinin aşkarlanması məqsədilə respublika üzrə profilaktik və maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsinə ehtiyac vardır. Belə ki, sorğuların nəticəsindən aydın olduğu kimi, bu halların qarşısının alınması üçün aidiyyəti qurumların fəaliyyətində aşağıda qeyd olunan məsələlərin nəzərə alınması məqsədəuyğundur:

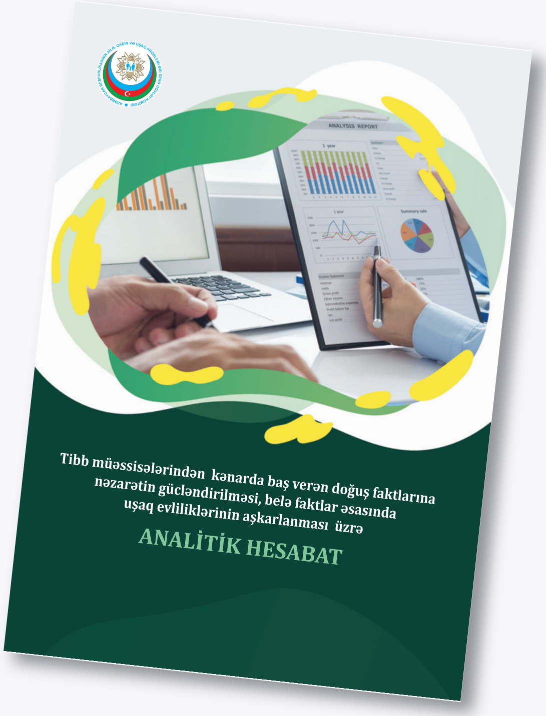

Təkliflər və Tövsiyələr

1. Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi:

1.1 *Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 10-cu maddəsində (üzürlü səbəblər olduqda, nikaha daxil olmaq istəyən və nikah yaşına çatmamış şəxslərin yaşadıqları ərazinin müvafiq icra hakimiyyəti orqanı onların xahişi ilə nikah yaşının 1 ildən çox olmayaraq azaldılmasına icazə verə bilər) istisna meyarlarının göstərilməməsi hüquqi baxımdan qeyri-müəyyən hal olaraq qiymətləndirilir. Bunu nəzərə alaraq, qanunvericilikdə nikah yaşının azaldılmasına əsas verən üzrlü səbəblərin dəqiqləşdirilməsi və ya nikah yaşının 1 ildən çox olmayaraq azaldılması halının aradan qaldırılması;*

1.2 *Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 152-ci maddəsində tövsif edilən əməlin (on altı yaşına çatmayan şəxslə cinsi əlaqədə olma və ya seksual xarakterli digər hərəkətlər etmə) on səkkiz yaşına çatmayan şəxslərə qarşı törədilməsi ilə bağlı maddəyə dəyişiklik edilməsi;*

1.3 *Nikah yaşının 18 yaş olduğu nəzərə alınaraq yetkinlik yaşına çatmayanlarla qeyri-rəsmi erkən nikaha daxil olan şəxslər və buna şərait yardan valideynlər barəsində İnzibati Xətalar Məcəlləsi və Cinayət Məcəlləsində məsuliyyət tədbirlərinin əks olunması;*

1.4 *Yetkinlik yaşına çatmayanların dini nikaha daxil olmasına şərait yaradan din xadimləri üçün məsuliyyətin müəyyən edilməsi;*

1.5 *Təcili tibbi yardıma xəbər vermədən, yaxud, bu halı mütəmadi olaraq həyata keçirən (iş xarakterli) evdə doğuş aparan şəxslər/tibb işçiləri üçün cəza tədbirlərinin müəyyən edilməsi;*

1.6 *Cəza tədbirlərinin həyata keçirilmə mexanizminin təkmilləşdirilməsi, onların tətbiqinə dair nəzarət gücləndirilməsi;*

1.7 *Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 176.1-ci maddəsinin tətbiqi üzrə hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən (Daxili İşlər Nazirliyi, Baş Prokurorluq) aparılmış monitorinqlərin nəticələrinin açıqlanması;*

1.8 *Uşaq evliliyi ilə bağlı toy məclislərinin təşkil olunduğu məkan sahibləri üçün məsuliyyətin nəzərdə tutulması.*

2. Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və mütəxəssislərin məlumatlılığının artırılması:

2.1 *Məktəb psixoloqlarının uşaq hüquqlarının qorunması istiqamətində mütəmadi olaraq təlim və seminarlara cəlb edilməsi;*

2.2 *erkən nikaha daxil olan yeniyetmələrin təhsilinin davam etdirmələri üçün alternativ təhsil proqramlarının təşkil olunması;*

2.3 *ev və stasionardan kənarda baş verən doğuşlarda sənədləşmə qaydalarına dair təlimatın hazırlanması və tətbiqi;*

2.4 *Səhiyyə Nazirliyinin Statistika İdarəsi tərəfindən ev doğuşları və stasionardan kənar doğuşların anaların yaş qrupları üzrə bölgüsünün aparılması.*

2.5 *Uşaq evlilikləri, eləcə də ev doğuşları ilə bağlı tədqiqatların aparılması, xüsusi metodika əsasında yayılma göstəricilərinin müəyyən edilməsi;*

2.6 *"Yeniyetmə hamilələrə antenatal qulluq" mövzusunda kliniki protokolun işlənib hazırlanması;*

2.7 *Erkən nikahların qarşısının alınması və bu sahədə mövcud qanunvericiliyin effektiv tətbiqi məqsədilə hüquq-mühafizə orqanları və məhkəmə əməkdaşları üçün təlimlərin təşkili;*

2.8 *Din xadimləri arasında maarifləndirmə işlərinin gücləndirilməsi;*

2.9 *Uşaq hüquqlarının qorunması sahəsində dini nikahların qeydiyyata alınması qaydalarının müəyyən edilməsi;*

2.10 *Orta məktəblərdə reproduktiv sağlamlıq, cinsi tərbiyə, ailə hüququ mövzularının dərs saatlarına əlavə edilməsi;*

2.11 *Uşaq evliliklərinin qarşısının alınması məqsədilə tədbirlər planının qəbul edilməsi;*

2.12 *Qeyri-rəsmi şəkildə fəaliyyət göstərən din xadimləri tərəfindən dini nikah mərasimlərinin keçirilməsi hallarının qarşısını almaq üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi.*

3. Əhalinin maarifləndirilməsi:

3.1 *Valideynlər arasında erkən yaşda evliliklərin fəsadları ilə bağlı maarifləndirici tədbirlərin keçirilməsi;*

3.2 *Qeyri-hökümət təşkilatları tərəfindən evdə doğuşun fəsadları, həyati təhlükələr ilə bağlı bölgələrdə maarifləndirmə işinin təşkili;*

3.3 *Mediada erkən nikah, eləcə də, ev doğuşlarının fəsadları ilə bağlı məsələlərin işıqlandırılması (verilişlər, posterlər, ictimai müzakirələr);*

3.4 *Uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahəsində fəaliyyət göstərən aidiyyəti qurumların əməkdaşları, tibb işçiləri, din xadimlərinin iştirakı ilə maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi;*

3.5 *Tibb müəssisələrindən kənarda baş verən doğuş hallarının qarşısının alınması ilə bağlı maarifləndirici vəsaitlərin hazırlanması.*

Uşaqların doğulanadək cins seçiminin (selektiv abortlar) qarşısının alınması ilə bağlı tədbirlər

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən 2023-cü il üzrə doğumu qeydə alınmış 112620 nəfərdən 59814-ı oğlan, 52806-sı isə qızdır. Cinslər arasındakı fərq 7008 nəfərdir. Cins nisbəti hər 100 qıza 113 oğlan təşkil edir.

2022-ci il üzrə doğumu qeydə alınmış 122846 nəfərdən 64940-ı oğlan, 57906-sı isə qızdır. Cinslər arasındakı fərq 7034 nəfər olmuşdur. Cins nisbəti hər 100 qıza 112 oğlan təşkil etmişdir.

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə cinslər arasındakı fərq azalmış, 7034-dən 7008-ə düşmüşdür.

Dünyada ən aktual problemlərdən olan abortlara münasibət müxtəlifdir. Bir qrup insanlar buna ailənin öz şəxsi qərarı olaraq hörmətlə yanaşdıqlarını bildirirlər. Digər qisim insanlar abortun tibbi və psixoloji cəhətdən zərərli olduğunu bildirirlər. Ölkəmizdə də abortlar problem olaraq qalmaqdadır.

Statistika göstərir ki, ***abortların sayı 2021-ci ildə 46877, 2022-ci ildə 57999, 2023-cü ildə isə 73816 olmuşdur. 15-49 yaşlı hər 1000 qadına düşən abortların sayı 27,9 olmuşdur.***

Hesabat ili ərzində "Uşaqların doğulanadək cins seçiminin qarşısının alınmasına dair 2020-2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı"nın icrasını təmin etmək məqsədi ilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Uşaqların doğulanadək cins seçiminin qarşısının alınması və gender stereotiplərinin aradan qaldırılması istiqamətində, eləcə də vətəndaş cəmiyyətinin rolunun gücləndirilməsi məqsədilə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə "Yaşadaq. Ümid Qanadları" adlı sosial layihə hazırlanıb. Layihə çərçivəsində "Bərabər inkişaf naminə qızlarımıza dəyər verək!" #qızlarıngücü mövzusunda sosial çarx Bakı şəhərinin küçələrində yerləşdirilən elektron ekranlarda nümayiş olunub.

Dövlət Komitəsi Qadın Resurs Mərkəzlərində "Reproduktiv sağlamlıq və ailə planlaşdırılması, selektiv abortlar" mövzusunda maarifləndirici görüşlər təşkil etmişdir. Tədbirlərdə reproduktiv sağlamlıq, reproduktiv sistem, onun funksiya və proseslərinə aid olan məsələlər, selektiv abortların gətirdiyi mənfi nəticələr və törətdiyi fəsadlar barədə ətraflı məlumatlar verilmişdir. Həmçinin ailə planlaşdırılması zamanı lazımi analizlər, yoluxucu xəstəliklər barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparılmışdır. Tədbirlərdə hər rayon üzrə 30 nəfər qadın olmaqla 150 nəfər qadın iştirak etmişdir.

Dövlət Komitəsi, Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi (İSİM) və Təhsil Nazirliyinin birgə əməkdaşlığı ilə Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində, Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində, Bakı Dövlət

Universitetinin nəzdində İqtisadiyyat və Humanitar Kollecində tələbələr üçün və Bakı Slavyan Universitetinin nəzdində məktəb-lisey kompleksində şagirdlər üçün "Reproduktiv sağlamlıq və ailə planlaşdırılması. Doğulacaq uşağın cinsinin seçilməsinin qarşısının alınması" mövzusunda tədbirlər keçirilmiş, maarifləndirici bukletlər paylanılmışdır.

Dövlət Komitəsi və İSİM-in əməkdaşlığı çərçivəsində Rəssamlıq Akademiyasının nəzdində İncəsənət Kollecində, Milli Konservatoriya nəzdində Musiqi Kollecində, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində "Reproduktiv sağlamlıq və ailə planlaşdırılması. Doğulacaq uşağın cinsinin seçilməsinin qarşısının alınması", "Abort və onun fəsadları" mövzularında tədbirlər keçirilmiş, maarifləndirici bukletlər paylanılmışdır.

Astara, Samux rayonlarında gənclər üçün "Reproduktiv sağlamlıq və ailə planlaşdırılması. Doğulacaq uşağın cinsinin seçilməsinin qarşısının alınması" mövzusunda tədbir keçirilmişdir. İştirakçılara reproduktiv sağlamlığın qorunması istiqamətində tövsiyələr verilmiş, abortların və selektiv abortların mənfi təsirləri və fəsadları izah olunmuş, maarifləndirici bukletlər paylanılmışdır.

2023-ci ilin iyun ayında BMT-nin Əhali Fondunun (UNFPA) Azərbaycan nümayəndəliyinin dəstəyi, TƏBİB-in əməkdaşlığı ilə İSİM tərəfindən "Azərbaycanda selektiv abortlara təsir edən sosial, ictimai, tibbi və digər amillərin öyrənilməsinə dair" sorğu keçirilib. Keçirilən sorğunun əsas məqsədi Azərbaycanda doğulan uşaqların cins nisbətinin pozulmasına zəmin yaradan əsas mexanizmlərin öyrənilməsi, statistik məlumatların əldə edilməsidir. Sorğu Bakı şəhərində və regionlarda ümumilikdə 21 doğuşayardım tibb müəssisəsində, 917 nəfər (ginekoloq, ultrasəsli diaqnostika

(USM) həkimləri, mamalar, tibb bacıları) respondent arasında aparılıb.

İSİM tərəfindən hazırlanaraq nəşr edilən müxtəlif mövzulara dair 180 mindən çox 45 adda maarifləndirici materiallar (buklet, vərəqə, kitabça və s.), o cümlədən 35 adda kliniki protokollar təqdim olunub. Maarifləndirmə materiallarında xəstəliklərin profilaktikası, doğulacaq uşağın cinsinin seçilməsi və erkən evliliyinin qarşısının alınması, məişət zorakılığının qarşısının alınması, gender əsaslı zorakılıq, sağlam həyat tərzi, zərərli vərdişlərin mənfi təsirləri, ailə planlaşdırılması və digər mövzular barədə ətraflı məlumat və tövsiyələr yer alıb. Materiallar əlçatanlığın təmin olunması məqsədilə ***www.isim.az*** saytında resurslar bölümündə yerləşdirilib.

(https://www.isim.az/az/pages/20-Resurslar)

İSİM tərəfindən hazırlanmış "Sağlam uşaq" adlı internet portalına və mobil tətbiqə ***(www.saglamusaq.az)*** "Zorbalıq və gender əsaslı zorakılıq", "Qadınlara qarşı gender zorakılığı", mövzularında materiallar yerləşdirilmişdir.

Elm və Təhsil Nazirliyi ümumi təhsil müəssisələrinin şagirdləri arasında sağlam həyat tərzi və reproduktiv sağlamlıq, eləcə də erkən və qohumlararası nikahların qarşısının alınması sahəsində maariflən-

dirmə işinin aparılması məqsədilə “Ümumi təhsil müəssisələrinin VIII-IX siniflərində reproduktiv sağlamlıq mövzusunda məşğələlər üzrə metodiki vəsait” hazırlanmışdır. Metodik vəsaitin elektron versiyası ***www.trims.edu.az*** saytına yerləşdirilmişdir.

https://www.trims.edu.az/noduploads/book/umumi-tahsil-muassisalarinin-viii-ix-siniflarinda-reproduktiv-saglamliq-movzusunda-masgalalar-uzra-metodiki-vasait.pdf

Sözügedən metodik vəsait üzrə ölkənin 65 şəhər və rayonunda 3274 ümumi təhsil müəssisəsində 108004 nəfər VIII, 102463 nəfər IX sinif şagirdlərinin iştirakı ilə maarifləndirmə tədbirləri keçirilmiş, həmçinin mövzuya həsr edilmiş 1376 valideyn iclası təşkil edilmişdir.

https://edu.gov.az/az/news-and-updates/19960-1

İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi (Agentlik), Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) və BMT-nin Əhali Fondunun (UNFPA) birgə təşkilatçılığı ilə 2022-ci ilin oktyabr ayından başlayan Lənkəran Perinatal Mərkəzi və Ailə Sağlamlıq Mərkəzində ana ölümünün azaldılması istiqamətində “Azərbaycanın cənub bölgəsində təhlükəsiz analıq” adlı 3 mərhələli pilot layihə 2023-cü ildə də davam etdirilmişdir. Mərkəzləşdirilmiş doğum şöbələri olan bir neçə tibb müəssisəsində icra olunan layihənin əsas fəaliyyət istiqamətlərinə tibb personalının potensialının artırılması və əhali arasında cins balansının pozulması hallarının qarşısının alınması, maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi, həmçinin kliniki protokolların və metodik vasitələrin yenilənməsi üçün tövsiyələrin hazırlanması daxildir.

Ailə planlaşdırılması xidmətinin təşkili üzrə 22 361 tibbi xidmət göstərilmişdir.

İcbari tibbi sığortanın Xidmətlər zərfi çərçivəsində TƏBİB-in tabeliyində olan dövlət tibb müəssisələrinə 2022-ci il ərzində 55%-i qadın, 45%-i kişi olmaqla 17 836 873 müraciət edilmişdir.

2023-cü ildə isə TƏBİB-in tabeliyində olan dövlət tibb müəsisələrinə 22 301 393 müraciət daxil olmuş, onlardan 12 585 720 müraciət qadınlar (57%), 9 715 673 müraciət isə kişilər (43%) tərəfindən edilmişdir. Pasiyent sayı isə 5 011 538 olmuşdur. Onlardan 2 626 003 nəfərini qadınlar, 2 385 535 nəfərini isə kişilər təşkil etmişdir.

Qadınların ən çox müraciət etdiyi sahələr endokrin sistemi xəstəlikləri, maddələr mübadiləsi və qidalanma pozuntuları, tənəffüs sistemi xəstəlikləri, qan dövranı sistemi xəstəlikləri olduğu halda **kişilərin ən çox müraciət etdiyi sahələr** isə tənəffüs sistemi xəstəlikləri, qan dövranı sistemi, endokrin sistem xəstəlikləri olmuşdur.

Cins	Pasiyent sayı	Müraciət sayı
Qadın	2 626 003	12 585 720
Kişi	2 385 535	9 715 673
Cəmi	**5 011 538**	**22 301 393**

1.4. Dövlətin idarə olunmasında və qərarların qəbul edilməsində gender bərabərliyinin qorunması

Dövlət orqanlarında və onların sistemində 2023-cü ildə rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların sayında əhəmiyyətli dəyişiklik baş verməmişdir.

Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı, nəfərlə

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Milli Məclisin sədri			1	1	1	1
Vitse-prezident	1	1	1	1	1	1
Ombudsman		1	1	1	2	2
Nazir	1	1	1	1	1	0
Nazir müavini	6	8	8	9	8	6
Dövlət Komitəsi sədri	2	2	2	2	2	2
Dövlət Komitəsi sədrinin müavini	3	3	3	3	3	3
Yerli icra hakimiyyəti başçısı	1	1	1	2	1	0
Yerli icra hakimiyyəti başçısının müavini	79	76	72	72	68	68

Məhkəmə

2023-cü ilin sonuna hakimlərin ümumi sayı (Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri istisna olmaqla) 595 nəfər olmuşdur, onların 139 nəfərini qadın, 456 nəfərini isə kişi hakimlər təşkil etmişdir.

Qadın hakimlərin 4 nəfəri Ali Məhkəmənin, 18 nəfəri Apellyasiya Məhkəmələrinin, 117 nəfəri isə birinci instansiya məhkəmələrinin hakimləridir.

2022-ci illə (111 nəfər) müqayisədə 2023-cü ildə (139 nəfər) qadın hakimlərin sayında 28 nəfər artım müşahidə olunur.

2022-ci illə müqayisədə birinci instansiya məhkəmələrinin hakimlərinin sayı 89-dan 117-yə çatmışdır.

Prokurorluq

2023-cü il üzrə prokurorluq orqanlarında 98 qadın, 1142 kişi olmaqla ümumilikdə 1240 nəfər işçi fəaliyyət göstərmişdir. Onlardan 8-i qadın, 255-i kişi olmaqla rəhbər vəzifələrdə çalışmışlar.

Prokurorluq orqanlarında çalışanların 2020-2023-cü illər üzrə gender bölgüsü					
	Ümumi işçilərin sayı	**Kişilər**	**Qadınlar**	**Rəhbər kişi**	**Rəhbər qadın**
2020	1157	1079	78	247	8
2021	1196	1109	87	247	8
2022	1221	1134	87	252	8
2023	1240	1142	98	255	8

2023-cü il üzrə prokuror (tabe rayon (şəhər) və hərbi prokurorluqlarına rəhbərlik edən, eləcə də idarə(şöbə) prokurorları) vəzifəsində işləyən qadınların sayı 55, kişilərin sayı isə 471 olmuşdur.

Prokuror (tabe rayon(şəhər) və hərbi prokurorluqlarına rəhbərlik edən, eləcə də idarə(şöbə) prokurorları) vəzifəsində işləyənlərin gender bölgüsü		
	Kişilər	**Qadınlar**
2020	463	42
2021	479	43
2022	477	42
2023	471	55

Cədvəldən görünür ki, 2023-cü ildə prokuror vəzifəsində işləyən kişilərin sayı azalmış, qadınların sayı artmışdır.

Prokurorluq orqanlarına işə qəbul olunanların gender təhlili

Yaş aralığı	**İştirak edən namizəd sayı kişi**	**İştirak edən namizəd sayı qadın**	**Uğur qazanan namizəd sayı kişi**	**Uğur qazanan namizəd sayı qadın**
0-24	125	37	53	18
25-29	130	23	50	10
30-34	13	3	5	1

Prokurorluq orqanlarına işə qəbulda iştirak edən namizədlərin gender bölgüsünə nəzər saldıqda görürük ki,

0-24 yaş aralığı kişilərin **42%-i**, qadınların **50%-i** imtahanlarda uğur qazanmışdır.
25-29 yaş aralığı kişilərin **39%-i**, qadınların **45%-i** imtahanlarda uğur qazanmışdır.
30-34 yaş aralığı kişilərin **38%-i**, qadınların **33%-i** imtahanlarda uğur qazanmışdır.

Ədliyyə

2023-cü ildə ədliyyə orqanlarıda çalışan 6521 faktiki işçidən 1390 nəfərini - 21,3%-ni (2022-ci ildə 17,9%) qadınlar təşkil etmişdir. Onlardan 550 kişi və 85 qadın rəhbər vəzifədə çalışmışdır.

Cəmi 147 xüsusi notariusdan 20-si qadınlar olduğunu nəzərə alaraq, ədliyyə orqanlarında çalışan qadınların ümumi sayı 1410 nəfər, rəhbər qadınların sayı isə 105 nəfər təşkil etmişdir.

2023-cü ildə Nazirliyin aparatının, habelə Ədliyyə Akademiyası, Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzi, Tibb baş idarəsi və Azərbaycan Respublikası Əhalisinin Dövlət Reyestri Xidmətinin işçilərinin təxminən yarısı, yerli qeydiyyat qurumları əməkdaşlarının isə 80% qədəri qadınlardan ibarət olmuşdur.

2023-cü ildə Penitensiar xidmətdə 3744 nəfər kişi, 318 nəfər qadın, icra və probasiya xidmətində isə 544 kişi, 132 qadın çalışmışdır.

Nazirliyin Müsabiqə Komissiyası tərəfindən keçirilmiş açıq müsabiqələrdə uğur qazananların təxminən 32%-i qadınlardır. Bu göstərici artmaqdadır və 2023-cü ildə yekun vurulmuş son müsabiqədə 54% təşkil etmişdir.

Ədliyyə orqanlarına işə qəbul olunanların gender təhlili

Yaş aralığı	İştirak edən namizəd sayı - kişi	İştirak edən namizəd sayı - qadın	Uğur qazanan namizəd sayı - kişi	Uğur qazanan namizəd sayı - qadın
0-24	22	20	13	16
25-29	33	13	17	11
30-34	16	13	7	8
35-39	48	19	23	9
40-44	11	17	3	9
45-49	8	8	3	4
50-54	3	4	0	3
55-59	4	0	2	0

Ədliyyə orqanlarına işə qəbulda iştirak edən namizədlərin gender bölgüsünə nəzər saldıqda görürük ki,

0-24 , 30-34, 40-44, 45-49, 50-54 yaş aralığında qadınlar imtahanlarda uğur qazanmışdır.

25-29, 35-39, 50-59 yaş aralığında kişilər imtahanlarda uğur qazanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi

Daxili İşlər orqanlarında xidmət edən əməkdaşların 11%-ni (4161 nəfər) qadınlar, 89%-ni kişilər təşkil edir. Onlardan 61-i rəhbər vəzifələrdə xidmət edir.

2023-cü ildə daxili işlər orqanlarında xidmətə (işə) qəbul edilmiş 2131 nəfərin 92,1%-ni (1962-nəfərini) kişilər, 7,9%-ni (169 nəfərini) qadınlar təşkil etmişdir.

Polis Akademiyasına qəbul olunan şəxslərin gender təhlili
2020-2023-cü illər üzrə

	2020-ci il	2021-ci il	2022-ci il	2023-ci il
Polis Akademiyasına qəbul olmuş şəxslərin ümumi sayı	372	402	424	529
onlardan kişilər	369	400	421	524
onlardan qadınlar	3	2	3	5

2020-2023-cü illərdə Polis Akademiyasına qəbul olmuş şəxslərin ümumi sayı **1727 nəfər** olub, onlardan **1714-ü kişi**, **13-ü qadın** olmuşdur.

Rəqəmlərdən göründüyü kimi, prokurorluq, məhkəmə, ədliyyə və daxili işlər orqanlarında çalışan qadınların sayında artım müşahidə olunur.

Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə "Dövlət qulluğuna qəbul ilə əlaqədar gender təhlili" hazırlanmışdır.

http://family.gov.az/store/media/aida/GENDER%20TEHLIL%C4%B0+++.pdf

Müxtəlif regionlardan olan respondentlərin əksəriyyəti dövlət qulluğuna qəbul imtahanlarında iştirak etmişdir. 23-28 yaş arası olan gənclərin daha çox dövlət qulluğuna keçmək və orada işləmək niyyətində olmaları məlum olmuşdur.

Sorğuda iştirak edənlərin 54,8% kişi, 45,1% isə qadın olmuşdur.

*Aparılmış sorğulanın nəticələri göstərir ki, **“Dövlət qulluğuna qəbul zamanı gender bərabərliyi təmin olunurmu?”** sualına iştirakçıların 64,7% - xeyr, 35,2%-bəli cavabları vermişdir.*

Belə ki, iştirakçıların 32,3%-i daha çox dövlət qulluğuna kişi cinsindən olanları götürürlər, 29,4%-i qadınlar uşaq dünyaya gətirdikləri üçün tutduqları vəzifələri müəyyən müddətə icra edə bilmirlər, 29,4%-i qadınların ailələrinə qayğı göstərməyi daha üstün tuturlar” deyə sorğunu cavablandırmışlar.

“Dövlət qulluğuna qəbulun müsahibə yolu ilə aparılması sizi qane edirmi?” sualına 79,4% - “bəli”, 20,5% - “xeyr” cavabı vermişlər. Cavab zamanı “qane etmir” deyənlər daha çox test imtahanlarının çox ağır olmasını, yəni sualların həddən artıq mürəkkəb olmasını, müsahibə suallarının isə qeyri-müəyyən olmasını bildirmişlər.

“Dövlət qulluğuna qəbul üçün test imtahanından keçdikdən sonra müsahibə mərhələsində hansı problemlərlə qarşılaşmısınız?” sualına 61,7-% - “problemlərlə qarşılaşmadıqlarını”, 38,2% - “əslində imtahanı yaxşı təşkil edirlər” kimi cavablar vermişlər.

“Dövlət qulluğuna qəbul zamanı test və müsahibə mərhələlərindən uğurla keçdikdən sonra vəzifəyə təyinatda hansı problemlərlə üzləşirsiniz?” sualına cavab olaraq respondentlərin 5,8%-i – “ehtiyatda olma müddətinin uzun olması”, 5,8%-i – “həmin mərhələyə çatmadıqlarını”, 88,2%-i – “heç bir problemlə qarşılaşmadıqlarını” bildirmişdir.

“Dövlət qulluğuna qəbul zamanı qadınlara, yoxsa kişi namizədlərə üstünlük verilir?” sualını cavablandırarkən rəyi soruşulanların əksəriyyəti kişilərə üstünlük verildiyini (o cümlədən 35,2%-qadınlara, 64,7% - kişilərə üstünlük verilməsi) bildirmişlər.

Təhlilin nəticəsi olaraq ekspertlər dövlət qulluğunda gender bərabərliyinə nail olmaq üçün aşağıdakı qənaətə gəlmişdirlər:

– dövlət idarəetmə və qərarqəbuletmə səviyyəsində qadınların kişilərlə bərabər təmsilçiliyinin artırılması;

– Dövlət qulluqçusu üçün tərtib edilən test sualları fundamental bilikləri və ümumi dünyagörüşünü əhatə etməkdənsə, dövlət qulluqçusunun daha çox gələcəkdə öz vəzifə səlahiyyətlərinin icrası zamanı qarşılaşacağı praktik məsələlərin real həllinə kömək edəcək bilgiləri özündə ehtiva edən, həmçinin dövlət qulluqçusunun peşəsinin icrası zamanı üzləşdiyi çətinliklərin aradan qaldırılmasına, dəf olunmasına yönələn bilikləri aşkar edən test sualları olması məqsədəmüvafiq olardı;

– “Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun icra mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi;

– Dövlət quluğuna qəbulla bağlı mövcud olan normativ hüquqi aktlarda müvafiq dəyişikliklərin edilməsi;

– Qadınların dövlət idarəetmə orqanlarında rəhbər vəzifələr tutmasına şərait yaratmaq;

– Gender bərabərliyinin maarifləndirlməsi ilə bağlı dərslik və dərs vəsaiti nəşr edilməsi və bu işləri daha səmərəli qurmaq;

– Məktəblərdə kişi müəllimlər azdır, kişi məlimlərin sayının arılması üçün müvafiq həvəsləndirici tədbirlərin həyata keçirilməsi (məsələn müəllimlərin əmək haqının artırılması və s.);

– Mütəmadi olaraq gender biliklərini təşviq etmək;

– KİV-də, o cümlədən TV kanalarında dövlət qulluğuna qəbul edilmə ilə bağlı maarifləndirici verlişlərin təşkil olunması;

– Dövlət qulluğuna qəbulda gender bərabərliyinin təmin edilməsinə dair dövlət müəssisələrdə çalışan əməkdaşlar üçün müvafiq təlim və seminarların keçirilməsi;

– Dövlət qulluğuna qəbulda gender bərabərliyinin təmin edilməsinə çətinlik yaradan, mane olan obyektiv və subyektiv amillərin müəyyən edilməsi, həmin problemlərin tam aradan qaldırılması;

– Dövlət qulluğuna qəbulda gender bərabərliyinin təmin edilməsinə qarşı baş verən hər hansı zorakılıq və hüquq pozuntusunun qarşısının alınması;

– Dövlət qulluğuna qəbulda gender bərabərliyinin təmin edilməsinə mənfi təsir edən halların vaxtında müəyyən edilməsi və qarşısının alınması;

– Dövlət idarəetmə orqanlarında dövlət qulluğuna qəbulda gender bərabərliyinin təmin edilməsilə bağlı Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri Üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müvafiq monitorinqin aparılması;

– Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə 154.2-ci maddəsində dəyişiklik edilsin və həmin maddədə "iki min manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır" kimi qeyd edisin;

– Təhsilin bütün pillələrində fənn proqramlarına gender bərabərliyi üzrə mövzuların daxil edilməsi;

– Qərarların qəbul edilməsinin gender aspektləri üzrə araşdırmalar aparmaq;

– İdarəçilikdə və qərar qəbul etmək səviyyəsində qadın və kişilərin bərabər iştirakı üçün şəraitin yaradılması;

– İctimai birliklərin rəhbərləri və fəalları arasında gender bərabərliyi ilə bağlı maarifləndirmə işləri aparmaq.

Mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının strukturunda çalışan işçilərinin gender bölgüsü

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi

İqisadiyyat Nazirliyi üzrə 2023-cü il üzrə işçilər haqqında statistik məlumat

№	Struktur bölmənin adı	İşçilərin ümumi sayı			Rəhbər vəzifədə işləyənlərin sayı		
		Cəmi	kişi	qadın	Cəmi	kişi	qadın
1	Nazirliyin Aparatı, Regional bölmələri, Çağrı mərkəzi, Ticarət nümayəndələri	541	386	155	**98**	84	14
2	Dövlət Vergi Xidməti	3609	2828	781	**587**	531	56
3	Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti	2707	1864	843	**402**	348	54
4	Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti	863	536	327	**149**	112	37
5	Sahibkarlığin İnkişafı Fondu	83	55	28	**10**	9	1
6	"Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti" ASC	51	39	12	**13**	12	1
7	Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi	254	192	62	**13**	12	1
8	Azərbaydanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyi	87	55	32	**22**	14	8
9	İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyi	166	127	39	**25**	21	4
10	İqtisadi Elmi Tədqiqat İnstitutu	36	20	16	**3**	2	1
11	"Bakı Biznes Mərkəzi" MMC	14	10	4	**2**	2	0
12	"Tikinti-Təchizat Birliyi" MMC	52	39	13	**11**	9	2
13	Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi	20	11	9	**8**	3	5
14	İnformasiya Texnologiyaları və Məlumat İdarəetmə Mərkəzi	129	106	23	**4**	4	0
Yekun		**8612**	**6268**	**2344**	**1347**	**1163**	**184**

Cədvəldən göründüyü kimi, İqtisadiyyat Nazirliyinin aparatında və ümumi strukturunda çalışan işçilər arasında kişilər 72,8%, qadınlar isə 27,2% təşkil edir. Rəhbər vəzifələrdə də kişilər 86%, qadınlar 14%-lə təmsil olunur.

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA)

Agentlikdə çalışan işçilərin ümumi sayı 254 nəfər təşkil etmişdir ki, onlardan da 62-si qadındır. Rəhbər vəzifələrdə çalışan kişilərin sayı 52, qadınların isə 5 nəfərdir.

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi

2024-cü ilin əvvəlinə Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi sistemi üzrə 8264 nəfər işçi çalışır, onlardan 4405 nəfəri qadın, 3859 nəfəri isə kişi əməkdaşları təşkil edir. Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı 202 nəfər, kişilərin sayı isə 704 nəfər təşkil edir.

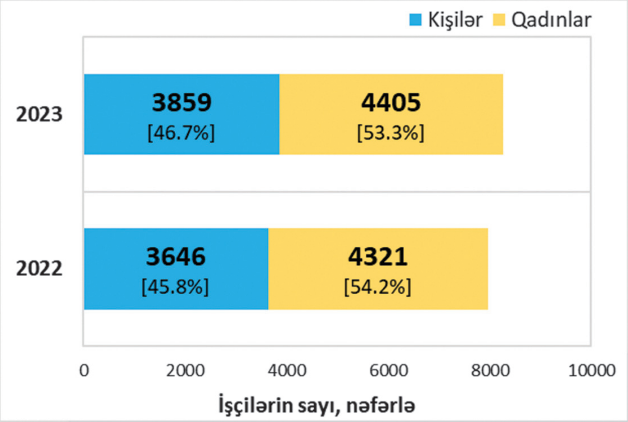

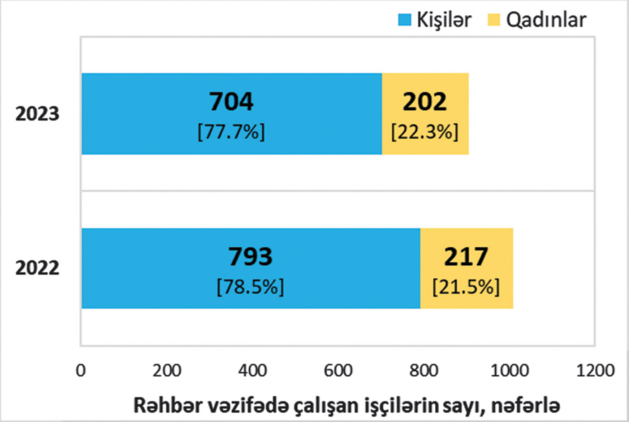

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi

Təşkilatın adı	*Ümumi işçi sayı (nəfərlə və faizlə) 1899 nəfər*		*Rəhbər vəzifədə çalışanla (nəfərlə və faizlə)*	
	Kişi	*Qadın*	*Kişi*	*Qadın*
Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi	*499 (26%)*	*1400 (74%)*	*71 (72%)*	*28 (28%)*

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və nazirliyin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyində rəhbər vəzifələrdə kişilər, ümumi işçi sayında isə qadınlar üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyi (DOST)

DOST Agentliyinin Aparatı və "DOST" mərkəzlərində çalışan əməkdaşların ümumi sayı 831 nəfərdir. Onların 406 nəfəri (49%) kişi, 425 nəfəri (51%) isə qadınlardan ibarətdir.

Əməkdaşların 99 nəfəri rəhbər vəzifələrdə çalışır ki, onların 75 nəfərini (75,8%) kişilər, 24 nəfərini (24,2%) qadınlar təşkil edir. O cümlədən Agentliyin Aparatında qərarvermədə xüsusi çəkisi olan rəhbər vəzifələrin 75,8%-də kişilər, 24,2%- də isə qadınlar çalışır.

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin aparatında faktiki işçi sayı 154 nəfərdir. Əməkdaşlardan 72-i qadın, 46-ı kişidir. Rəhbər vəzifədə 8 qadın əməkdaş çalışır.

2023/2024-cü tədris ili üzrə dövlət və özəl ali təhsil müəssisələrində çalışan professor-müəllim heyətinin sayı (qadınlar və kişilər) və analitik təhlili

Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyətinin sayı haqqında məlumat			
Tabeçilik	**Professor-müəllim heyətinin sayı**	**onlardan**	
		Qadın	***Kişi***
Dövlət	13018	7965	5053
Özəl	1453	882	571
Cəmi	14471	8847 (61,1%)	5624 (38,9%)

Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyətinin say bölgüsünün təhlili onu göstərir ki, dövlət və özəl ali təhsil müəssisələrində çalışan qadınlar 61,1%, kişilər isə 38,9% təşkil edir.

Ali, orta ixtisas, peşə, ümumi və məktəbəqədər təhsil müəssisələrində rəhbər vəzifədə (rektor, prorektor, direktor və direktor müavini) çalışanların cins üzrə bölgüsü 2023/2024 cü tədris ilinin əvvəlinə, nəfər

Ali, orta ixtisas, peşə, ümumi və məktəbəqədər təhsil müəssisələrində rəhbər vəzifədə (rektor, prorektor, direktor və direktor müavini)	Cəmi 13135	Qadın 7855	Kişi 5280
o cümlədən:			
dövlət müəssisələrində	12749	7561	5188
qeyri-dövlət müəssiələrində	386	294	92

2023/2024 cü tədris ilinin əvvəlinə ali, orta ixtisas, peşə, ümumi və məktəbəqədər təhsil müəssisələrində (dövlət və qeyri dövlət) rəhbər vəzifədə (rektor, prorektor, direktor və direktor müavini) çalışanlar arasında qadınlar üstünlük təşkil etmişdir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası

2023-cü il üzrə AMEA-da işçilərin ümumi sayı 2952 nəfər, onlar¬dan qa¬dınların sayı 1918 nəfər, rəhbər vəzifədə işləyən kişilərin sayı 260, qadınların sayı 178 olmuşdur.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında gender siyasəti üzrə işlər beynəlxalq normaların tələblərinə uyğun şəkildə təşkil olunur. AMEA-da məsul vəzifələrə qadınlar seçilirlər. 1 qadın Akademiyanın elmi müəssisə və təşkilatlarında direktor vəzifəsində işləyir.

Akademiyanın 56 həqiqi üzvündən 7-si, 86 müxbir üzvündən isə 9-u qadındır. Həmçinin gənc alim və mütəxəssislər arasında qadınlar çoxluq təşkil edirlər.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası		
Elmi bölmələr və qurumlar	**Kişilər**	**Qadınlar**
AMEA Rəyasət Heyəti Aparatı	97	115
İctimai Elmlər Bölməsi	284	545
Humanitar Elmlər Bölməsi	200	702
Naxçıvan, Gəncə bölmələri, Şəki və Lənkəran regional elmi mərkəzləri	143	168
AMEA-nın müəssisələri	310	388

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında 2023-cü il üzrə müxtəlif elm sahələrində çalışan qadın və kişilərin say bölgüsü göstərir ki, qadınlar bütün bölmələrdə üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

Səhiyyə Nazirliyinin Aparatı üzrə işçilər haqqında statistik məlumatlar:

Vəzifəsi	Ümumi sayı	Qadınlar	Kişilər
Ümumi işçilərin sayı	88 nəfər	58 nəfər	30 nəfər
Şöbə və sektor müdirləri	14 nəfər	6 nəfər	8 nəfər
Şöbə və sektor müdirlərinin müavinləri	7 nəfər	4 nəfər	3 nəfər

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin sistemi üzrə çalışan işçilər haqqında statistik məlumatlar:

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin sistemi üzrə çalışan işçilərin statistik

Vəzifəsi	Ümumi sayı	Qadınlar	Kişilər
həkimlər	7888 nəfər	5346 nəfər	2542 nəfər
orta tibb işçiləri	8970 nəfər	8489 nəfər	481 nəfər
rəhbər vəzifələrdə çalışanlar	273 nəfər	96 nəfər	177 nəfər
ümumi işçilərin sayı	31352 nəfər	23781 nəfər	7571 nəfər

cədvəlindən görünür ki, həkimlər, orta tibb işçiləri sayında qadınlar, rəhbər vəzifələrdə kişilər üstünlük təşkil edir.

İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi

2023-cü ildə İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin (Agentlik) mərkəzi və yerli bölmələrində çalışan işçi sayı-499 nəfər, onlardan qadınların sayı-227 nəfər, kişilərin sayı-272 nəfər, qadın rəhbərlərin sayı-10 nəfər, kişi rəhbərlərin sayı isə 47 nəfər olmuşdur.

İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi (2023)				
İşçi sayı	Qadın sayı	Kişi sayı	Qadın rəhbər	Kişi rəhbər
499	227	272	10	47

Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin aparatında, strukturuna daxil olan qurumlar və strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki digər qurumlarda çalışan işçilərin ümumi sayı 6713 nəfərdir ki, bu işçilərdən 2501 nəfəri qadınlardır *(Qrafik 1)*.

Eyni zamanda Nazirliyin aparatında çalışan işçilərin ümumi sayı 184 nəfərdir ki, bu işçilərdən 66 nəfəri qadınlardır.

Qrafik 1. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi sisteminə daxil olan qurumlarda çalışan işçilərin sayı *(nəfər)*

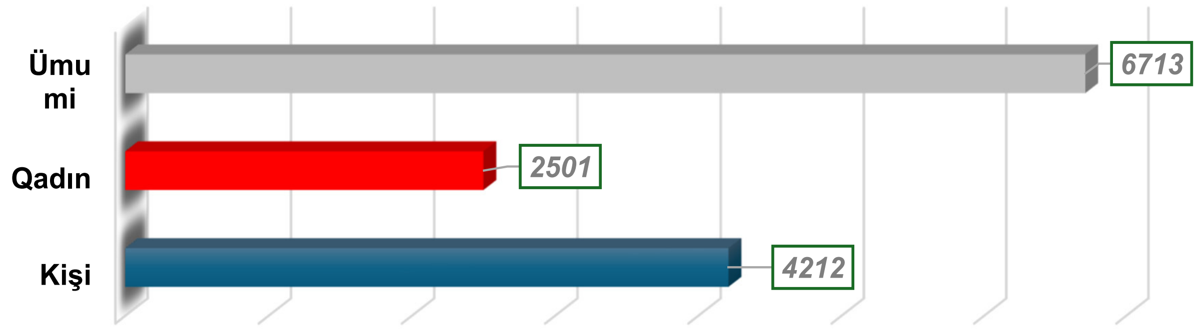

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin aparatı, strukturuna daxil olan qurumlar və strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki digər qurumlarda rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 1065 nəfər, qadınların sayı isə 179 nəfərdir *(Qrafik 2)*.

Qrafik 2. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi sisteminə daxil olan qurumlarda rəhbər vəzifələrdə çalışan işçilərin sayı *(nəfər)*

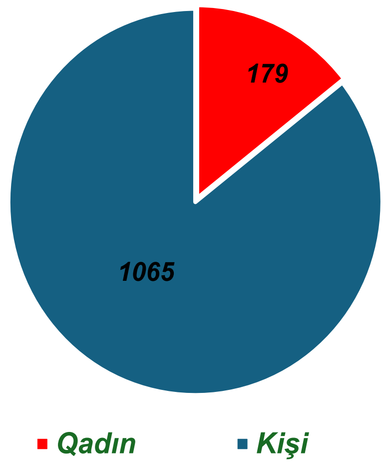

Hesabat dövründə aqrar sahədə startapçılara dəstək göstərilməsi məqsədilə keçirilən tədbir və festivallarda iştirak edən 44 nəfər startapçıdan 13 nəfəri qadın olmuşdur.

2023-cü il ərzində 8 İqtisadi rayon üzrə 14 Aqrar İnnovasiya Festivalı keçirilmişdir. Keçirilmiş Aqrar İnnovasiya Festivallarında 12 minədək fermer iştirak etmiş və bunlardan 803 nəfəri qadınlardır .

Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Aparatı və tabeliyində olan qurumlar üzrə fəaliyyət göstərən mütəxəssislərin sayı *(nəfər)*.

Adı	Ümumi sayı	kişi	qadın	özəl	dövlət
Baytar	1550	1470	80	1029	521
Zootexnik	15	13	2		15
Aqronom	268	206	62		268

Azərbaycan Respublikası Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi

Nazirlikdə çalışan işçilərin sayına dair 2023-cü ilin sonu üzrə statistik məlumatlar:

Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyində çalışan işçilərin sayı	**İşçilərin ümumi sayı**(nəfərlə)	**Kişilər** (nəfərlə və faizlə)	**Qadınlar** (nəfərlə və faizlə)
Nazirliyin strukturu üzrə ümumi işçi sayı	16410	10855 (66%)	5555 (34%)
Nazirlik üzrə rəhbər vəzifələrdə çalışan işçi sayı	2029	1479 (73%)	550 (27%)

Cədvəldən görünür ki, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin strukturu üzrə ümumi işçi sayında kişilər 66%, qadınlar 34%, rəhbər vəzifələrdə kişilər 73%, qadınlar isə 27% təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi

1. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyində çalışan diplomatların cədvəl üzrə bölgüsü:

Vəzifə	Qadın	Kişi
İşçilərin ümumi sayı	122	228
Xüsusi tapşırıqlar üzrə səfir	-	6
İdarə rəisi	2	26
Rəis müavini	4	28
Müşavir	9	6
Şöbə müdiri	14	38
I katib	33	36
II katib	19	34
III katib	17	14
Attaşe	24	34

2. Azərbaycan Respublikasının xaricdəki diplomatik nümayəndəliklərində çalışan diplomatların cədvəl üzrə bölgüsü:

Vəzifə	Qadın	Kişi
Səfir	2	62
Daimi nümayəndə	-	5
Baş konsul	1	6
Təmsilçilik ofisinin rəhbəri	-	1
Səfir müavini	1	-
Daimi nümayəndənin müavini	-	1
Müşavir elçi	-	2

Vəzifə	Qadın	Kişi
Konsul	2	12
Vitse-konsul	2	8
I katib	14	85
II katib	18	42
III katib	10	30
Attaşe	9	12

2022-ci illə müqayisədə səfir qadınların sayı 1 nəfər azalmış, səfir kişilərin sayı 6 nəfər artmışdır. Müşavir qadınların sayı 10-dan 12-yə qalxmış, müşavir kişilərin sayı 66-dan 71-ə qalxmışdır.

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi

Azərbaycan Ordusunda xidmət edən qadın hərbi qulluqçular və mülki işçilər barədə məlumatlar:

– zabit və gizir qadın hərbi qulluqçular – 321 nəfər;

– müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət edən qadın hərbi qulluqçular – 1667 nəfər;

– qadın mülki işçilər - 10029 nəfər;

– rəhbər vəzifədə çalışan qadın hərbi qulluqçular - 11 nəfər;

– rəhbər vəzifədə çalışan qadın mülki işçilər – 3 nəfər.

Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi

Fövqəladə Hallar Nazirliyində 2023-cü ildə şəxsi heyətin 2132 nəfərini qadınlar təşkil edir. Rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların sayı 2021-ci ildə 175, 2022-ci ildə 218, 2023-cü ildə 246 olmuşdur.

Əvvəlki illərlə müqayisədə Fövqəladə Hallar Nazirliyində rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların sayı artmışdır. (2021-ci illə müayisədə 71 nəfər, 2022-ci illə müqayisədə 28 nəfər artmışdır.)

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Sənayesi Nazirliyi

Nazirlik üzrə işçilərin ümumi sayı - 6125 nəfər, onlardan qadınlar 2294 nəfər, kişilər 3831 nəfər, rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı - 173 nəfər rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı - 683 nəfər təşkil etmişdir.

2022-ci illə müqayisədə Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin qadın işçi sayı 83 nəfər, rəhbər vəzifələrdə isə 4 nəfər artmışdır. Rəhbər vəzifələrdə çalışan kişilərin sayı 4 nəfər azalmışdır.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi strukturunda çalışan dövlət qulluqçuları barədə

	Ümumi say	o cümlədən:		Rəhbər vəzifələr üzrə	o cümlədən:	
		kişi	qadın		kişi	qadın
Maliyyə Nazirliyinin Aparatı	309	183	126	100	75	25
Yerli Maliyyə orqanları	463	337	126	123	117	6
Dövlət Xəzinədarlıq Agentliyi	476	312	155	107	87	20
Dövlət Maliyyə Nəzarəti Xidməti	87	76	11	15	14	1
Dövlət Borcunun və Maliyyə Öhdəliklərinin İdarə Edilməsi	27	16	11	5	4	1
Cəmi	**1362**	**924**	**429**	**350**	**297**	**53**

Maliyyə Nazirliyi strukturunda çalışan dövlət qulluqçularının cins bölgüsü cədvəlindən görünür ki, ümumi işçi sayında və rəhbər vəzifələrdə kişilər üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyində keçirilmiş müsahibələrdə uğur əldə edərək 2020-2023-cü illər ərzində inzibati vəzifələrə təyin edilmiş şəxslər haqqında

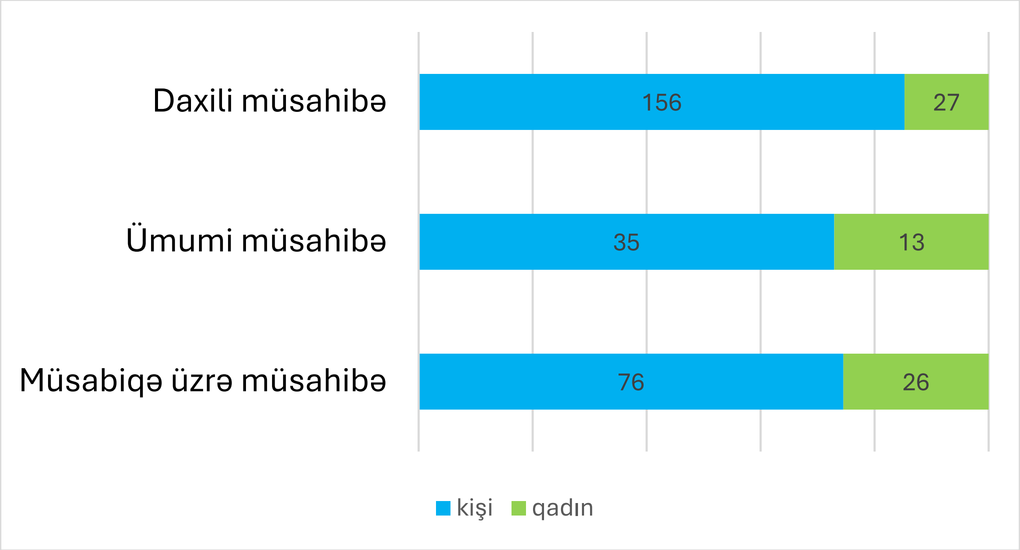

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin mərkəzi aparatında çalışan dövlət qulluqçuların say tərkibi barədə məlumat	
İşçilər	**Sayı**
Ümumi	**127**
Kişi	**75**
Qadın	**52**
Rəhbər vəzifədə çalışan kişilər	**28**
Rəhbər vəzifədə çalışan qadınlar	**12**

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin mərkəzi aparatında çalışan dövlət qulluqçuların 59%-ni kişilər, 41%-ni qadınlar təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin mərkəzi aparatı və strukturuna daxil olan təşkilatlarda çalışan dövlət qulluqçuların say tərkibi barədə məlumat	
İşçilər	**Sayı**
Ümumi	**521**
Kişi	**396**
Qadın	**125**
Rəhbər vəzifədə çalışan kişilər	**134**
Rəhbər vəzifədə çalışan qadınlar	**18**

Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinin mərkəzi aparatı və strukturuna daxil olan təşkilatlarda çalışanların 76%-i kişilər, 24% isə qadınlardır.

Müxtəlif idman sahələri üzrə qazanılmış medalların sayı cəmi 1472, bunlardan 328-i (92-qızıl, 108-gümüş, 128-bürünc medal) qadınlar, 1144-i (372-qızıl, 290-gümüş, 482-bürünc medal) kişilər tərəfindən qazanılıb.

Medalların 22%-i qadınlar, 78%-i kişilər tərəfindən qazanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin strukturunda çalışan işçilərin statistik məlumatı

Mədəniyyət Nazirliyinin sturukturunda çalışan işçilərin sayında qadınlar, rəhbər işçilərin sayında isə kişilər üstünlük təşkil edir.

Təşkilatın adı	***Ümumi işçi sayı***		***Rəhbər vəzifədə çalışanlar***	
	Kişi	***Qadın***	***Kişi***	***Qadın***
Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi	*59*	*71*	*26*	*20*
Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidməti	*18*	*12*	*7*	*4*
Cəmi:	***77***	***83***	***43***	***24***

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi

Ümumi işçilərin sayı 52 nəfər olan agentliyin 24 qadın əməkdaşı var. Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı 10, kişilərin sayı isə 12 nəfərdən ibarətdir. Agentlik daxilində yaradılan komissiyaların əksəriyyətinə qadınlar rəhbərlik edir. Agentliyin tabeliyində olan təşkilatlarda nomenklatur vəzifələr üzrə 10 nəfər qadın rəhbər vəzifədə çalışır.

Agentliyin tabe qurumlarında çalışan 1586 əməkdaşdan 673-ü qadınlardır. Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı 54, kişilərin sayı isə 121 nəfərdir.

Aparılan statistikaya əsasən 2023-cü il ərzində bələdçilik fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün müraciət edən 44 nəfərdən 23-ü qadınlar olmuşdur. Hal-hazırda bələdçilik fəaliyyəti ilə məşğul olan 420 nəfər personaldan 220 nəfərini qadınlar təşkil edir.

Turizm Agentliyinin işçi və rəhbər işçi sayında qadınlar və kişilər arasındakı fərq azdır, bərabərliyə yaxındır.

Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi

Energetika Nazirliyinin aparatında və tabeliyində olan qurumların işçi sayı barədə 2022-2023-cü illər üzrə statistik məlumatlar

Təşkilatın adı	İşçilərin ümumi sayı		Qadınların sayı		Rəhbər vəzifədə çalışan qadınlar		Rəhbər vəzifədə çalışan kişilər	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Energetika Nazirliyinin aparatı	135	140	69	76	11	12	32	28
Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyi	39	38	17	16	4	4	7	7
Enerji Məsələlərini Tənzimləmə Agentliyi	200	234	40	48	4	5	34	29
Cəmi:	374	412	126	140	19	21	73	64

Energetika Nazirliyinin strukturunda çalışan işçi və rəhbər işçi sayında kişilər üstünlük təşkil edir.

“AzərEnerji” ASC

“AzərEnerji” ASC strukturunda çalışan işçilər haqqında statistik məlumat

№	Struktur bölmə	İşçilərin ümumi sayı	Qadınların		Qadın rəhbər vəzifədə çalışan işçilərin sayı	Kişi rəhbər vəzifədə çalışan işçilərin sayı
			sayı	faizi		
1	Aparat	132	70	53.03%	11	24
2	Geodeziya və Kartoqrafiya Agentliyi	208	142	68.27%	4	10
3	Dövlət Ekoloji Təhlükəsizlik Xidməti	460	97	21.09%	26	38
5	Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidməti	886	116	13.09%	3	57
9	Meşələrin İnkişafı Xidməti	1921	124	6.45%	0	40
11	Milli Hidrometeorologiya Xidməti	839	500	59.59%	30	75
13	“Azəryaşlandşaft” ASC	587	138	23.51%	0	15
14	Dövlət Ekoloji Ekspertiza Agentliyi	34	11	32.35%	0	2
15	Geoloji Kəşfiyyat Agentliyi	67	24	35.82%	0	1
16	Dövlət Mineral Xammal Ehtiyatlarından İstifadə Agentliyi	38	10	26.32%	1	8
17	Xəzər Kompleks Ekoloji Monitorinq İdarəsi	61	36	59.02%	0	7
18	“Təhlükəli Tullantılar” MMC	16	3	18.75%	0	1
19	Nəqliyyat İdarəsi	813	39	4.80%	2	16
20	Azelab MMC	40	37	92.50%	2	0
21	Dövlət Geoloji İnformasiya Fondu	14	12	85.71%	1	0
	Cəmi	**6116**	**1359**	22.22%	**80**	**294**

“Azərenerji” ASC aparatında çalışan 336 əməkdaşdan 101-ni (30.06%) , rəhbər vəzifədə çalışan 106 nəfərdən 13-ünü (12.3%) qadınlar təşkil edir.

“Azərenerji” ASC və struktura daxil olan müəssisələrlə birlikdə 6276 nəfər işçi çalışır, onlardan 857 nəfərini (13.7%) qadınlar təşkil edir. Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı 52 nəfərdir (6.5%).

Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi

№	Struktur bölmə	İşçilərin ümumi sayı	Qadınların		Qadın rəhbər vəzifədə çalışan işçilərin sayı	Kişi rəhbər vəzifədə çalışan işçilərin sayı
			sayı	faizi		
1	Aparat	132	70	53.03%	11	24
2	Geodeziya və Kartoqrafiya Agentliyi	208	142	68.27%	4	10
3	Dövlət Ekoloji Təhlükəsizlik Xidməti	460	97	21.09%	26	38
5	Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidməti	886	116	13.09%	3	57
9	Meşələrin İnkişafı Xidməti	1921	124	6.45%	0	40
11	Milli Hidrometeorologiya Xidməti	839	500	59.59%	30	75
13	“Azəryaşlandşaft” ASC	587	138	23.51%	0	15
14	Dövlət Ekoloji Ekspertiza Agentliyi	34	11	32.35%	0	2
15	Geoloji Kəşfiyyat Agentliyi	67	24	35.82%	0	1
16	Dövlət Mineral Xammal Ehtiyatlarından İstifadə Agentliyi	38	10	26.32%	1	8
17	Xəzər Kompleks Ekoloji Monitorinq İdarəsi	61	36	59.02%	0	7
18	“Təhlükəli Tullantılar” MMC	16	3	18.75%	0	1
19	Nəqliyyat İdarəsi	813	39	4.80%	2	16
20	Azelab MMC	40	37	92.50%	2	0
21	Dövlət Geoloji İnformasiya Fondu	14	12	85.71%	1	0
	Cəmi	**6116**	**1359**	22.22%	**80**	**294**

Nazirliyin aparat və tabeli qurumlarında çalışan ümumi 6116 əməkdaşın 1359-u yəni 22,22% qadındır. 2023-cü il ərzində işə qəbul zamanı qadın əməkdaşların sayında Nazirliyin aparatında 2.6%, Milli Hidrometeorologiya Xidmətində 1,85%, Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidmətində 1,1%, “Geodeziya və Kartoqrafiya” Agentliyində 0,52%, Meşələrin İnkişafı Xidmətində 4,92%, “Azelab” MMC-də 6,4% artım müşahidə olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi

Komitənin Aparatında çalışan 75 nəfər əməkdaşın 21 nəfərini kişilər, 54 nəfərini isə qadınlar təşkil etmişdir. Qadınlardan 15 nəfər, kişilərdən isə 5 nəfər rəhbər vəzifələri icra etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Dövlət Statistika Komitəsi aparatında 2023-cü il üzrə işləyən kişi və qadınların, o cümlədən rəhbər vəzifələrdə işləyən kişi və qadınların sayı

	Say	Şöbə müdiri	Şöbə müdirinin müavini-sektor müdiri	Sektor müdiri
Kişi	130	15	14	15
Qadın	152	5	6	11

Dövlət Statistika Komitəsinin yerli orqanlarında 2023-cü il üzrə işləyən kişi və qadınların, o cümlədən rəhbər vəzifələrdə işləyən kişi və qadınların sayı

	Say	Rəis	Rəis müavini	Sektor müdiri
Kişi	558	62	49	5
Qadın	395	1	15	9

Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi

Komitənin strukturunda çalışan 204 nəfər əməkdaşın 144 nəfərini kişilər, 60 nəfərini isə qadınlar təşkil etmişdir. Qadınlardan 6 nəfər, kişilərdən isə 54 nəfər rəhbər vəzifələri icra etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi

2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində çalışan ümumi işçilərin sayı 96 nəfər olmuş, onlardan 46 nəfərini qadınlar, 50 nəfərini kişilər təşkil etmişdir. Rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 22 nəfər, qadınların sayı isə 8 nəfər olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi

Komitənin Aparatı, strukturuna daxil olan gömrük orqanları və tabeliyində olan digər qurumlarda olan əməkdaşlar (2023-cü il üzrə)

Kişi		Qadın		Cəmi kişi	Cəmi qadın	Yekun	Kişi	Qadın
Rütbəli	Rütbəsiz	Rütbəli	Rütbəsiz					
2035	277	598	52	2312	650	2962	78%	22%

Rəhbər vəzifədə çalışan əməkdaşlar

Gömrük orqanlarında xidmətə qəbul ilə bağlı müraciət edən 2420 vətəndaş arasında

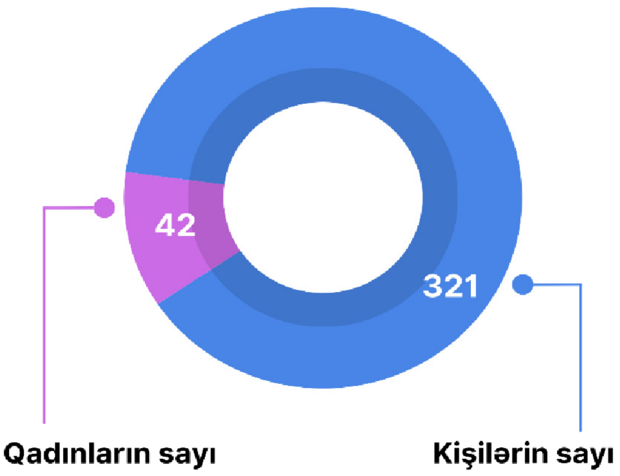

keçirilmiş müsabiqə nəticəsində müvəffəqiyyət əldə edən 124 namizədin 88 nəfəri kişi, 36 nəfəri qadın olmuşdur.

Həmçinin hesabat ili ərzində gömrük orqanı əməkdaşlarının vəzifədə irəli çəkilməsi ilə bağlı elan edilmiş 3 daxili müsabiqədə iştirak etmək üçün müraciət edən 1250 əməkdaşdan daxili müsabiqələrdə müvəffəqiyyət əldə edən 177 əməkdaşın 111 nəfəri kişi, 66 nəfəri isə qadın olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi

Komitədə ümumilikdə 175 nəfər işçi çalışır ki, onlardan 41 nəfəri qadındır. Qadınlardan 6, kişilərdən isə 38 nəfəri rəhbər vəzifə tutur. 2022-ci ildə Komitədə 179 nəfər çalışmışdır ki, onlardan 38-i qadın olmuşdur.

2024-cü ilədək Komitədə 995 dini qurum dövlət qeydiyyatına alınmışdır ki, onlardan 14 dini icmanın sədri qadındır. Qeyd edilən icmaların üzvləri arasında da qadınlar var.

Ölkədə fəaliyyət göstərən 1488 nəfər rəsmi din xadimindən 1450-si kişi, 38-i isə qadındır.

Azərbaycan Respublikası Dövlət İmtahan Mərkəzi

Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzinin əməkdaşlarının gender əsaslı bölgüsü (2023)

Ümumi işçi sayı	333 nəfər
Kişi sayı	185
Qadın sayı	148
Rəhbər vəzifədə olan qadın işçilərin sayı	19 nəfər
Rəhbər vəzifədə olan kişi işçilərin sayı	56 nəfər

2023-cü il ərzində test imtahanında uğur əldə edən namizədlərin yaş və gender bölgüsü haqqında

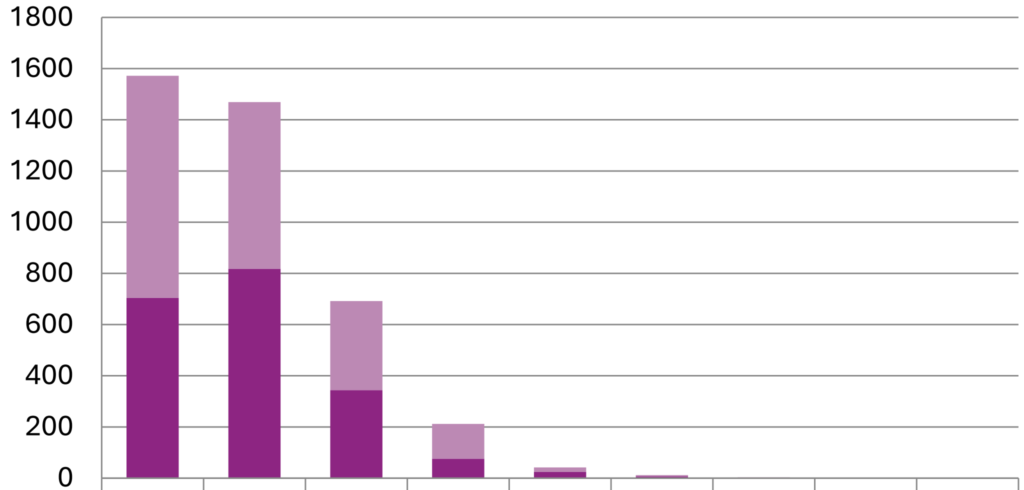

	0-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 və yuxarı
Qadın	868	651	348	136	18	5	2	0	0
Kişi	704	818	344	76	24	7	1	0	0

2023-cü il ərzində test imtahanında uğur əldə edən namizədlərin yaş və gender bölgüsü haqqında məlumatlara diqqət etdikdə 24 yaşa qədər olan namizədlər arasında qadınların sayı kişilərin sayından çoxdur. Analoji üstünlük 30-39 yaş aralığında uğur əldə edən namizədlərdə də təkrarlanır. Digər məsələ cari il ərzində 50 yaşdan yuxarı yalnız 3 namizədin (2 qadın namizəd və 1 kişi namizəd) uğur əldə etməsi ilə bağlıdır

Müsahibələrdə uğur qazanan namizədlərin gender və yaş bölgüsü haqqında (2023-cü il)

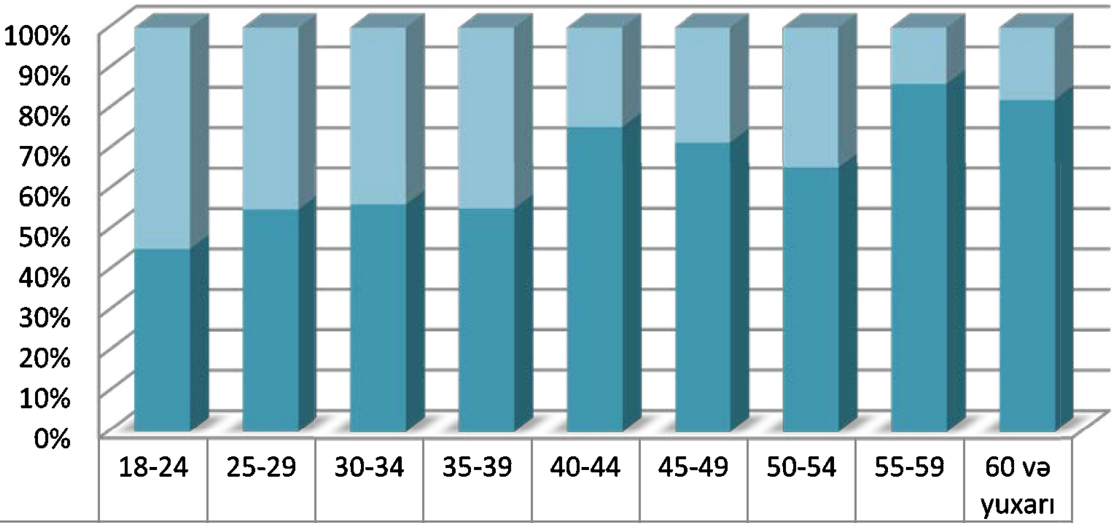

	18-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 və yuxarı
qadın	178	291	187	112	26	21	9	5	5
kişi	147	356	240	138	80	53	17	31	23

Müsahibələrdə uğur əldə edərək 2023-cü il ərzində vəzifəyə təyin edilmiş şəxslərin gender və yaş bölgüsü haqqında

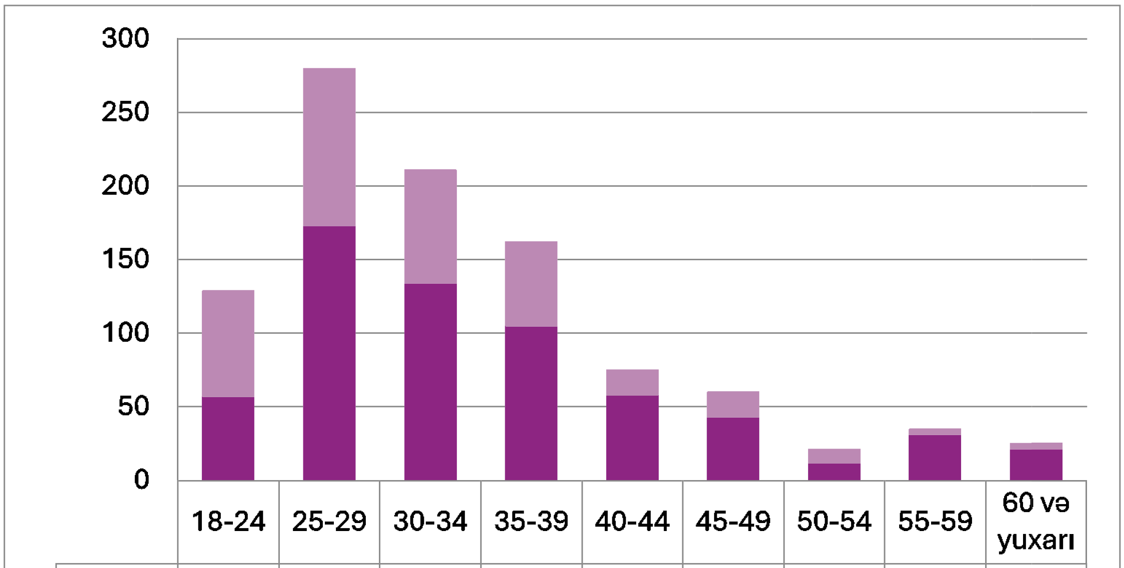

	18-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 və yuxarı
Qadın	72	107	77	57	17	17	9	4	4
Kişi	57	173	134	105	58	43	12	31	21

2023-cü il ərzində müsahibələrdə uğur əldə edərək vakant vəzifələrə təyin edilmiş şəxslərin gender bölgüsünə əsasən, 18-24 yaş aralığında uğur əldə edən namizədlərin sayında qadınlar üstünlük (72 nəfər / 55.81%) təşkil edir. Lakin 25 yaş və daha yuxarı bütün yaş aralıqlarında kişilər qadınları üstələyir. Eyni zamanda, 50 yaş və daha yuxarı uğur əldə edən namizədlərin gender bölgüsündə kişilərin sayı (64 kişi namizəd, 17 qadın namizəd) daha çoxdur.

Müsahibələrdə uğur əldə edərək 2023-cü il ərzində vəzifəyə təyin edilmiş şəxslərin gender və yaş bölgüsü haqqında

Elanın növü	Yaş bölgüsü																		Cinsi		Sayı
	18 - 24		25 - 29		30 - 34		35 - 39		40 - 44		45 - 49		50 - 54		55 - 59		60 - 70		Kişi	Qadın	
	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q	K	Q			
Müsabiqə	55	70	133	85	65	36	19	16	5	3	1	1	0	0	2	0	2	0	**282**	**211**	**493**
Ümumi müsahibə	0	2	6	5	16	8	28	9	22	4	22	4	5	3	16	0	7	1	**122**	**36**	**158**
Daxili müsahibə	2	0	35	18	53	34	59	32	31	11	20	12	7	6	13	4	12	3	**232**	**120**	**352**
Cəmi	**57**	**72**	**174**	**108**	**134**	**78**	**106**	**57**	**58**	**18**	**43**	**17**	**12**	**9**	**31**	**4**	**21**	**4**	**636**	**367**	**1003**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin Aparatı və tabeliyində olan "ASAN xidmət" mərkəzlərində çalışan işçilərin ümumi sayı 1856 nəfərdən ibarətdir. Dövlət Agentliyinin Aparatı və tabeliyində olan "ASAN xidmət" mərkəzlərində ümumilikdə 824 qadın əməkdaş fəaliyyət göstərir. Rəhbər vəzifədə çalışan qadın əməkdaşların sayı 35, kişi əməkdaşların sayı isə 134 nəfərdən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi

Agentliyin Aparatı və regional bölmələrində çalışan 742 əməkdaşın 465 nəfəri kişi, 277 nəfəri qadındır. Onlardan rəhbər vəzifədə çalışanların 78 nəfərini kişilər, 17 nəfərini isə qadınlar təşkil edir.

Agentliyin tabeliyində Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunda (bundan sonra - İnstitut) 420 nəfəri qadın, 327 nəfəri kişi olmaqla, ümumilikdə, 747 əməkdaş fəaliyyət göstərir. Onlardan rəhbər vəzifədə çalışanların 33 nəfərini qadınlar, 40 nəfərini isə kişilər təşkil edir.

Agentlik tərəfindən qida təhlükəsizliyi sahəsində dövlət nəzarəti həyata keçirilərkən, aparılan yoxlamalarda iştirak edən 254 əməkdaşdan 60 nəfəri qadın əməkdaş olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyi

Əqli Mülkiyyət Agentliyinin Aparatında və Agentliyin tabeliyində olan qurumlarda çalışan işçilərinin ümumi sayı:

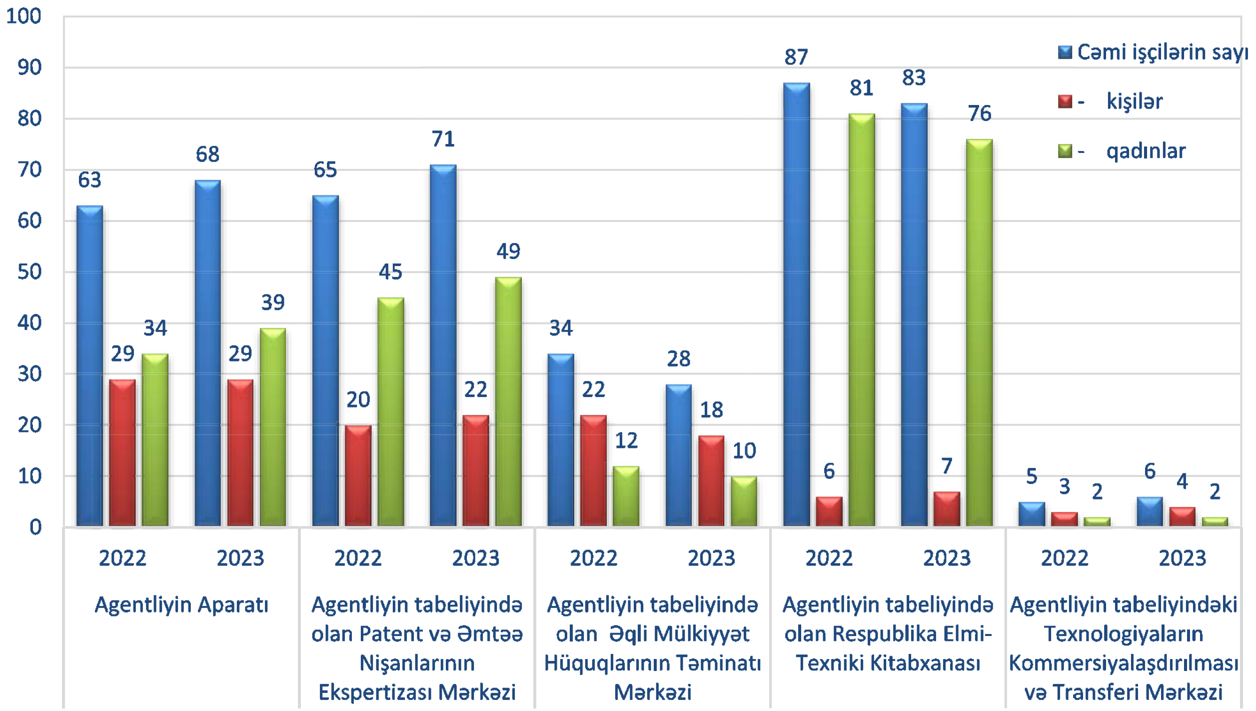

Əqli Mülkiyyət Agentliyinin Aparatının və Agentliyin tabeliyində olan qurumların işçilərinin statistik göstəricilərinin təhlili göstərir ki, Agentlik sistemində işləyən 256 nəfərdən 176 nəfərini (68,7%-ni) qadınlar təşkil edir.

-O cümlədən, Agentliyin Aparatı üzrə 68 nəfərdən 39 nəfərini (57,3%-ni),

-Patent və Əmtəə Nişanlarının Ekspertizası Mərkəzi üzrə 71 nəfərdən 49 nəfərini (69,0%-ni),

-Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Təminatı Mərkəzi üzrə 28 nəfərdən 10 nəfərini (35,7%-ni),

-Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası üzrə 83 nəfərdən 76 nəfərini (91,5%-ni)

və Texnologiyaların Kommersiyalaşdırılması və Transferi Mərkəzi üzrə 6 nəfərdən 2 nəfərini (33,3%-ni) qadınlar təşkil edir.

Əqli Mülkiyyət Agentliyinin Aparatında və Agentliyin tabeliyində olan qurumlarda rəhbər vəzifədə çalışan işçilər:

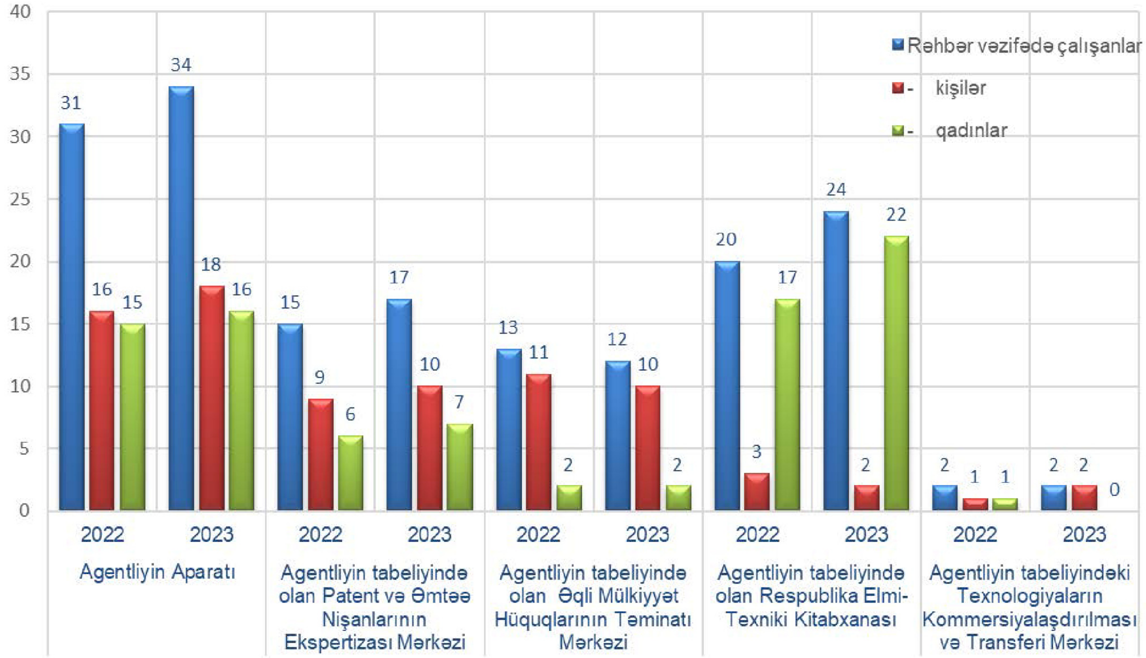

Əqli Mülkiyyət Agentliyinin Aparatında və Agentliyin tabeliyində olan qurumlarda rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 42, qadınların sayı isə 47-dir.

O cümlədən Agentliyin Aparatı üzrə rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 18, qadınların sayı 16, Patent və Əmtəə Nişanlarının Ekspertizası Mərkəzi üzrə rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 10, qadınların sayı 7, Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Təminatı Mərkəzi üzrə rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 10, qadınların sayı 2, Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası üzrə rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 2, qadınların sayı 22 və Texnologiyaların Kommersiyalaşdırılması və Transferi Mərkəzi üzrə rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 2 nəfər təşkil edir.

Agentliyin İdarə Heyətinin sədrinin 3 müşavirindən 1-i qadındır.

2023-cü ildə Əqli Mülkiyyyət Agentliyində **386** müəllifin və hüquqi şəxsin **713** əsəri qeydiyyatdan keçirilmiş və əsərin qeydiyyatı haqqında **717** Şəhadətnamə verilmişdir.

Əsərləri qeydiyyatdan keçirilmiş müəlliflərin 99 **nəfəri qadın olmaqla, onların 141 əsəri** qeydiyyatdan keçirilmişdir.

2023-cü il ərzində Agentliyə **müəllif hüquqlarının pozulması ilə bağlı** 20 müraciət daxil olmuşdur ki, onlardan 5 müraciət qadın müəlif hüquq sahiblərinə məxsusdur.

İxtira üzrə 201 müraciətdən 26-sı qadın iddiaçı, 274-ü qadın müəllif, **Faydalı model üzrə** 67 müraciətdən 7-si qadın iddiaçı, 18-i qadın müəllif, **Sənaye nümunəsi üzrə** 34 müraciətdən 6-sı qadın iddiaçı, 3-ü qadın müəllif olmuşdur. **Əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün** müraciət edən 3862 iddiaçıdan 145-i qadın olmuşdur.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi

2023-cü ildə Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin Aparatında və tabeli qurumlarında işləyən 14163 işçinin 1548 nəfərini qadınlar təşkil etmişdir. Rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı 801, qadınların sayı isə 61-dir.

2022-ci illə müqayisədə Agentliyin Aparatında və tabeli qurumlarında çalışan rəhbər qadın və kişilərin sayı artmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyi

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyinin əməkdaşları haqqında statistik məlumat

№	İllər	İşçilərin ümumi sayı			Rəhbər vəzifədə işləyənlərin sayı		
		Cəmi	Kişi	Qadın	Cəmi	Kişi	Qadın
1	2022	513	383	130	66	61	5
2	2023	506	361	145	68	61	7

Azərbaycan Respublikası Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin strukturunda çalışan işçilərin 17 nəfərini qadınlar, 13 nəfərini isə kişilər təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti

2023-cü ildə Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətində (DTX) qadınların hərbi xidmətə (işə) qəbulu, onların məsul vəzifələrə irəli çəkilməsi, zabit hərbi rütbələrinin artırılması tədbirləri davam etdirilmişdir. Həyata keçirilmiş fəaliyyətin nəticəsi olaraq hazırda DTX-da çalışanların 22 faizini qadınlar təşkil edir və onlardan 30 nəfəri rəhbər vəzifələri tutur.

Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti

Xidmətin fəaliyyət istiqamətini və xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq rəhbər vəzifələrin komplektləşdirilməsi əsasən kişi hərbi qulluqçular tərəfindən həyata keçirilir. Bununla əlaqədar kişi və qadın işçi, dövlət qulluqçusu və hərbi qulluqçusu nisbəti aşağıdakı kimi faizlə müəyyən edilir.

Sıra sayı	Ümumi heyət		Rəhbər vəzifədə	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
2022 - ci il üzrə				
1.	67 %	33 %	99 %	1 %
2023 - cü il üzrə				
2.	69 %	31 %	99 %	1 %

Azərbaycan Respublikası Dövlət Miqrasiya Xidməti

Dövlət Miqrasiya Xidmətində çalışan işçilərin 69,7 %-i kişi, 30,3 %-i qadınlardır.

Onlardan rəhbər vəzifədə çalışanların 80%-ni kişilər, 20 %-ni qadınlar təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd Xidməti

2023-cü ildə Dövlət Sərhəd Xidmətinin struktur qurumlarının ümumi işçi sayında qadınlar 17%, kişilər 83%-dir. Rəhbər vəzifələrdə çalışan işçilərin 7,6%-ni qadınlar təşkil etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətində (SOCAR) 01.01.2024-cü il tarixinə işçilərin faktiki sayı və qadınlar haqqında məlumat

S/s	Müəssisənin adı	01.01.2024	ümumi		Rəhbər işçi			Müşavirlər			Mütəxəssislər			Texniki İcraçılar			Fəhlələr		
			kişi	qadın	Cəmi	Kişi	Qadın	Cəmi	Kişi	Qadın	Cəmi	Kişi	Qadın	Cəmi	Kişi	Qadın	Cəmi	Kişi	Qadın
1	SOCAR	48322	40697	7625	5759	5240	519	85	79	6	8318	5676	2642	760	228	532	33400	29474	3926

Dövlət Neft Şirkətində çalışan işçilərin statistik cədvəlindən görünür ki, rəhbər işçi, müşavirlər, mütəxəssislər və fəhlələr arasında kişilər, texniki icraçılar arasında isə qadınlar üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Vəkillər Kollegiyası

Vəkillər Kollegiyasının strukturunda çalışan işçilər haqqında statistik məlumatlar (işçilərin ümumi sayı, qadınların sayı, rəhbər vəzifədə çalışan kişi və qadınların sayı).

İşçilərin ümumi sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı
40	19	4	9

Vəkillərin cins bölgüsü (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli).

İllər üzrə cins bölgüsü	Qadın vəkillərin sayı	Kişi vəkillərin sayı
2020	316	1502
2021	368	1740
2022	390	1812
2023	461	1963

Vəkil Bürosunun rəhbəri olanların cins bölgüsü (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli).

İllər üzrə cins bölgüsü	Qadın büro rəhbərlərinin sayı	Kişi büro rəhbərlərinin sayı
2020	6	93
2021	9	103
2022	11	116
2023	13	120

Statistik cədvəllərdən göründüyü kimi, 2020-2023-cü illərdə vəkillər və vəkil bürosunun rəhbəri olan kişi və qadınların sayında artım müşahidə olunur.

Vəkilliyə qəbul üzrə imtahanlarda iştirak edənlərin cins bölgüsü (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli).

Qəbul imtahanlarının keçirildiyi illər	Qadın vəkillərin sayı	Kişi vəkillərin sayı
2020	29	211
2021	112	449
2022	154	502
2023	160	458

2023-cü ildə vəkilliyə qəbul üzrə imtahanlarda qadınların fəal iştirakı, kişilərin sayında isə azalma müşahidə olunur.

Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsi

Statistik məlumat		2022-ci il	2023-ci il
İşçilərin ümumi sayı		538 nəfər	549 nəfər
Qadınların ümumi sayı		386 nəfər (72%)	398 nəfər (72%)
Kişilərin ümumi sayı		152 nəfər (28%)	151 nəfər (28%)
Rəhbər vəzifələrdə	qadınlar	41 nəfər	43 nəfər
	kişilər	40 nəfər	39 nəfər

"İçərişəhər" Dövlət Tarixi-Memarlıq Qoruğu İdarəsi

Ümumi işçi sayı	Qadın işçi sayı	Kişi işçi sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı
557	262	295	42	49

"İçərişəhər" Dövlət Tarixi-Memarlıq Qoruğu İdarəsində işçi və rəhbər işçi sayında qadınlar və kişilər arasındakı fərq azdır, bərabərliyə yaxındır.

"Azəriqaz" İstehsalat Birliyi

"Azəriqaz" İstehsalat Birliyi üzrə işçilərin ümumi sayı 10174 nəfər, onlardan kişi işçilərin sayı 8765 (86%) nəfər, qadın işçilərin sayı 1409 (14%) nəfər, rəhbər vəzifədə çalışanların 930 (95%) nəfərini kişi, 53 nəfərini (5%) qadınlar təşkil etmişdir.

"Bakı Metropoliteni" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

İşçilərin ümumi sayı	Qadınların sayı	Kişilərin sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan kişilərin sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı
4919 nəfər	1078 nəfər	3841 nəfər	237 nəfər	17 nəfər

"Bakı Metropoliteni" QSC üzrə görülən işlərin çox hissəsi gecə tuneldə və zərərli şəraitdə yerinə yetirildiyi üçün işçilərin 80%-ni kişilər təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının təqdim etdiyi məlumatların təhlili göstərir ki, dövlət qurumlarında gender balansının qorunması istiqamətində müsbət dinamika mövcuddur.

Əksər mərkəzi qurumların strukturunda çalışan ümumi işçilər və rəhbər işçilər arasında kişilər üstünlük təşkil etmişdir. Eyni zamanda həm işçi, həm də rəhbər işçi bölgüsündə qadınlara daha çox etimad göstərilən qurumlar da mövcuddur. Bəzi qurumlarda qadın və kişi işçi sayında gender bərabərliyi qorunmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin deputatlarının 11 nəfərini və ya 24.44%-ni qadınlar təşkil edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının mərkəzi qurumlarında çalışan şəxslərin gender bölgüsü

S/№-si	Nazirliklərin, Dövlət Komitələrinin və digər dövlət orqanlarının adı	İşçilərin ümumi sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışanların sayı	
				kişi	qadın
1.	Naxçıvan MR Ali Məhkəməsi (Muxtar Respublikada fəaliyyət göstərən məhkəmə orqanları ilə birlikdə cəm)	253	110	32	7
2.	Naxçıvan MR İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)	24	10	4	2
3.	Naxçıvan MR Prokurorluğu	151	25	24	0
4.	Naxçıvan MR Hərbi Prokurorluğu	31	4	2	0
5.	Naxçıvan MR Daxili İşlər Nazirliyi	1654	108	50	1
6.	Naxçıvan MR Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	720	325	67	7
7.	Naxçıvan MR Səhiyyə Nazirliyi	4821	4015	23	13
8.	Naxçıvan MR Fövqəladə Hallar Nazirliyi	654	38	43	1
9.	Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyi	12560	9269	332	354
10.	Naxçıvan MR Ədliyyə Nazirliyi	514	71	53	10
11.	Naxçıvan MR Maliyyə Nazirliyi	160	44	40	7
12.	Naxçıvan MR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	266	96	25	5
13.	Naxçıvan MR Mədəniyyət Nazirliyi	2975	1938	149	263
14.	Naxçıvan MR İqtisadiyyat Nazirliyi	79	15	23	0

15.	Naxçıvan MR Gənclər və İdman Nazirliyi	56	17	12	2
16.	Naxçıvan MR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	33	9	8	1
17.	Naxçıvan MR Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi	710	196	38	4
18.	Naxçıvan MR Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	21	14	1	5
19.	Naxçıvan MR Dövlət Statistika Komitəsi	104	38	25	2
20.	Naxçıvan MR Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi	38	11	11	0
21.	Naxçıvan MR Dövlət Vergi Xidməti	227	35	46	8
22.	Naxçıvan MR Dövlət Energetika Xidməti	23	5	7	0
23.	Naxçıvan MR Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri üzrə Dövlət Xidməti	151	27	30	2
24.	Naxçıvan MR Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti	59	12	12	0
25.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qaz İstismar Xidməti	603	37	66	1
26.	"Naxçıvan Muxtar Respublikası İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi" Publik Hüquqi şəxs	27	9	5	0
27.	Naxçıvan MR Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Agentliyi	10	5	2	1
28.	Naxçıvan Avtomobil Yollar üzrə Dövlət Agentliyi	190 (259 ştatdan kənar)	18	25	0
29.	Naxçıvan MR Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	28	4	10	0

30.	Naxçıvan MR Vəkillər Kollegiyası	29 (16-vəkil kişi, 3-vəkil qadın)	11 (3 vəkil - qadın)	1	-
31.	Naxçıvan MR Turizm Departamenti	21	7	6	0
32.	Naxçıvan MR Mərkəzi Seçki Komissiyası	18	4	2	1
33.	"Şərq qapısı" qəzetinin redaksiyası	40	23	4	3
34.	Naxçıvan Dövlət Universiteti	955	462	59	27
35.	"Naxçıvan" Universiteti	246	154	12	12
36.	Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu	171	127	10	14
37.	Naxçıvan MR Dövlət Arxiv İdarəsi	69	45	11	0
38.	Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanı	559	141	16	1
39.	Naxçıvan Muxtar Respublikası Sahibkarlar Konfederasiyası	6	3	3	0
40.	Naxçıvan MR Televiziya və Radio Verilişləri QSC	218	93	19	8
41.	Naxçıvan Muxtar Respublikası Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC	1281	71	19	0
42.	Naxçıvan MR Həmkarlar İttifaqları Şurası	54	16	20	5

Naxçıvan Muxtar Respublikasının mərkəzi orqanlarında çalışanların gender bölgüsü göstərir ki, işçilər və rəhbər işçilər arasında kişilər üstünlük təşkil edir.

Yalnız Naxçıvan MR Təhsil və Mədəniyyət Nazirliyində rəhbər vəzifələrdə qadınlar üstünlük təşkil edir.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu və "Naxçıvan" Universitetində rəhbər vəzifələrdə gender bərabərliyi müşahidə olunur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının icra hakimiyyətlərinin (hər bir icra hakimiyyəti ayrı-ayrılıqda göstərilməklə) strukturunda çalışan işçilər haqqında statistik məlumatlar

Rayon (şəhər) icra hakimiyyətləri üçün													
Rayon (şəhər) icra hakimiyyətləri	İllər	İşçilərin ümumi sayı		Başçının müavini		Şöbə müdiri		Şöbə müdirinin müavini		Sektor müdiri		İcra nümayəndəsi	
		Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
Naxçıvan Şəhər İcra Hakimiyyəti	2020	46	21	2	1	5	1	1	0	2	0	8	0
	2021	46	21	2	1	5	1	1	0	2	0	8	0
	2022	46	21	2	1	5	1	1	0	2	0	8	0
	2023	46	22	2	0	5	0	1	0	2	0	8	0
Şərur Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	137	74	2	1	2	1	2	0	1	0	43	0
	2021	137	79	2	1	3	1	2	0	2	0	39	0
	2022	154	79	2	1	3	1	2	0	2	0	46	0
	2023	166	77	2	1	4	1	2	0	2	0	52	0
Babək Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	88	35	2	1	4	1	2	0	2	0	26	0
	2021	88	36	2	1	5	1	2	0	2	0	28	0
	2022	88	38	2	1	5	1	2	0	2	0	27	0
	2023	87	38	2	1	5	1	2	0	2	0	28	0
Ordubad Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	101	48	2	1	4	1	2	0	0	1	24	1
	2021	113	51	2	1	5	1	2	0	1	1	26	1
	2022	118	50	2	1	5	1	2	0	1	1	28	1
	2023	120	50	2	1	5	1	2	0	1	1	28	1
Culfa Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	77	35	1	1	6	1	2	0	2	0	19	0
	2021	80	35	1	1	6	1	2	0	2	0	19	0
	2022	80	35	1	1	6	1	2	0	2	0	19	0
	2023	75	33	1	1	6	1	2	0	2	0	19	0
Şahbuz Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	78	26	1	0	3	0	2	0	2	0	19	0
	2021	85	32	1	0	4	0	2	0	2	0	20	0
	2022	84	32	1	0	5	0	2	0	2	0	17	0
	2023	91	32	1	0	5	0	2	0	2	0	22	0
Kəngərli Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	57	18	1	1	4	1	1	0	2	0	10	0
	2021	59	19	1	1	6	1	1	0	1	0	10	0
	2022	60	20	1	1	6	1	2	0	2	0	10	0
	2023	59	21	1	0	6	0	2	0	2	0	10	0
Sədərək Rayon İcra Hakimiyyəti	2020	41	6	1	1	4	1	2	0	2	0	3	0
	2021	43	8	1	1	5	1	2	0	2	0	4	0
	2022	44	8	1	0	5	0	2	0	2	0	4	0
	2023	47	7	2	0	4	0	2	0	2	0	4	0

***Naxçıvan Muxtar Respublikasının 8 şəhər və rayon icra hakimiyyətlərinin** (hər bir icra hakimiyyəti ayrı-ayrılıqda göstərilməklə) strukturunda çalışan işçilər haqqında statistik cədvəldən görünür ki, 2020-2023-cü illərdə işçilər və rəhbər işçilər arasında kişilər üstünlük təşkil etmişdir.*

*Belə ki, **2022-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının 8 şəhər və rayon icra hakimiyyətlərində** 674 kişi, 283 qadın işçi çalışmışdır. **2023-cü ildə** isə 691 kişi, 280 qadın işçi çalışmışdır.*

*2022-ci ildə **icra başçısı müavinlərinin** 12 nəfəri kişi, 6 nəfəri qadın olmuşdur. **2023-cü ildə** isə 13 nəfəri kişi, 4 nəfəri qadın olmuşdur.*

*2022-ci ildə **şöbə müdirləri arasında** 40 nəfəri kişi, 6 nəfəri qadın olmuşdur . **2023-cü ildə** 40 nəfəri kişi, 4 nəfəri qadın olmuşdur.*

*2022-2023-cü illərdə **şöbə müdirinin müavini** 15 nəfəri kişi olmuşdur. Bu vəzifədə qadınlar təmsil olunmamışdır.*

*2022-ci ildə **icra nümayəndələrinin** 159 nəfəri kişi, 1 nəfəri qadın olmuşdur. 2023-cü ildə 171 nəfəri kişi, 1 nəfəri qadın olmuşdur.*

1.5. Şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən gender bərabərliyinin təmin edilməsi

Bakı Şəhər İcra hakimiyyəti başçısı Aparatında çalışan işçilər haqqında statistik məlumatlar (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli şəkildə)

Şəhər icra hakimiyyətlərinin adı	İLLƏR											
	2020-ci il			2021-ci il			2022-ci il			2023-cü il		
	Ümumi işçilərin sayı (nəfər)	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı (nəfər)	Ümumi işçilərin sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı (nəfər)	Ümumi işçilərin sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı	Ümumi işçilərin sayı (nəfər)	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı
Bakı şəhəri	**131**	55	4	**128**	50	4	**132**	56	4	**131**	55	4

Bakı şəhəri üzrə icra hakimiyyətlərinin strukturunda çalışan işçilərin statistikası (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli şəkildə)

Şəhər icra hakimiyyətlərinin adı	İ L L Ə R											
	2020-ci il			2021-ci il			2022-ci il			2023-cü il		
	Ümumi işçilərin sayı (nəfər)	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı (nəfər)	Ümumi işçilərin sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı (nəfər)	Ümumi işçilərin sayı	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı	Ümumi işçilərin sayı (nəfər)	Qadınların sayı	Rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı
Nizami	**44**	18	2	**44**	18	2	**42**	16	3	**41**	14	3
Nəsimi	**64**	20	2	**64**	19	2	**64**	20	2	**64**	19	2
Yasamal	**69**	23	4	**70**	23	4	**70**	24	4	**69**	25	4
Səbail	**68**	24	3	**69**	24	3	**69**	24	3	**66**	25	4
Pirallahı	**57**	13	1	**57**	14	2	**57**	13	1	**57**	13	1
Qaradağ	**71**	21	3	**74**	22	3	**76**	24	3	**73**	24	3
Xəzər	**88**	32	3	**88**	32	3	**88**	32	3	**87**	31	3
Suraxanı	**74**	32	4	**74**	35	5	**75**	33	5	**67**	27	4
Sabunçu	**97**	44	3	**97**	44	4	**95**	42	4	**96**	43	4
Xətai	**98**	22	2	**98**	22	2	**98**	22	2	**98**	22	2
Nərimanov	**44**	12	1	**44**	12	1	**41**	10	1	**38**	10	1
Binəqədi	**73**	24	4	**69**	23	4	**73**	23	4	**70**	23	4
Cəmi:	**847**	**285**	**34**	**848**	**298**	**35**	**848**	**283**	**35**	**826**	**276**	**35**

Yerli icra hakimiyyətlərindən əldə edilən məlumata görə, *Bakının 12 rayonu üzrə yerli icra hakimiyyətlərinin strukturunda*

2020-ci ildə ümumilikdə 847 nəfər, o cümlədən 285 qadın çalışmışdır. Rəhbər vəzifələri icra edənlərdən 34 nəfəri qadın olmuşdur.

2021-ci ildə ümumilikdə 848 nəfər, o cümlədən 298 qadın çalışmışdır. Rəhbər vəzifələri icra edənlərdən 35 nəfəri qadın olmuşdur.

2022-ci ildə ümumilikdə 848 nəfər, o cümlədən 283 qadın çalışmışdır. Rəhbər vəzifələri icra edənlərdən 35 nəfəri qadın olmuşdur.

2023-cü ildə ümumilikdə 826 nəfər, o cümlədən 276 qadın çalışmışdır. Rəhbər vəzifələri icra edənlərdən 35 nəfəri qadın olmuşdur.

2

GENDER BƏRABƏRLİYİNİN MÜXTƏLİF SAHƏLƏR ÜZRƏ TƏMİNATI

(Maddə 7-16)

2.1. Əmək hüquqlarının həyata keçirilməsində gender bərabərliyinin təmin edilməsi

Əhalinin məşğulluğu və əmək münasibətləri sahəsində milli qanunvericilikdə, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, "Məşğulluq haqqında" Qanununda və digər normativ-hüquqi aktlarda bütün şəxslərə əmək və məşğulluğu sərbəst seçmək hüququnun həyata keçirilməsində bərabər imkanlar verilməklə cinsinə görə hər hansı ayrı-seçkiliyə yol verilməsi, həmin amillər zəmnində bilavasitə və ya dolayısı ilə imtiyazların və güzəştlərin müəyyən edilməsi, habelə hüquqların məhdudlaşdırılması qəti qadağandır.

Əmək münasibətləri sahəsində işəgötürənin əsas vəzifələri və məsuliyyəti Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinin 12-ci maddəsi ilə tənzimlənir. Bu maddənin 1-ci hissəsinin "f" və "g" bəndlərinə əsasən işə qəbul, işdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığını artırmaq, yeni ixtisasa yiyələnmək və ixtisasını artırmaq zamanı, işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən cinsindən asılı olmayaraq işçilərə eyni yanaşmaq və bərabər imkanlar yaratmaq; cinsindən asılı olmayaraq eyni işlə məşğul olan işçilərə eyni iş şəraitini yaratmaq, eyni pozuntuya görə işçilərə fərqli intizam tənbehi tədbirini tətbiq etməmək, cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin və seksual qısnamanın qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görmək əmək münasibətləri sahəsində işəgötürənin əsas vəzifələrinə aiddir.

Respublikada kişi və qadınların orta əmək haqqı fərqliliyinin aradan qaldırılması məqsədilə məqsədyönlü islahatlar həyata keçirilir. Belə ki, əmək haqlarının artırılması sahəsində həyata keçirilən islahatlar həm minimum əməkhaqqının orta əməkhaqqında xüsusi çəkisinin artırılmasına, həm də qadın və kişi işçilərin orta əməkhaqları arasındakı fərqliliyin aradan qaldırılmasına istiqamətlənmişdir. 2020-ci ildə qadınların orta əməkhaqqı kişilərin orta əməkhaqqının 63.3%-ni təşkil edirdisə, 2021-ci ildə 64.8% və 2022-ci ildə 67.1%-ni təşkil etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına uyğun olaraq, əhalinin son siyahıya alınmasının nəticəsi əsasında hesablanmış əhalinin sayı 2023-cü il ərzində 0.5% artaraq, **2024-cü il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə 10180.8 min nəfərə çatmışdır. Əhalinin 49.8% kişilər, 50.2% isə qadınlar təşkil edir.**

2022-ci ilin sonuna ölkədə işçi qüvvəsinin (iqtisadi fəal əhali) sayı 5194.4 min nəfər təşkil etmiş və 2021-ci illə müqayisədə bu göstərici 1% artmışdır. Bir il ərzində bu kateqoriyaya daxil olan qadınların sayı 1.3% artaraq 2508.7 min nəfərə çatmışdır. Ümumi işçi qüvvəsinin sayında qadınların payı 48.2%-dən 48.3%-ə dəyişmişdir.

2021-ci ildən məşğul əhalinin sayı 1.5% artaraq 2022-ci ildə 4831.1 min nəfər təşkil etmişdir. Məşğul qadınların sayı 1.7% artmışdır və ümumi məşğul olanların tərkibində qadınların payı 47.7%-dən 47.8%-ə dəyişmişdir. 2022-ci ilin məlumatına əsasən məşğul qadınların 14.8% ali, 14.3% orta ixtisas, 3.6% peşə və 65.9% orta təhsillidir. Məşğul qadınlar kişilərlə müqayisədə daha çox təhsil (73.4%), əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi (70.4%), ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri (63.6%), kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq (54.3%), digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi (53.5%), informasiya və rabitə (53.0%), istirahət, əyləncə və incəsənət sahəsində fəaliyyət (52.9%) sahələrində fəaliyyət göstərirlər.

Azərbaycanda bütün sahələrdə olduğu kimi, əmək bazarında da qadınların rolu

getdikcə artır. Onlar respublikamızın sosial-iqtisadi, ictimai-mədəni inkişafına öz dəyərli töhfələrini verirlər.

2023-cü il ərzində əmək hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin yanında Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinə daxil olmuş vətəndaş müraciətlərinə baxılması, eyni zamanda dövlət orqanlarından daxil olan məlumatların araşdırılması zamanı işəgötürənlər tərəfindən 1776 halda əmək qanunvericiliyinin tələblərinin pozulması faktı aşkar edilmiş və törədilmiş inzibati xətalara görə inzibati qaydada cərimə tətbiq edilmişdir (2022-ci ildə isə bu rəqəm 1807 olmuşdur).

Bunlardan:

– 436-sı qadınların hüquqlarının pozulması üzrə;

– 1340-ı isə kişilərin hüquqlarının pozulması üzrə olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə əmək hüquqlarının pozulması ilə bağlı 287 müraciət daxil olmuşdur.

2022-ci ilin məlumatına əsasən işsizlərin ümumi sayının 55.9%-ni qadınlar (164.1 min nəfər) təşkil etmişdir. Ümumi respublika üzrə qadınlar arasında işsizlik səviyyəsi 6.5% (kişilər arasında – 4.8%) səviyyəsində müşahidə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Mərkəzləşdirilmiş Elektron İnformasiya Sisteminin "Əmək Müqaviləsi Bildirişi" altsisteminin (ƏMBAS) məlumatına əsasən 2024-cü ilin 1 fevral tarixinə muzdla çalışanlar arasında qadınların xüsusi çəkisi 44.1% olmuşdur. Qadınlarla bağlanmış əmək müqavilələrin sayı 805.4 min nəfər, o cümlədən dövlət sektorunda 507.3 min nəfər (63%), qeyri-dövlət sektorunda isə 298.1 min nəfər (37%) təşkil etmişdir.

2023-cü ildə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin (bundan sonra – Agentlik) regional məşğulluq filiallarında **işsiz şəxs kimi 206411 nəfər qeydiyyata alınmışdır.** Onlardan 90905 nəfərini qadınlar, 115 506 nəfərini isə kişilər təşkil etmişdir. ***(2022-ci ildə** 21572 -si qadın, 32014-ü kişi olmaqla ümumi 53586 nəfər)*

2023-cü ildə işsiz kimi qeydiyyata alınan şəxslərin gender bölgüsü

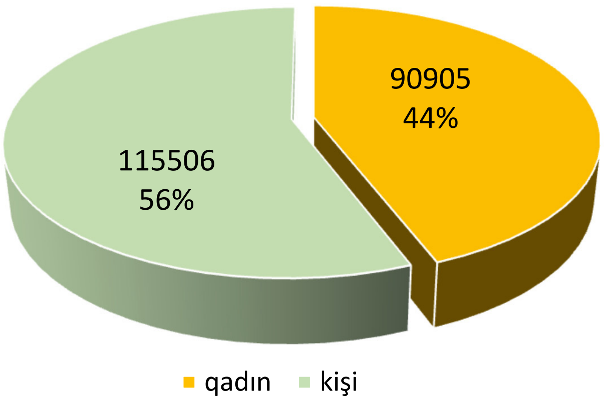

Agentliyin regional məşğulluq filialları tərəfindən qeydiyyata alınmış şəxslərdən 2023-cü ildə 44517 nəfərini qadın, 73881 nəfərini kişi təşkil etməklə ümumilikdə 118398 nəfər **işlə təmin edilmişdir. (*2022-ci ildə*** *16252 nəfər qadın, 22996 kişi olmaqla ümumi 9248 nəfər).*

Müqayisə göstərir ki, 2023-cü ildə işlə təmin olunan şəxslərin sayı artmışdır.

2022-2023cü illərdə işlə təmin edilmiş şəxslərin gender bölgüsü

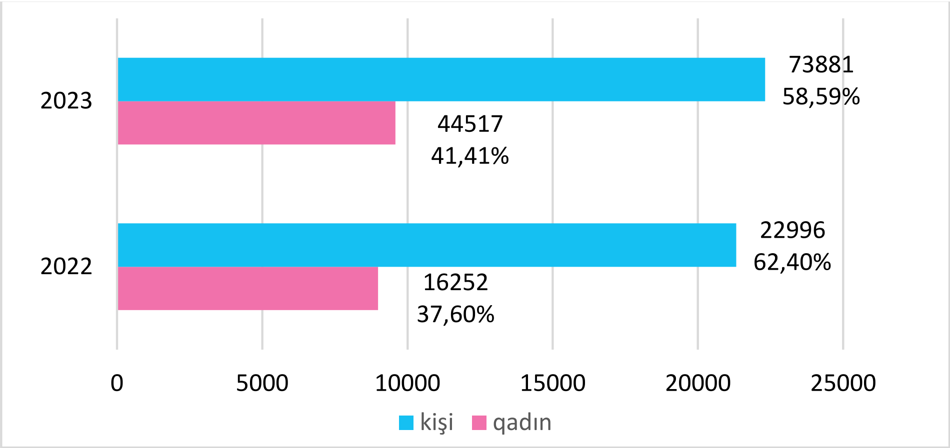

Bununla yanaşı, **2023-cü ildə 9518 nəfər peşə hazırlığına cəlb olunmuşdur,** onlardan 5286 nəfərini qadınlar, 4232 nəfərini kişilər təşkil etmişdir. (***2022-ci ildə*** *2374 nəfər qadın, 2201 nəfər kişi olmaqla ümumi 4575 nəfər).*

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə peşə hazırlığına cəlb olunmuş şəxslərin sayı ikiqat artmışdır.

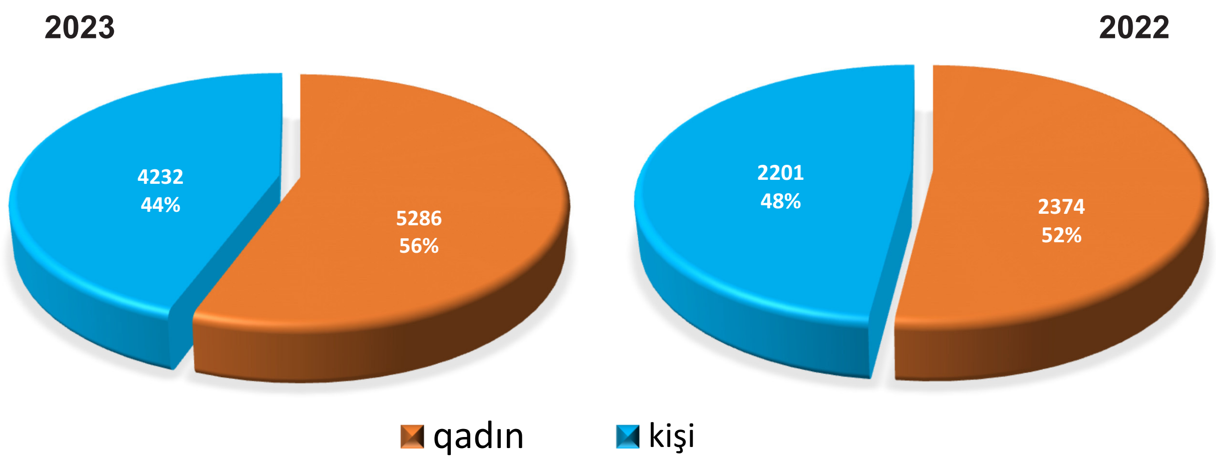

2023-cü ildə 67805 nəfəri qadın olmaqla ümumilikdə 172443 nəfərə peşəyönümünə dair məsləhət xidmətləri göstərilmişdir. 2023-cü ildə 2192 nəfəri qadın olmaqla 8370 nəfərə işsizlikdən sığorta ödənişi təyin edilmişdir.

2023-cü ildə 2308 nəfəri qadın olmaqla ümumilikdə 5628 nəfər haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb edilmişdir.

2023-cü ildə 735 nəfəri qadın olmaqla 2751 nəfər, **kvota yerləri üzrə işlə təmin olunmuşdur.** *(**2022-ci ildə** 193 nəfəri qadın, 683 nəfəri kişi olmaqla cəmi 876 nəfər)*

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə kvota yerləri üzrə işlə təmin olunmuş şəxslərin sayı 5 dəfədən çox artmışdır. 499-dan 2751-ə çatmışdır.

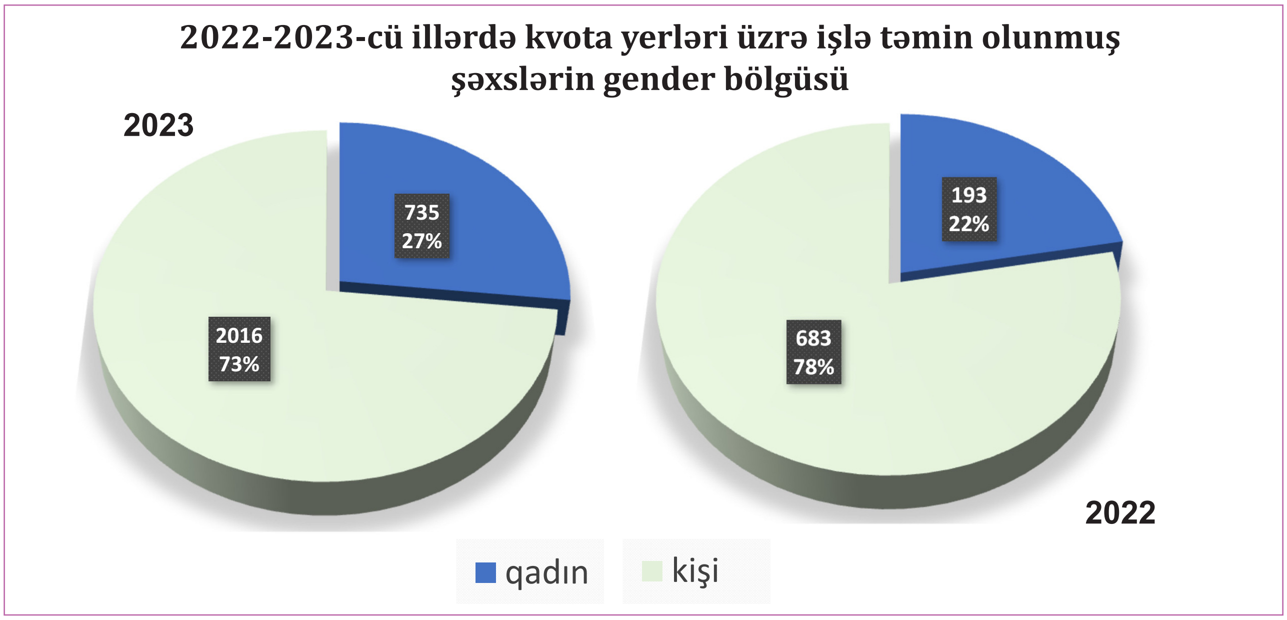

2023-cü ildə 5610 nəfər qadın olmaqla 17362 nəfər, **özünüməşğulluq proqramına cəlb olunmuşdur.** Sosial iş yerlərində işçilərin əmək haqqlarının maliyyələşdirilməsi proqramı üzrə isə 2023-cü ildə 459 nəfər qadın olmaqla 1198 nəfər işlə təmin olunmuşdur

Həmçinin 2022-ci ildə *3883 nəfər qadın, 12214 nəfər kişi olmaqla 16097 nəfər, 2021-ci ildə isə 4408 nəfəri qadın, 11824 nəfəri kişi olmaqla 16232 nəfər* ***özünüməşğulluq proqramına cəlb olunmuşdur***.

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə özünüməşğulluq proqramına cəlb olunmuş şəxslərin sayı 16097-dən 17362-yə qalxmışdır.

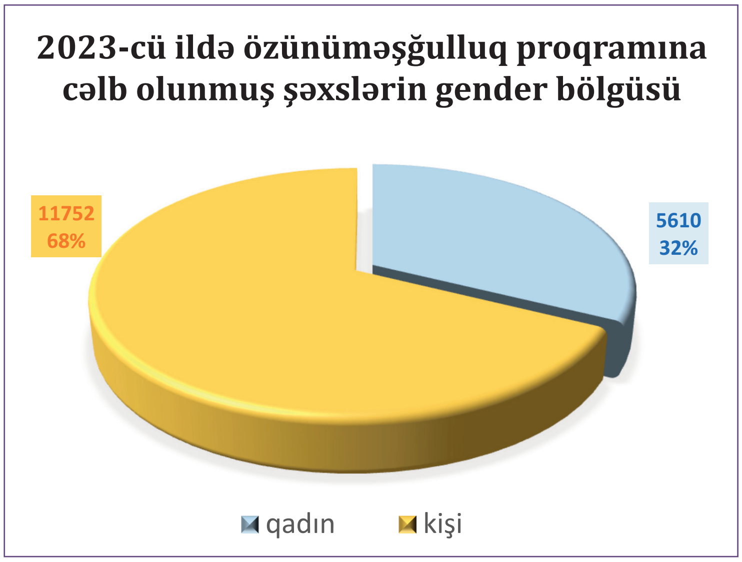

Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin “Əmək Müqaviləsi Bildirişi” altsisteminin (ƏMBAS) məlumatına əsasən 2023-cü ilin 1 mart tarixinə muzdla çalışanlar arasında qadınların xüsusi çəkisi 44,2 % olmuşdur. Ümumilikdə 778,5 min nəfər qadınla əmək müqaviləsi bağlanılmışdır.Onlardan 508,7 min nəfər (65,3%), dövlət sektoruna, 270,8 min nəfər (34,7%) isə qeyri-dövlət sektoruna aiddir.

Azərbaycan Respublikasında **2023-cü ildə qadınların orta aylıq əməkhaqqı 739.3 manat, kişilər arasında bu göstərici 1066.9 manat təşkil etmişdir** *(ilkin məlumatlara əsasən).*

2022-ci ildə qadınların orta aylıq əməkhaqqı 649.1 manat, kişilər arasında bu göstərici 967.5 manat olmuşdur.

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə həm qadınların, həm də kişilərin orta aylıq əməkhaqqı qalxmışdır.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən ***"Qadınların Qeyri-formal məşğulluğu"*** *mövzusunda araşdırma aparmışdır.*

http://family.gov.az/store/media/aida/Qadinlarin%20qeyri%20formal%20mesgulluqu+++.pdf

Qeyri-formal iqtisadiyyat ilə əlaqəli olan qeyri-formal məşğulluq müasir dövrdə bütün ölkələrin ən əhəmiyyətli iqtisadi və sosial problemlərindən biridir. Qeyri-formal məşğulluğun sosial problemləri əsasən əmək müqavilələrinin rəsmiləşdirilməsi və bu prosesin işə götürən müəssisələr üçün yaratdığı öhdəliklər, o cümlədən pensiya təminatı, işçinin məzuniyyət və istirahət hüquqları, iş saatlarının müəyyənləşdirilməsi kimi əmək hüququnun elementləridir. Qeyri-formal məşğulluqda isə təəssüf ki, yuxarıda sadalanan imtiyazlardan işçilər yararlana bilmir. Dünyada məşğul əhalinin 60%-dən çoxu öz qazancını qeyri rəsmi yolla əldə edir. [1](İLO).

Ümumilikdə qeyri-formal məşğulluq ölkələrin sosial iqtisadi inkişafından asılı olmayaraq bütün ölkələrdə mövcuddur. Lakin inkişaf etməkdə olan ölkələrdə bu daha çox yayılmışdır. Hesablamalar göstərir ki, hazırda 2 milyarda yaxın insan layiqli iş şəraitindən məhrumdur.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının 2015-ci ildə 204 saylı tövsiyyə sənədində qeyd olunmuş qeyri-formal iqtisadiyyatdan formal iqtisadiyyata keçidlə bağlı tövsiyələri müəyyən edərək, 2030-cu il Dayanıqlı İnkişaf Proqramı"nın hədəfləri arasında beyəlxalq əmək standartlarına keçidin zəruriliyi öz əksini tapmışdır. Eyni zamanda qeyri-formal iqtisadiyyatdan formal iqtisadiyyata keçidin sürətlənməsi formal məşğulluğun güclənməsi

baxımından strateji hədəf hesab edilməkdədir.

Qeyri-formal məşğulluğun əsas səbəbləri arasında iqtisadi kontekst, hüquqi və tənzimləyici siyasət çərçivələri, təhsil səviyyəsinin aşağı olması, yoxsulluq və iqtisadi resurslara çıxışın olmaması kimi bəzi mikro səviyyəli faktorlarla bağlıdır.[2]

Ölkəmizdə də qeyri-formal məşğulluğun konket hüquqi identifikasiyası "Məşğulluq Haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda göstərilmişdir. Həmin qanuna görə qeyri-formal məşğulluq – Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə əmək müqaviləsi (kontrakt) və ya Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə uyğun olaraq mülki hüquqi müqavilə bağlanılmadan müəyyən fəaliyyətin yerinə yetirilməsi, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq sahibkarlıq fəaliyyətinin və mülkiyyətində olan kənd təsərrüfatına yararlı torpaqdan istifadənin rəsmiləşdirilmədən həyata keçirilməsi, eləcə də "Ailə kəndli təsərrüfatı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq yerli özünüidarəetmə orqanlarında uçota durmadan ailə kəndli təsərrüfatının

[1] İLO, Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Picture, 2018

[2] İLO, İnformal Economy, *https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/themes/informal-economy/lang—en/index.htm*

təşkili nəticəsində qazanc (gəlir) əldə edilməsidir.[3] Qanunda qeyd edilən identifikasiyaya nəzər yetirdikdə buradakı əsas vurğu fəaliyyətin və bu fəaliyyətdən əldə edilən gəlirin rəsmi uçota alınmaması əsas meyar kimi götürülmüşdür.

Bundan başqa evdar qadınların müxtəlif ölkələrdə məşğul şəxs sayılıb sayılmaması ilə bağlı müxtəlif yanaşmaları mövcuddur. Bəzi ölkələr evdar qadınların gördüyü ev işlərinə görə nominal bir məbləğ almasa da onun ev təsərrüfatına da nominal dəyər gətirməsi səbəbi ilə məşğul şəxslərin kateqoriyasına aid edilməsinin zəruri olduğunu vurğulayır. Bu fikri əsaslandırmaq üçün əsas arqument bundan ibarətdir ki, əgər evdar qadının gördüyü işləri hər hansı bir dayə həyata keçirsəydi ona müəyyən bir məbləğ ödəniləcəkdi. Təbii ki, bu xidməti nominallaşdırmaq da metodoloji baxımdan çətindir.

Tədqiqatdan əldə edilən mühüm nəticələri aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək mümkündür:

Ümumilikdə qeyri-formal məşğulluqla bağlı ölkəmizdə dövrü və təsnifatlaşdırılmış statistik məlumatlar yayımlanmır. Buna görə də qeyri-formal məşğulluğa qarşı mübarizədə görülən tədbirlərin effektivliyini ölçmək mümkün deyil.

Qeyri-formal məşğulluq formal məşğulluqla müqayisədə əlverişsiz məşğulluqdur. Belə ki, qeyri-formal məşğulluqda vergi və sosial ödənişlər dövlətin maliyyəsinə ciddi ziyan vurmaqdadır. Bundan başqa qeyri-formal məşğulluq gələcəkdə pensiya təminatının olmaması nəticələrini yaratdığına görə ciddi sosial problemlər də yarada bilər.

Ölkəmizdə və dünyada cins (gender) əsaslı əmək haqqı bərabərsizliyi getdikcə azalır. Lakin bu azalma tempi çox aşağıdır və gender əsaslı əməkhaqqı bərabərsizliyini qısa zamanda sürətlə dəyişdirmək çox çətindir və uzun illər tələb edir.

Gender əsaslı gəlir bərabərsizliyinə təsir edən faktorlardan biri idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbər kadrlarında qadınların payının çox az olması ilə bağlıdır. Belə ki, rəhbər kadrlarda olanlar digərlərinə nəzərən daha yüksək əməkhaqqı alması gəlir bərabərsizliyinə nəzərə çarpacaq səviyyədə təsir edən elementdir. Bunun əyanıı sübutu kimi dövlət qulluğunda qadınların ümumi payının azalması, lakin ali-3-cü təsnifatda isə qadınların payının çoxalması əməkhaqqı fərqlərinin azalmasına töhfə vermişdir.

İstər ölkəmizdə, istərsə də Avropa ölkələrində qadınların böyük bir hissəsi nisbətən aşağı əməkhaqqı olan iqtisadi fəaliyyət növlərində işləməsi cins üzrə gəlir bərabərsizliyinin əsas mənbələrindən hesab edilir.

Sahibkarlıq fəaliyyətində qadınların payının az olması mülkiyyətin əsasən kişilərdə olması ilə bağlıdır. Bununla bərabər Avropa ölkələri üzrə aparılan tədqiqatlar onu göstərmişdir ki, gender bərabərsizliyinin səbəbləri ilə bağlı şablon ifadələr ve stretotiplər özünü doğrultmur. Bu, qadınların ev təsərrüfatlarında xərclədiyi vaxtın onların əmək bazarındakı fəaliyyətə mənfi təsir göstərməsi ilə bağlıdır.

Ali təhsil müəssisələrində təhsil ixtisas qruplarındakı cins bölgüsü ilə iqtisadiyyatın müxtəlif fəaliyyət növlərindəki cins bölgüsü arasında güclü əlaqə mövcuddur. Təhsil ixtisas qrupundakı cins bölgüsü iqtisadi fəaliyyət növündəki cins bölgüsünü təyin edir. Təhsil-əmək bazarı arasındakı əlaqəni burada müəyyən etmək mümkündür. Qadınlar, ev işlərinə əsasən, tam saatlı sahələrə deyil, müəyyən qədər az saat tələb edən sahələrə, xüsusilə, təhsil, səhiyyə və sosial xidmət tələb edən sahələrə yönəlirlər Qadınların ixtisas seçimi onların sosial rolları ilə əlaqəlidir və son 10 ilin nəticələrində ciddi

[3] "Məşğulluq Haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 1.1.9.

dəyişikliyin olmaması onu göstərir ki, ixtisas seçiminin müəyyən edilməsində mental faktorların hələ də əhəmiyyəti var.

Qeyd edilən problemlərlə bağlı gələcək illərdə aşağıdakı istiqamətlərdə daha çox tədbirlərin həyata keçirilməsi təklif olunur:

Qeyri-formal məşğulluqla bağlı dövrü göstəricilərin hazırlanması, o cümlədən cins, yaş və iqtisadi sahələr üzrə bölgülərin hazırlanması üzrə qiymətləndirmə və monitorinq sisteminin hazırlanması tövsiyə olunur. Bu məqsədlə Beynəlxalq Əmək Təşkilatının və Dövlət Statistika Komitəsinin təşkil etdiyi sorğu metodologiyası üzrə qiymətləndirmənin aparılması, bu təşkilatlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsi tövsiyə olunur.

Qeyri-formal məşğulluqla bağlı hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi istiqamətində daha spesifik addımlar atılmalı, vergi və sosial ödənişlərinin faizlərinin optimallaşdırılması ilə bağlı Dövlət Vergi Xidməti işəgötürən müəssisələrlə müzakirələr aparılmalı və faiz dərəcələrinə yenidən baxılmalıdır. Ən vacib məqamlardan biri isə evində internet üzərindən işləyən, lakin vergi qeydiyyatına düşməyən şəxslərin məşğulluğunun rəsmiləşdirilməsi üçün Dövlət Vergi Xidməti qanunvericilik bazasını və mexanizmlərini təkmilləşdirməlidir.

Eyni zamanda evində internet üzərindən onlayn işləyən qadınların maliyyə savadlılığının artırılması üçün əlaqədər orqanlarla bərabər maarifləndirici tədbirlərin həyata keçirilməsi tövsiyə olunur.

Qadınlar üçün qadağan edilmiş peşə təsnifatlarında azalma olsa da gələcək illərdə qadınlar üçün işləməsi qadağan edilmiş peşə təsnifatlarının sayının azalması istiqamətində normativ hüquqi aktlarda təkmilləşdirmənin aparılması tövsiyə olunur. Mövcud qadağalar adekvat olmalı və qadınlarla bağlı kateqoriyalarına aid edilməməlidir.

Xüsusilə qeyri-formal iqtisadiyyatda işləyən qadınların analıq məzuniyyətini təmin edilməsi ilə gənc anaların məşğulluğa qayıdışı təmin ediməli, bu məqsədlə ev təsərrüfatının idarə edilməsində atalara da məzuniyyət hüququnun təkmilləşdirilməsi tövsiyə edilir. Qadınlara vəzifələrdə yüksəlişi ilə bağlı diskriminasiya hallarının qarşısının alınması üçün işəgötürənlərə qarşı məsuliyyət mexanizmləri artırılmalıdır.

İş yerlərində qadınların seksual zorakılığa məruz qalmasının qarşısının alınması üçün qanunvericilik bazası və mexanizmi təkmilləşdirilməli, bu çərçivədə işəgötürən müəssisələrin rəhbərlərinin məsuliyyətini artıran və qadınların bu hadisələrlə bağlı şikayətlərinin baxılması mexanizmi təkmilləşdirilməlidir.

Əməkhaqqı artımı ilə bağlı siyasətdə təhsil, səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi, istirahət və əyləncə, mədəniyyət sahəsi kimi qadınların daha çox payı olduğu sahələrdə əməkhaqqı artımları digər iqtisadi fəaliyyət növlərinə nəzərən daha yüksək nisbətdə olması tövsiyə olunur.

Dövlətin müvafiq qurumları, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və media orqanları qadınların ixtisas seçimində mövcud stereotipləri dəyişdirməyə istiqamətlənən maarifləndirmə tədbirlərini gücləndirməlidir. Xüsusilə daha çox əlavə dəyər gətirən sənaye sahəsi ilə bağlı texniki fənlər üzrə ixtisas qruplarına qadınların təşviq edilməsi tövsiyə olunur. Abituriyentlərin ixtisas seçimində sosial mühitlərin rolu və sosial medianın rolunun tədqiq edilməsi tövsiyə olunur.

Qadınların əmək bazarında daha uzun müddət qalması üçün azyaşlı uşaqlara xidmətdə dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi ilə bağlı imkanlar araşdırılmalı, bu sahədə beynəlxalq təcrübənin, ölkəmizin maliyyə və sosial imkanları ilə uyğunluğu araşdırılaraq tətbiq edilmə imkanlarının öyrənilməsi tövsiyə olunur.

2.2. Təhsil hüquqlarının həyata keçirilməsində bərabər imkanların təmin edilməsi

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 29 sentyabr tarixli 361 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin dövlət standartları" əsasında ümumi təhsil pilləsində tədris olunan müvafiq fənn və dərsdənkənar məşğələlərin məzmununa təhsilalanların yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla gender əsaslı cinsi seçimin qarşısının alınması və aradan qaldırılması, gender stereotiplərinin dəyişdirilməsi ilə bağlı mesajların verilməsi, cinsi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması, qadınların da rəhbər vəzifədə təsvirinin əks olunmasına dair mövzuların daxil edilməsi diqqətdə saxlanılır.

I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 may 2019-cu il tarixli Sərəncamının icrası nəticəsində əlilliyi olan qızların bakalavr və magistr pillələri üzrə təhsil haqqı dövlət vəsaiti hesabına ödənilmişdir. Bununla yanaşı, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və torpaqlarımızı işğal etməsi nəticəsində məcburi köçkün olmuş ailələrin övladlarının, o cümlədən qızların bakalavr və magistr pilləsi üzrə təhsil haqqı dövlət vəsaiti hesabına ödənilmişdir.

Əlavə olaraq, "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında Qanunun 8-ci maddəsinə və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 17 yanvar 2022-ci il tarixli, 19 nömrəli "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2001-ci il 7 noyabr tarixli 179 nömrəli Qərarında dəyişiklik edilməsi barədə Qərarına əsasən valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasından olan şəxslər ilk dəfə işə düzələn zaman Azərbaycan Respublikası dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərinin "Sosial müdafiə və sosial təminat" bölməsində Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ayrılmış vəsait hesabına Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 17 yanvar tarixli, 15 nömrəli Qərarında nəzərdə tutulmuş normativlər üzrə paltar, ayaqqabı, yumşaq inventar, avadanlıqla və ya öz arzularına əsasən, 265 manat məbləğində pul kompensasiyası ilə, habelə respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının beş mislindən az olmayan miqdarda birdəfəlik müavinətlə təmin edilirlər.

2023/2024-cü tədris ili üzrə məktəblərdə siniflər üzrə təhsil alan şagirdlərin sayı (oğlan və qızlar) və analitik təhlili

Respublikanın ümumtəhsil müəssisələrində təhsil alan şagirdlərin siniflər üzrə bölgüsü:

Sinif	Cəmi	Qızların sayı	Oğlanların sayı
Məktəbəhazırlıq	86336	39936	46400
1	136984	64045	72939
2	151160	70815	80345
3	157643	74044	83599
4	158681	73643	85038
5	160049	74646	85403
6	161079	74656	86423
7	162287	75178	87109
8	161226	74765	86461
9	150814	69717	81097
10	115558	55043	60515
11	102996	48047	54949
12	196	25	171
Cəmi	**1705009**	**794560 (46,6%)**	**910449 (53,4%)**

Cədvəldən göründüyü kimi, 2023-cü ildə cins bölgüsü arasındakı fərq 115889 nəfər, yəni 6,8%-dir.

2022-ci ildə isə cins bölgüsü arasındakı fərq 117947 nəfər, yəni 6% olmuşdur.

2023/2024-cü tədris ili üzrə peşə təhsili, orta ixtisas təhsili və ali təhsilin bakalavriat, magistr pilləsində təhsil alan tələbələrin sayı (oğlanlar və qızlar) və analitik təhlili

Peşə təhsili müəssisələrində təhsil alan tələbələrin sayı haqqında məlumat		
Cəmi	**onlardan**	
	Qızlar	***Oğlanlar***
26026	7552 (29%)	18474 (71%)

Orta ixtisas təhsili müəssisələrində təhsil alan tələbələrin sayı haqqında məlumat			
Tabeçilik	**Cəmi**	**onlardan**	
		Qızlar	***Oğlanlar***
Dövlət	59903	37417	22486
Özəl	5400	3443	1957
Cəmi	65303	40860 (62,6%)	24443 (37,4%)

*Orta ixtisas və peşə təhsili müəssisələrində təhsil alan tələbələrin müqayisəli statistikasının təhlili onu göstərir ki, **kişilər (71%) peşəyönümlü təhsilə, qadınlar (62,6%) daha çox orta ixtisas təhsilinə** üstünlük verirlər. Bu göstəricilər həm özəl, həm də dövlət tabeliyində olan təhsil müəssisələrinə aiddir.*

Ali təhsil müəssisələrində təhsil alan tələbələrin sayı haqqında məlumat						
Tabeçilik	**Bakalavriat**			**Magistratura**		
	Cəmi	**onlardan**		**Cəmi**	**onlardan**	
		Qızlar	***Oğlanlar***		***Qızlar***	***Oğlanlar***
Dövlət	176206	90005	86201	22954	11127	11827
Özəl	26959	16778	10181	2901	1386	1515
Cəmi	203165	106783 (52,6%)	96382 (47,4%)	25855	12513 (48,4%)	13342 (51,6%)

Təhsilin bakalavr dərəcəsində təhsil alanların arasında qadınlar (52,6%), magistr dərəcəsində isə kişilər (51,6%) üstünlük təşkil edir.

2023-cü ildə doktorantura hazırlığı həyata keçirən 112 müəssisədən 83-ü üzrə doktorantura səviyyəsinə qəbul olunmuş şəxslər nazirliyin Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sisteminin Ali və orta ixtisas təhsili sistemində (AOİTS) qeydiyyatdan keçmişdir.

Elm sahələri	Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə 2023-cü ildə qəbul olunanlar (AOİTS-ə əsasən)		Elmlər doktoru proqramı üzrə 2023-cü ildə qəbul olunanlar (AOİTS-ə əsasən)	
	Cəmi	O cümlədən, qadınlar	Cəmi	O cümlədən, qadınlar
83 müəssisə üzrə cəmi	**655**	**336**	**105**	**61**
O cümlədən, elmi sahələr üzrə				
Riyaziyyat	19	7	3	1
Mexanika	2	2	0	0
Astronomiya	2	1	0	0
Fizika	14	9	11	7
Kimya	22	13	11	8
Biologiya elmləri	38	29	16	13
Yer elmləri	30	6	4	1
Aqrar elmlər	8	4	8	4
Tibb elmləri	38	27	1	1
Əczaçılıq elmləri	1	1	0	0
Texnika elmləri	134	31	14	9
Antropologiya	1	1	0	0
İqtisad elmləri	113	34	9	4
Coğrafiya	14	10	3	1
Tarix	12	9	2	1
Hüquq elmləri	23	14	4	1
Filologiya elmləri	61	57	4	4
Pedaqogika	37	33	6	3
Siyasi elmlər	25	10	0	0
Psixologiya	10	9	2	1
Sənətşünaslıq	14	10	1	1
Sosiologiya	12	9	0	0
Memarlıq	5	1	1	1
Fəlsəfə	3	3	0	0
Milli təhlükəsizlik və hərbi elmlər	17	6	5	0

*Cədvəldən görünür ki, **doktorantura hazırlığı** həyata keçirən 83 müəssisə üzrə doktorantura səviyyəsinə qəbul olunmuş şəxslərin 50%-dən çoxunu qadınlar təşkil etmişdir.*

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, Azərbaycanda ümumi orta təhsil icbaridir. Təhlillər göstərir ki, son illərdə icbari təhsilə cəlb olunmuş qızların ümumi orta təhsil pilləsini bitirməsində və onların dərsə davamiyyətində əsaslı problemlər mövcud deyil.

Təhsildən yayınan şagirdlərlə bağlı məktəbin psixoloqu və sinif rəhbərləri ailələrdə olur, müvafiq iş aparır, ailədaxili vəziyyət qiymətləndirilir və zərurət yarandıqda məsələyə baxılması üçün yerli icra strukturlarına müraciət olunur. Qızların təhsildən yayınma hallarının minimuma endirilməsi məqsədilə ümumi təhsil müəssisələrində ilboyu qabaqlayıcı tədbirlər (ailələrlə iş, sinif rəhbərlərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi, şagirdlərin keyfiyyətli təhsil almasına şəraitin yaradılması, şagirdlərin sinifdənxaric və məktəbdənkənar tədbirlərə cəlb edilməsi, şagirdlərin peşə seçimi işinin yerli şəraitə uyğun aparılması və s.) həyata keçirilmişdir.

Hər bir rayonda fəaliyyət göstərən Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar bu işdə yerli təhsili idarəetmə orqanlarına yaxından köməklik göstərirlər. Bununla yanaşı, yerlərdə fəaliyyət göstərən peşə təhsili müəssisələri ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq sayəsində ümumi orta təhsili bitirən şagirdlərdən bir qismi təhsilini həmin müəssisələrdə davam etdirirlər.

2.3 İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində gender bərabərliyinin təmin edilməsi

İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) davamlı və dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi, intellektual potensialının gücləndirilməsi, biznesin inkişafı, yoxsulluq və işsizliyin azaldılması üçün əlverişli vasitə olaraq qəbul edilir.

Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının məlumatına görə indiyə qədər dünyanın 160 ölkəsində təxminən 7000-dən çox bu sahədə tədbir təşkil edilib ki, bu tədbirlər də öz növbəsində 240 mindən çox qadın və gənc qızın hüquq və imkanlarının genişləndirilməsinə xidmət etmişdir.

Avropa İttifaqının Rəqəmli Gündəliyinin məlumatına görə dünyada informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində fəaliyyət göstərən təxminən 10 milyona yaxın insanın yalnız 30 faizini qadınlar təşkil edir. Onlar İKT sektorunun bütün istiqamətlərində, xüsusilə rəhbər vəzifələrdə çox az təmsil olunurlar. Halbuki İKT sektoru hər il təxminən 120 min yeni iş yeri yaradaraq sürətlə, artan dinamika ilə inkişaf edir.

Dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən innovasiya siyasəti nəticəsində yeni bilik və texnologiyaların istehsalı, yayılması və tətbiq edilməsi üçün lazım olan bütün şərait yaradılır. Hazırda həyatın bütün sahələrinin inkişafında intellekt, xüsusi ilə süni intellektə, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarina ciddi ehtiyac var.

2011-ci ildən başlayaraq Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqı tərəfindən təsis olunan, hər il aprel ayının dördüncü həftəsinin dördüncü günü bir çox ölkələrdə olduğu kimi ənənəvi olaraq Azərbaycanda da “İKT-də Qızlar Günü” kimi qeyd olunur. “İKT-də Qızlar” Gününün keçirilməsi qızları informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsinə cəlb etmək, onların bu sektorda fəaliyyətini stimullaşdırmaq məqsədi daşıyır.

Nəqliyyat və İKT sahəsində statistik göstəricilər barədə məlumat

	Kişi	Qadın
İnternet istifadəçiləri	**89,4%**	**86.8%**
Kompüter istifadəçiləri	**81,6%**	**81.2%**
Mobil telefon istifadəçisi	**83%**	**79.4%**

İnformasiya və rabitə sahəsində çalışan şəxslərin gender bölgüsü

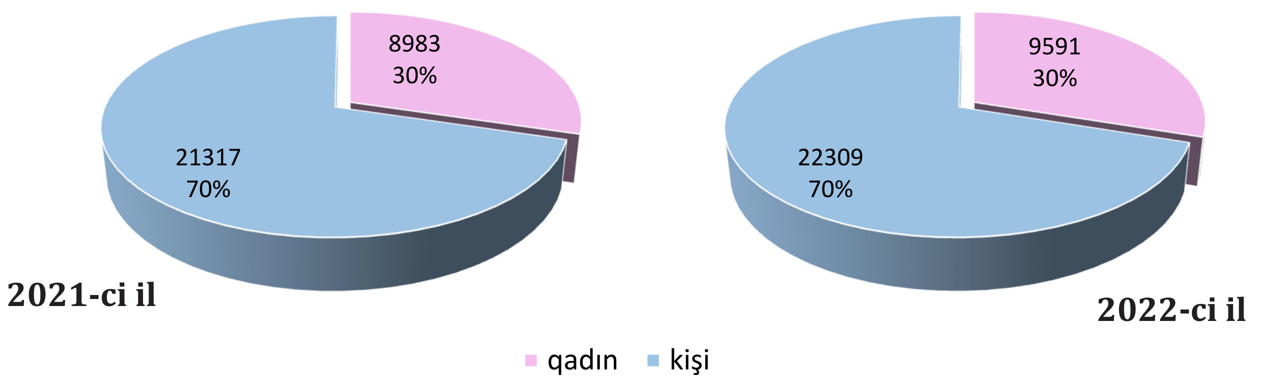

2021-ci illə müqayisədə 2022-ci ildə **informasiya və rabitə sahəsində çalışan qadınların sayı 608 nəfər artaraq 9591 nəfər, kişilərin sayı 992 nəfər artaraq 22309 nəfər təşkil etmişdir.**

2022-ci ildə **nəqliyyat sahəsində çalışan** qadınların sayı 12124 nəfər, kişilərin sayı isə 61376 nəfər olmuşdur.

11 Oktyabr – Beynəlxalq Qızlar Günü ərəfəsində Koreya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyinin (KOICA) maliyyə dəstəyi, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi (RİNN) və Elektron Təhlükəsizlik Xidmətinin (ETX) birgə təşkilatçılığı ilə 13-18 yaşında 100-ə yaxın qızın iştirakı ilə "Cyber4Girls" təlimi keçirilmişdir. Təlimin keçirilməsində məqsəd qızların kibertəhlükəsizlik sahəsində maarifləndirilməsi olmuşdur. Sözügedən təlimdə iştirakçılara kibertəhlükəsizlik və kibergigiyena, fərdi məlumatlar, onların təhlükəsizliyi, antivirus proqramları, zərərli kontent, sosial mühəndislik, fişinq hücumları, kiberbullinq barədə geniş məlumatlar təqdim edilmişdir.

İnnovasiya və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyinin təşəbbüsü ilə 2023-cü təqvim ili üzrə ölkədəki innovasiya ekosisteminin inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən inkubasiya və akselerasiya yönümlü innovasiya proqramlarında müxtəlifliyin və inkluzivliyin təmini məqsədi ilə gender bərabərliyi mövzusunda təşviqedici işlər görülmüş nəticədə həyata keçirilmiş 10-dan çox innovasiya proqramı üzrə ümumilikdə 662 şəxs proqramlarda iştirak etmişdir. Bunlardan 205 şəxs qadın startapçılar, geri qalan 457 şəxs isə kişi startapçılardan təşkil olunmuşdur.

"Azərkosmos" publik hüquqi şəxs və Kosmik Nəsil Məşvərət Şurasının təşkilat-

çılığı, ADA Universitetinin dəstəyi ilə Azərbaycanda ilk dəfə “Space Generation Azerbaijan (SG Azerbaijan)” tədbiri keçirilib. Tədbir “Qadınlar kosmosda: çətinliklər və imkanlar” mövzusuna həsr olunub və dünyada hər il aprelin sonuncu həftəsinin dördüncü günü “İKT-də Qızlar” Günü çərçivəsində təşkil edilib. Tədbirdə, həmçinin iştirakçılar “James Webb” kosmik teleskopunun hazırlanmasına həsr olunmuş master-klassda yeni üsullar öyrəniblər. Daha sonra iştirakçılar ABŞ-ın aerokosmik şirkəti olan “Axiom Space”in alimi Lusi Lou tərəfindən kosmik stansiyaların yaranması və kommersiyalaşması haqqında və Kosmik Nəsil Məşvərət Şurasının gender bərabərliyi mövzusuna dair vebinarlara qoşulublar.

21 aprel – Beynəlxalq “İKT-də Qızlar” Günü münasibətilə tədbir keçirilib. Məqsəd qızların İKT sektoruna cəlb edilməsi, onların bu sahədə peşə seçiminə həvəsləndirilməsi olub. “Azərkosmos” phş-nin Əsas Yerüstü Peyk İdarəetmə Mərkəzində şəhid övladlarının iştirakı ilə təşkil olunmuş tədbirdə Beynəlxalq “İKT-də Qızlar” Gününün tarixi, məqsədi, eləcə də İKT-nin qısa tarixçəsi və müasir dünyada rolu haqqında ətraflı məlumat verilib. Qızlar üçün interaktiv şəkildə iki hissədən ibarət infosessiya keçirilib. İştirakçılar kosmos, astrofizika, peyklər, ilk kompüterlər və STEM barədə müzakirələrə qoşulublar. Onlar texnologiya, kosmos sahəsində uğur qazanmış qadınlar haqqında da informasiya əldə ediblər.

Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin təşəbbüsü, İnnovasiya və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyinin təşkilatçılığı ilə mayın 4-də beynəlxalq “İKT-də Qızlar” Gününə həsr olunmuş tədbir keçirilib. Tədbirdə 30 şəhid övladı üçün “İKT-də Qızlar” Gününün tarixi, məqsədi, eləcə də İKT-nin qısa tarixçəsi və müasir dünyada rolu haqqında ətraflı məlumat verilib və master-klass təşkil edilib.

AQUPDK tərəfindən 2023-cü il tarixində Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində “Qadınların rəqəmsal bacarıqlarının artırılması” mövzusunda təlim keçirilmişdir. Təlimin keçirilməsində məqsəd işğaldan azad edilmiş rayonlara köç edən qadın və qızların innovasiya və texnologiyalardan istifadə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, onların bu sahəyə aktiv şəkildə cəb edilməsidir.

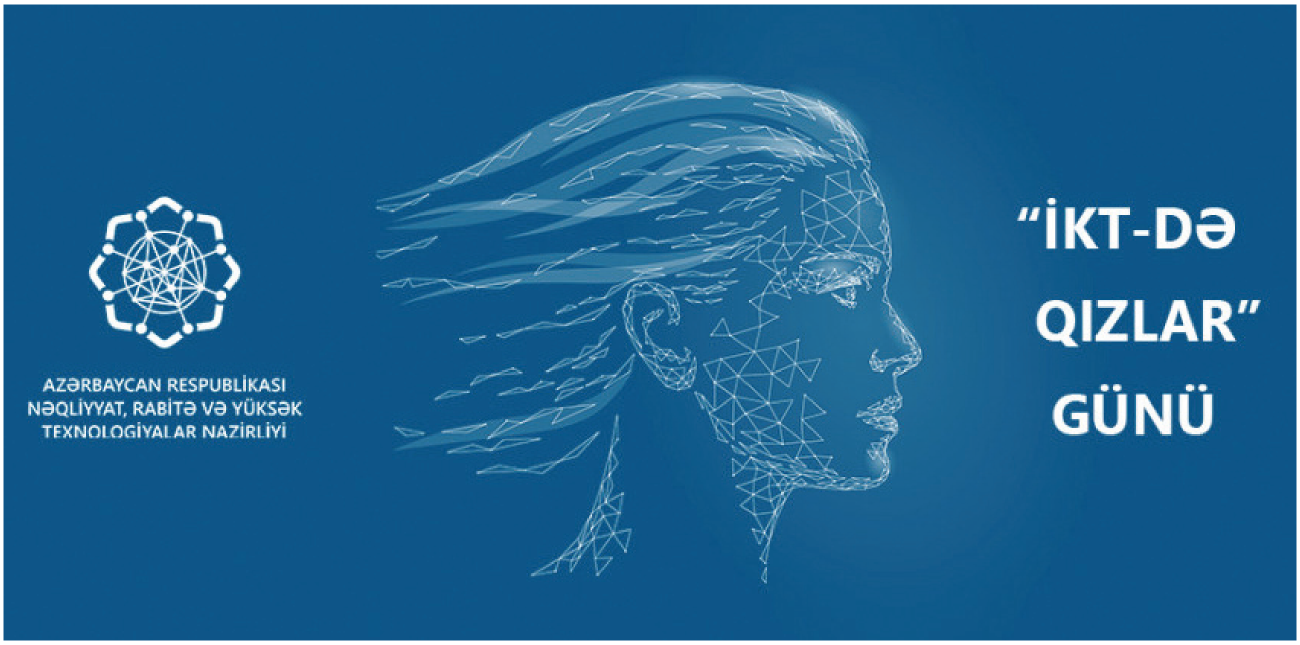

2.4. İqtisadi və sosial münasibətlərdə gender bərabərliyinin təminatları

Qanunun 15-ci maddəsi kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bərabər imkanların yaradılmasına, onların sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində, ünvanlı dövlət sosial yardımı və digər sosial güzəştlərin alınmasında bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

2.4.1 Qadın sahibkarlığının dəstəklənməsi

Qadınlar arasında sahibkarlıq və özünüməşğulluq fəaliyyətinin stimullaşdırılması, bu sahədə bilik və bacarıqların artırılması, cəlb olunan qadınların əhatə dairəsinin genişləndirilməsi məqsədilə 2023-cü ildə ölkədə çox sayda layihələr, tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Qadın sahibkarlığının inkişafı əhali arasında yoxulluğun azaldılmasına, ailələrin rifah halının yüksəldilməsinə təsir göstərir.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən 2023-cü il üzrə özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində işsiz şəxslərin kiçik sahibkarlıq fəaliyyətinin formalaşdırmalarına dəstək istiqamətində də işlər görülmüşdür.

2023-cü ildə ölkə üzrə 17362 nəfər özünüməşğulluq proqramına cəlb olunmuş, onlardan 5610 nəfərini qadınlar, 11752 nəfərini kişilər təşkil etmişdir.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən işaxtaran və işsiz şəxslərin bilik və bacarıqlarının artırılması, onların əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması və bununla da onların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və işlə təmin olunma imkanlarının genişləndirilməsi məqsədi ilə əmək bazarında işəgötürənlərin real tələbləri nəzərə alınmaqla, hər il mütəmadi olaraq peşə hazırlığı kursları təşkil edilir.

Bununla əlaqədar olaraq, 2023-cü il ərzində 9518 nəfər peşə hazırlığı kurslarına cəlb olunmuşdur ki, onlardan da 5286 nəfərini qadınlar, 4232 nəfərini kişilər təşkil etmişdir.

Qadınların sosial müdafiəsini gücləndirmək, əmək bazarına çıxışını asanlaşdırmaq məqsədi ilə qeyd olunan dövr ərzində Agentlik tərəfindən “aşpaz”, “bərbər-vizajist-manikürçü”, “qənnadçı, şirniyyatçı”, “dərzi”, ‘’dayə’’, “tikiş avadanlıqlarının operatoru, tikişçi”, ‘’İT mütəxəssis-Proqram Təminatçısı və İnkişafçısı’’, ‘’Xarici dil’’ (Alman dili peşələri üzrə hazırlıq kursları təşkil olunmuşdur.

Qadınların məşğulluq imkanlarının genişləndirilməsi və əmək bazarında gender bərabərliyinin təmin olunması məqsədilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində **Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən** 2023-cü il ərzində bir sıra layihələr həyata keçirilmişdir.

İşsiz kimi qeydiyyata alınan aztəminatlı, əlilliyi olan şəxslər, şəhid ailəsi üzvləri, qazilər, məcburi köçkünlər, ünvanlı dövlət sosial yardımı alanlar və həssas qruplardan olan digər şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən **aşağıdakı layihələr çərçivəsində** 2023-cü il ərzində 179 işsiz qadın aktivlərlə təmin olunmuşdur.

- *Azərbaycan Banklar Assosiyası ilə birgə "Özünüməşğulluğa dəstək-2023" və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası ilə birgə həssas qrupların özünüməşğulluğuna dəstək layihəsi;*
- *Barista təcrübəsi olan işsiz və işaxtaranların tələb olunan sahə üzrə özünüməşğulluqlarının təmin edilməsi və vətəndaşların rəqabətədavamlılığının artırılması ilə yanaşı vətəndaşların potensialının reallaşdırılması məqsədilə icra edilən "Səyyar Kofe Evləri" layihəsi;*
- *Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafında vətəndaşların fəal iştirakına, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin artırılmasına və rəqabətqabiliyyətli ailə təsərrüfatlarının formalaşdırılmasına dəstək verilməsi, daxili bazar tələblərinin qarşılanması üçün yüksək keyfiyyətli məhsulların istehsalının təşviq edilməsi, qurulacaq mikro sahibkarlıq subyektlərinin potensialına daimi dəstək olmaq və məhsulların daha geniş məkanda təbliğinin təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən "Potensial ABAD-çılara dəstək" layihəsi;*
- *Şəhid ailələri və onların üzvləri, müharibə iştirakçıları və ailə üzvlərinin məşğulluğunu təmin edən "Qarabağ KOB-ları" layihəsi;*
- *Həssas qruplardan olan işsiz və işaxtaran şəxslərin potensialının artırılması və onların əmək bazarında məhsuldar məşğulluğa cəlb edilməsi üçün imkanların yaradılması istiqamətində icra edilən "Əhalinin sosial cəhətdən həssas qrupları üçün inklüziv və layiqli iş yerlərinin yaradılması" layihəsi;*
- *Kəndlərdə sahibkarlığın və özünüməşğulluğun inkişafı, işsiz şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədilə "Kəndlərdə sahibkarlığın və özünüməşğulluğun inkişafı" və işsiz şəxslər üçün gəlir gətirən yeni özünüməşğulluq sahələri üzrə kiçik bizneslərin yaradılmasına dəstək məqsədilə icra edilmiş "Kəndlərdə heyvandarlıq sahəsində ailə biznesinin və özünüməşğulluğun inkişafı" layihəsi;*

Gender bərabərliyinə nail olunması məqsədilə kişilərin üstünlük təşkil etdiyi müəssisələrə qadınların cəlb edilməsinin təşviq edilməsi məqsədi ilə Əmək və Məşğulluq altsistemi (ƏMAS) üzərindən müqayisəli olaraq daha az qadınların işə cəlb olunduğu müəssisələrin müəyyən edilməsi (iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə) məqsədilə təhlillər aparılaraq seçilmiş işəgötürənlərin (700-dən çox) və sosial tərəfdaşların nümayəndələrin iştirakı ilə Azərbaycanın 14 iqtisadi rayonlarında "Əmək münasibətlərində gender bərabərliyi - bərabər hüquqlar bərabər imkanlar" kampaniyası çərçivəsində silsilə tədbirlər keçirilmişdir. Eyni zamanda, sözügedən mövzuları əhatə edən maarifləndirici kitabça hazırlanmış və iştirakçılara paylanılmışdır.

"İçərişəhər" Dövlət Tarixi-Memarlıq Qoruğu İdarəsi qadınların, xüsusi ilə kənd yerlərində ("Qala" Dövlət tarix-etnoqrafiya qoruğu) yaşayan qadınların iqtisadi fəallıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə, xüsusi ilə onların peşə-ixtisas hazırlığının artırılmasına dair "Qurama" sənəti üzrə dərnəklər təşkil edilmişdir.

Qadınların rəqabətliyinin artırılması məqsədilə əmək bazarında prioritet istiqamətlər üzrə hazırlığının təşkili üzrə İçərişəhər Ənənəvi İncəsənət Mərkəzində "batika", "taxta işi", "zərgərlik", "keramika" üzrə dərnəklərin təşkili və memarlar üçün "Məktəb" layihəsini həyata keçirmişdir.

Qida Təhlükəsizliyi Agentliyindən verilən məlumata əsasən, "Qida təhlükəsizliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 24.11-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının ərazisində qida və yem məhsullarının ilkin istehsalı, istehsalı, emalı, dövriyyəsi və utilizasiyasını yerinə yetirən qida obyektləri və ya qida obyektləri olmadan fəaliyyət göstərən qida subyektləri, həmçinin qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatların istehsalı və emalını həyata keçirən obyektlərin, habelə siyahısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilən heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarının və yem məhsullarının istehsalı, emalı, dövriyyəsi və utilizasiyası ilə məşğul olan qida obyektlərinin qeydiyyata alınmadan və təsdiq olunmadan qida sahəsində fəaliyyət göstərməsi qadağandır.

Məlumat üçün qeyd edirik ki, **2023-cü ildə respublika üzrə qeydiyyata alınmış 7219 subyektdən 1141-i qadın, 6078 kişi sahibkarlara məxsus olmuşdur.**

2023-cü ildə də Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən qadın sahibkarların və kənd yerlərində aqrobizneslə məşğul olan fermer qadınların iqtisadi resurslara çıxış imkanlarının təmin edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər davam etdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 19 dekabr tarixli 413 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinin vəsaitindən istifadə Qaydaları"na əsasən Nazirlik tərəfindən 2023-cü il ərzində 178 qadın fermerə 325 ədəd kənd təsərrüfatı texnikasının alışının, 20 qadın fermerə 243 baş damazlıq heyvanın alışının maliyyələşdirilməsi məqsədilə güzəştli vəsait ayrılmışdır.

Maliyyələşdirilməsi üçün müraciət etmiş fermerlərin sayı *(nəfər)*.

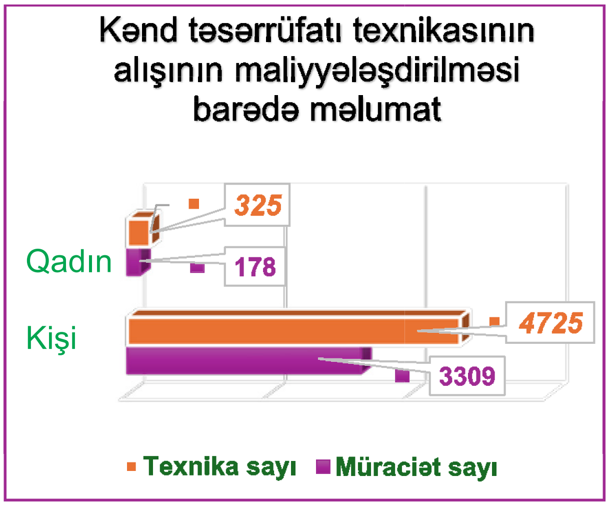

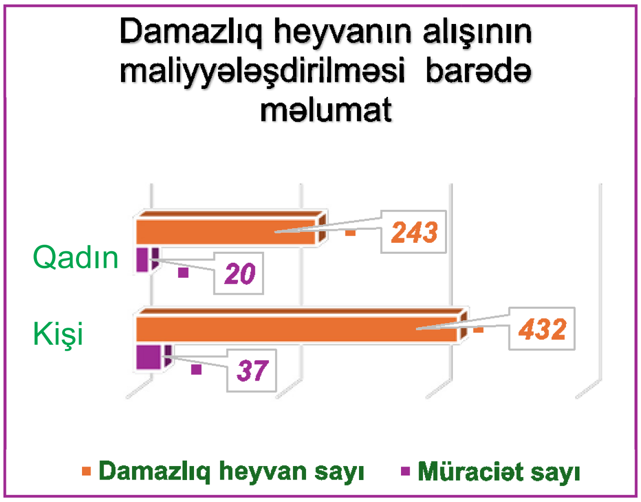

Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi tərəfindən müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə aqrar sahədə çalışan qadın fermerlərə 133 müraciət üzrə 1.54 milyon manat məbləğində güzəştli kredit (o cümlədən 131 müraciət üzrə 1.49 milyon manat məbləğində mikrokredit) verilmişdir.

Aqrar sektor üzrə kredit və güzəşt verilmiş fermerlər barədə məlumat.

Güzəştli kreditin növü	Cins	Müraciət sayı *(nəfər)*	Məbləğ *(min manat)*
Mikrokredit (12%)	*Kişi*	*2067*	*23599.7*
	Qadın	*131*	*1486.2*
Aşağı faizli güzəştli kredit (7%)	*Kişi*	*9*	*987*
	Qadın	*2*	*58*

Kənd təsərrüfatı subyektləri olan qadınlar və kişilər barədə məlumatların təhlili

2020-ci ilin 1 yanvar tarixindən etibarən aqrar sahədə subsidiyaların verilməsi “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sistemi (EKTİS) vasitəsilə həyata keçirilir.

2023-cü il 31 dekabr tarixinədək EKTİS-də qeydiyyatdan keçmiş subyektlərinin ümumi sayı 780641 nəfər olmuşdur ki, onlardan da 201774 nəfəri qadındır.

Həmçinin EKTİS-də qeydiyyatdan keçmiş torpaq mülkiyyətçilərinin 434644 nəfəri kişi, 163241 nəfəri isə qadın fermerlərdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Aqrar sahədə yeni subsidiya mexanizminin yaradılması haqqında” 2019-cu il 27 iyun tarixli 759 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının subsidiyalaşdırılması Qaydası”na əsasən subsidiyaların EKTİS vasitəsilə verilməsi Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən təmin edilmişdir. Belə ki, fermerlər hər il müvafiq məlumatları sistemə daxil edərək, avtomatlaşdırılmış qaydada formalaşan elektron bəyannaməni təsdiq edir və subsidiya almaq üçün müraciət edirlər.

2023-cü ildə subsidiya almaq üçün müraciət edən fermerlərin statistikası isə aşağıdakı kimidir.

Müvafiq bəyanlar etmiş fermerlərin sayı *(nəfər)*.

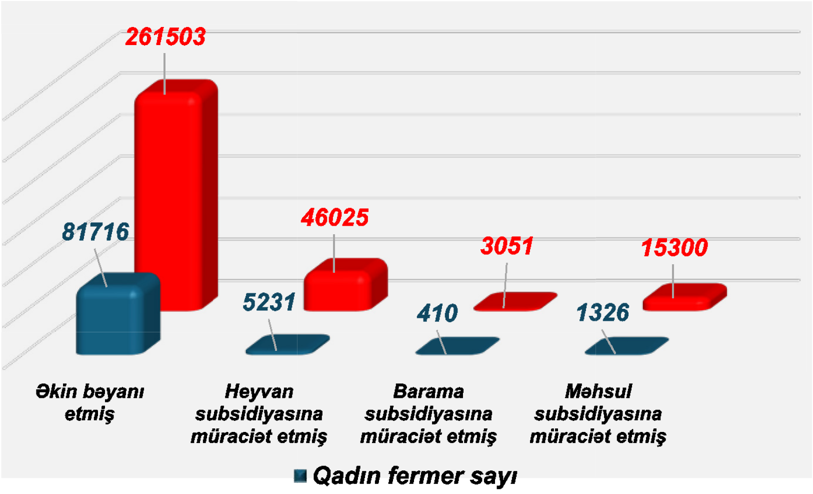

2023-cü il ərzində 296464 sayda kişi və 90134 sayda qadın fermer "Elektron kənd təsərrüfatı" informasiya sisteminə daxil etdikləri məlumatlara əsasən subsidiya almışlar, habelə 269395 sayda kişi fermer və 86498 sayda qadın fermer əkin, 44441 sayda kişi fermer və 5083 sayda qadın fermer buzov, 3051 sayda kişi fermer və 410 sayda qadın fermer barama, 2 sayda kişi fermer və 1 sayda qadın fermer ərzaqlıq buğda, 169 sayda kişi fermer və 31 sayda qadın fermer quru tütün, 14441 sayda kişi fermer və 1217 sayda qadın fermer pambıq, 90 sayda kişi fermer və 6 sayda qadın fermer şəkər çuğunduru, 150 sayda kişi fermer və 17 sayda qadın fermer yaş tütün subsidiyası almışdırlar.

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi qadınların, xüsusilə kənd yerlərində yaşayan qadınların iqtisadi fəallıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə, xüsusilə onların peşə-ixtisas hazırlığının artırılmasına, kişilərlə bərabər iqtisadi hüquqlarının həyata keçirilməsinə hərtərəfli dəstəyin göstərilməsi və qadınlar arasında sahibkarlığın inkişafı istiqamətində bir sıra layihələr həyata keçirmişdir.

"AFAQ – Aqrar Fəaliyyətli Azərbaycan Qadınları" layihəsi

AFAQ layihəsi kənd təsərrüfatı fəaliyyətli qadınların sahibkar kimi formalaşmasında, öz təsərrüfatlarında gəlirliliyin və məhsuldarlığın artırılmasına dəstək məqsədilə "PAŞA Holdinq" MMC-nin maliyyə dəstəyi ilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində olan "Aqrar tədarük və təchizat" ASC tərəfindən həyata keçirilən layihədir. "AFAQ" layihəsi kənd təsərrüfatı fəaliyyətli qadınların sahibkar kimi formalaşmasında, öz təsərrüfatlarında gəlirliliyin və məhsuldarlığın artırılmasına dəstək məqsədilə icra edilən layihədir.

"AFAQ" layihəsi çərçivəsində ilkin mərhələdə fərdi təsərrüfatlara və kiçik ailə təsərrüfatlarına təlim və avadanlıq formasında dəstəklər göstərilmişdir. Lakin layihənin hazırkı dövründə əsas istiqamət kənd təsərrüfatının dayanıqlı inkişafına təkan vermək məqsədilə birgə fəaliyyət göstərən qadın qruplarına və kənd təsərrüfatı kooperativlərinə (mahiyyət etibarilə daha gəlir gətirən olması, kollektiv idarəçilik, vəsaitlərin səmərəli xərclənməsi, istehsal edilməsinə çəkilən xərclərin azaldılması, yoxsulluğun və işsizliyin aradan qaldırılması, rəqabətliliyin və bazarların artması və kredit resurslarının daha əlçatan olması məqsədilə) dəstəklərin göstərilməsidir.

Layihə dövrü ərzində 286 təsərrüfatın qiymətləndirilməsi həyata keçirilmiş və 20 region üzrə 170 təsərrüfata dəstək göstərilmişdir. 2020-2023-cü illər ərzində layihə çərçivəsində ümumilikdə 189 qadın fermerə dəstək göstərilmişdir.

2023-cü il ərzində Şamaxı, İsmayıllı, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Qax, Zaqatala və Balakən rayonlarından olan 200-ə yaxın qadın fermerə AFAQ layihəsi, layihəyə qoşulma proseduru, layihənin mərhələləri və imkanları barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

2023-cü il ərzində Göygöl rayonunda 9 qadın fermerə heyvandarlıq, quşçuluq və arıçılıq təsərrüfatları üzrə uyğun avadanlıqlarla dəstək göstərilmişdir. Eyni zamanda

Füzuli rayonunda 16 qadının birgə fəaliyyət göstərdiyi "Şamama" qadın qrupuna layihə çərçivəsində 1600 toyuq, 16 ton qida əlavəsi, 16 ədəd havalandırma avadanlığı və 1 ədəd toyuq yolan avadanlıq ilə dəstək göstərilmiş, bununla yanaşı "quşçuluq" və "biznesin idarə edilməsi" üzrə təlimlər keçirilmişdir.

Ağdam rayonunda isə 12 nəfər qadın fermerə dəstək göstərilmişdir. Fermerlər əvvəlcədən aparılan qiymətləndirmə sorğularına əsasən təsərrüfatlarının ehtiyacları üzrə kənd təsərrüfatı avadanlıqları (12 ədəd havalandırma sistemi, 4 ədəd südsağan aparat, 12 ədəd otdoğrayan aparat, 22 ədəd heyvanlar üçün xüsusi döşəklər) ilə təmin olunmuş və fermerlərə "Yeni doğulmuş buzovlara qulluq və südlük heyvanların yemləndirilməsi" təlimi keçirilmişdir.

Eyni zamanda Ağcabədi rayonunda 19 qadın fermerə, Bərdə rayonunda 11 qadın fermərə, Beyləqan rayonunda 66 qadın fermərə "Südlük heyvanların yemləndirilməsi" üzrə təlim keçirilmişdir. Layihə çərçivəsində "Xarici cins südlük inəklərin bəslənilməsi" üzrə pilot rayonlar olaraq İsmayıllı və Ağdam seçilmişdir. İsmayıllı rayonunda keçirilən təlimdə 20 qadın fermer iştirak etmişdir. Ağdam rayonu üzrə isə 100-ə yaxın qadın fermer bu təlimlərdə iştirak etmişdir.

Layihə çərçivəsində Zaqatala rayonunda arıçılıqla bağlı baş tutan təlimdə Qax, Zaqatala və Balakən rayonları üzrə ümumilikdə 70 qadın fermer iştirak etmişdir.

Ümumilikdə, 2023-cü il ərzində Ağdam, Ağcabədi, Beyləqan, Bərdə, Füzuli, İsmayıllı və Zaqatala rayonlarında 294 qadın fermerə quşçuluq, heyvandarlıq, arıçılıq və biznes istiqamətləri üzrə təlimlər keçirilmişdir.

Yekun olaraq, 2023-cü il ərzində ümumilikdə 7 region üzrə (İmişli, Sabirabad, Masallı, Goranboy, Ağdam, Şamaxı və İsmayıllı) 61 təsərrüfatın monitorinqi həyata keçirilmişdir.

"Şəhərdən Kəndə" layihəsi

"Şəhərdən Kəndə" layihəsi "PAŞA Holdinq" MMC-nin maliyyə dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tabeliyində olan "Aqrar tədarük və təchizat" ASC tərəfindən həyata keçirilən layihədir. Layihənin əsas məqsədi Azərbaycanda aqroturizmin inkişaf etdirilməsi, təsərrüfat sahibləri üçün əlavə gəlir imkanlarının və şəhər əhalisi üçün fərqli istirahət imkanlarının yaradılmasıdır.

2023-cü il ərzində layihə çərçivəsində 41 qadın fermer təsərrüfat sahiblərinin aqroturizm haqqında biliklərinin artırılması məqsədilə təşkil olunan "Ailə təsərrüfatlarında aqroturizm fəaliyyətlərinin praktik təşkili" və "Aqroturizmin əsasları" mövzuları üzrə təlimlərdə iştirak etmişdir.

"Aqrar tədarük və təchizat" ASC tərəfindən həyata keçirilən "Şəhərdən Kəndə" və "AFAQ" layihələri "PAŞA Holdinq" MMC-nin dəstəyi və Nərgiz fondunun təşkilatçılığı ilə keçirilən "YayLand Fest" xeyriyyə yarmarkasında iştirak etmişdir. Belə ki, 15 nəfər qadın fermerin birgə fəaliyyət göstərdiyi "Çinar" kooperativi və 14 nəfər qadın fermerdən ibarət "Bənövşə" qadın qrupu, həmçinin 3 nəfər qadın fermerin iştirak etdiyi "YayLand Fest" xeyriyyə yarmarkasında fermerlər öz istehsal etdikləri təbii və orqanik məhsulları (kompot, mürəbbə, turşu, arıçılıq məhsulları, quru meyvələr və s.) stenddə sərgiləmiş, məhsulların dequstasiyası və satışı həyata keçirilmişdir. Həmçinin stenddə aqroturizm təsərrüfatlarının təqdimatı da keçirilmişdir. Regionlardan dəvət olunan fermerlər ziyarətçilərə öz təsərrüfatları barədə geniş məlumat vermişdilər.

“Kənd yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün məşğulluq imkanlarının araşdırılması” layihəsi

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) Texniki Əməkdaşlıq Proqramı çərçivəsində FAO-Azərbaycan ofisinin texniki və maliyyə dəstəyi ilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinin və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Məşğulluq Agentliyinin birgə əməkdaşlığı ilə icrası 2023-2024-cü illəri əhatə edən “Kənd yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün məşğulluq imkanlarının araşdırılması” layihəsi 2023-cü ilin 1 iyun tarixində fəaliyyətə başlamışdır. Ümumi büdcəsi 58000 ABŞ dolları təşkil edən layihənin əsas məqsədi kənd yerlərində, xüsusilə gənclər, qadınlar və həssas qruplar arasında məşğulluq ehtimalı yüksək olanları müəyyən etmək üçün potensial kənd-ərzaq dəyər zəncirlərinin hərtərəfli təhlilinin aparılması və onların müvafiq sahədə məşğulluq imkanlarının artırılmasıdır.

Layihə çərçivəsində gənclər, qadınlar və əlilliyi olan şəxslər üçün aqro-ərzaq dəyər zəncirinin müəyyən edilməsi məqsədilə hesabatın hazırlanması üçün müvafiq məlumatlar toplanmış, habelə yerli və beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə dəyər zənciri üzrə “Ölkə analiz sənədi” hazırlanmışdır. Eyni zamanda layihə Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq üçün kənd əhalisinin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasında, gender bərabərliyinin təmin olunmasında, yoxsulluğun azaldılmasında, layiqli əmək və iqtisadi artımın əldə olunmasında müsbət töhfələr verəcəkdir.

Qloballaşma dövründə insanların ekoloji təmiz və keyfiyyətli qida məhsullarına tələbatı durmadan artır. Belə bir şəraitdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edən mütəxəssislərin hazırlanması da yüksək dəqiqlik və fundamental tədris metodikası tələb edir. Müasir dövrdə aqrar sektor üzrə mütəxəssis hazırlığının təşkili Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin əsas hədəflərindəndir. Bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlərin nəticəsi olaraq, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində olan elmi tədqiqat institutlarında və Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində təhsil alanların sayında hər il artım dinamikası müşahidə olunmaqdadır. Belə ki, aqrar sektorda fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru proqramları üzrə təhsil alanlar arasında qadınların sayının da artması xüsusi qeyd edilməlidir.

Aqrar sektor üzrə təhsil alanların sayı *(nəfər)*.

№-si	Müəssisənin adı	Təhsilalanların ümumi sayı							
		Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə				Elmlər doktoru proqramı üzrə			
		Doktorantura		Dissertantura		Doktorantura		Dissertantura	
		Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi
1	Baytarlıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu			2		2	2	1	3
2	Heyvandarlıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu	1							
3	Bitki Mühafizə və Texniki Bitkilər Elmi-Tədqiqat İnstitutu	1		1					
4	Üzümçülük və Şərabçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu		1			1	2	2	3
5	Meyvəçilik və Çayçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu	1	1						
6	Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu	4	1			2			
7	"Tərəvəzçilik Elmi Tədqiqat İnstitutu" publik hüquqi şəxsi	2				1	1		
8	Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti	13	18	6	2	6	3	4	5
9	"Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi" publik hüquqi şəxsi	1	8	1	2	2	4		
Cəmi		**23**	**29**	**10**	**4**	**14**	**12**	**7**	**11**

Eyni zamanda Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində 2023-cü ilə olan statistikaya əsasən bakalavr pilləsi üzrə əyani bölmədə təhsil alan kişilərin sayı 3674 nəfər, qadınların sayı 1164, qiyabi bölmədə isə kişilərin sayı 457 nəfər, qadınların sayı isə 414 nəfər olmuşdur.

Magistr pilləsi üzrə isə təhsil alanların 357 nəfəri qadın, 530 nəfəri isə kişilərdir. Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə 2023-cü il ərzində kənd təsərrüfatı ixtisasları üzrə qəbul olanlarda artım müşahidə edilmişdir.

2023-cü ildə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə qəbul olan tələbələr haqqında məlumat (nəfər).

Sahə	Əyani				Qiyabi			
	Cəmi	Kişi	Qadın	Qadınların xüsusi çəkisi (faizlə)	Cəmi	Kişi	Qadın	Qadınların xüsusi çəkisi (faizlə)
Kənd təsərrüfatı ixtisasları üzrə	**882**	654	228	26	**48**	19	29	60
Qeyri-aqrar ixtisaslar üzrə	**581**	368	213	37	**54**	15	39	72
Universitet üzrə cəmi	**1463**	**1022**	**441**	**30**	**102**	**34**	**68**	**67**

2022-2023-cü ildə Baytarlıq təbabəti ixtisası üzrə 88 nəfər məzun olmuşdur ki, onlardan 36 nəfəri qadın, Zoomühəndislik ixtisası üzrə 64 nəfər məzundan isə 9 nəfəri qadınlar olmuşdur.

2023-cü il ərzində Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi üzrə ümumilikdə 6007 nəfər əməkdaşa təlim keçirilmişdir. Təlim iştirakçılarının 1695 nəfəri qadın, 4312 nəfəri isə kişi olmuşdur.

Eyni zamanda hesabat ilində də fermerlərə təlimlərin keçilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilmişdir. **Belə ki, 2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Aqrar Təlim Mərkəzi tərəfindən 632 təlim keçirilmiş və 7499 nəfər fermer təlimlərə cəlb olunmuşdur.** Bitkiçilik, heyvandarlıq, kənd təsərrüfatı texnikalarının istifadə (təhlükəsizlik) qaydaları, qabaqcıl aqrar təcrübələr, fermerlərin ilkin maliyyə savadlılığının artırılması və maliyyə uçotunun təşkili mövzuları üzrə keçirilmiş **təlimlərdə iştirak edən fermerlərin təxminən 13,5%-ni, yəni 1015 nəfərini qadınlar təşkil etmişdir.**

Bundan başqa hesabat ilində Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən qadın fermerlərin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə müəyyən işlər görülmüşdür. Belə ki, 2023-cü ilin 23-27 yanvar tarixlərində yeni təsis olunmuş qadın kooperativlərinə “Qadın kooperativlərinin idarə edilməsi” mövzusunda Türkiyəli ekspert Mehmet Kuzu tərəfindən təlimlərin keçirilməsinə təşkilati dəstək göstərilmiş, 2023-cü il 29 iyul tarixində regionlarda kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan qadınların inkişaf meyillərini dəstəkləmək, qadınları yeni təsərrüfat sahələri ilə tanış etmək və ucqar kəndlərdə yaşayan qadınların rifahını yaxşılaşdırmaq istiqamətində yeni bir təşəbbüsü dəstəkləyən sosial əməkdaşlıq üzrə Azərbaycan Kənd Qadınları Assosiasiyasının və Türkiyənin “Kozberi” şirkətinin nümayəndələri ilə birlikdə görüş keçirilmişdir. Həmçinin 2023-cü il 22-25 mart tarixində İFAD Layihəsi çərçivəsində Özbəkistan Respublikasında fəaliyyət göstərən Beynəlxalq İş Qadınları Assosiasiyasının əməkdaşları Ağdam, Bərdə, Qax, Zaqatala və Balakən rayonlarında Azərbaycan Kənd Qadınları Assosiasiyasının yaratdığı Qadın İnkişaf və Müəssisə Qruplarının aqrar fəaliyyəti ilə yerində tanış olmaq üçün ölkəmizə səfər etmişlər.

Bununla yanaşı, əsas vəzifələri fermerlərin mövcud problemlərini öyrənmək, problemlərin aradan qaldırılmasına kömək etmək, ictimai nəzarəti həyata keçirmək, subsidiyaların verilməsində şəffaflığı təmin etmək, fermerlər arasında rəy sorğuları keçirmək, aqrar sahənin inkişafına dair təkliflər verməkdən ibarət olan və kənd təsərrüfatı sektorunun qabaqcıl nümayəndələri, fermerlər, fermer assosiasiyalarının üzvlərindən təşkil olunan dövlət aqrar inkişaf mərkəzlərinin yanında fermer və koordinasiya şuralarının tərkibində üzv olaraq 24 nəfər qadın fermer fəaliyyət göstərir.

2023-cü ildə kənd təsərrüfatında istehsal resurslarından səmərəli istifadə, çevik idarəetmə və inklüziv inkişafın təmin edilməsi baxımından mühüm rol oynayan kənd təsərrüfatı kooperativlərinin, assosiasiyalarının və birliklərinin yaradılması istiqamətində də işlər davam etdirilmiş və 7 yeni qadın kooperativi yaradılmışdır .

Aqrar sektor üzrə yeni yaradılan qadın kooperativləri barədə məlumat.

Kooperativin adı	Kooperativin yerləşdiyi ünvan	Ailələrin sayı	Kooperativdə birləşən torpaq sahəsi (ha)	Yaranma tarixləri
“Lalələr” İstehsal-İstehlak Qadın kooperativi	Balakən rayonu, Püştətala kəndi	5	15.83	01.01.2023
“Fatimə” İstehsal-İstehlak Qadın kooperativi	Bərdə rayonu, Göyüşlü kəndi	8	38	15.02.2023
“Zərqanad” arıçılıq məhsulları istehsalı Qadın kooperativi	Qax rayonu, Turaclı kəndi	8	10	16.02.2023
“Bənövşə” İstehsal-İstehlak Qadın kooperativi	Zaqatala rayonu, Yengiyan kəndi	10	41	02.03.2023
“Şəfəq” İstehsal Qadın kooperativi	Ağdam rayonu, Zəngişalı kəndi	18	27	13.03.2023
“Sünbül” İstehsal-İstehlak Qadın kooperativi	Qax rayonu, Tasmalı kəndi	8	10	13.03.2023
“Elat” İstehsal-İstehlak Qadın kooperativi	Beyləqan rayonu, Aşıqlı kəndi	20	85	15.03.2023

Hesabat ilində işğaldan azad olunmuş rayonların təhlükəsiz zonalarına təsərrüfatların köçürülməsi həyata keçirilmişdir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərə köçürüləcək təsərrüfatların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, köçün vaxtı, istifadəyə və icarəyə veriləcək örüş, otlaq və biçənək sahələrinin dislokasiyası barədə ictimaiyyətə əvvəlcədən məlumat verilmiş və maarifləndirmə işləri həyata keçirilmişdir.

Eyni zamanda Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarına köçürülmüş təsərrüfat sahibləri üzrə də gender təhlili aparılmışdır.

Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarına dair köçlə bağlı statistik məlumatlar.

Rayon	Fermer sayı (nəfər)	Köməkçilərin sayı (nəfər)	Onlardan		Cəmi (nəfər)
			qadın sayı (nəfər)	kişi sayı (nəfər)	
Laçın	1237	6132	1446	5923	7369
Kəlbəcər	2351	15809	4895	13265	18160
Qubadlı	55	258	24	289	313
Füzuli	19	81	11	89	100
Xocavənd	10	38	5	43	48
Cəbrayıl	18	65	4	79	83
Zəngilan	8	43	8	43	51
Cəmi	**3698**	**22426**	**6393**	**19731**	**26124**

Eyni zamanda işğaldan azad edilmiş ərazilərdə fəaliyyət göstərən müvafiq şirkətlər üzrə 257 işçi çalışır ki, bu işçilərin də 242 nəfəri kişi, 15 nəfəri isə qadındır.

Sahibkarlığın İnkişafı Fondu (SİF) tərəfindən 2022-ci il ərzində ümumilikdə 2726 investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 145.9 milyon manat, o cümlədən qadın sahibkarlıq subyektlərinin 218 layihəsi üzrə 13.9 milyon manat güzəştli kredit verilmişdir. Beləliklə, qadın sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinə verilmiş kreditlər layihə sayı olaraq 7.9%, kredit məbləği olaraq isə 9.5% təşkil etmişdir.

2023-cü il ərzində ümumilikdə Sahibkarlığın İnkişafı Fondu (SİF) tərəfindən 3726 investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 193.8 milyon manat, o cümlədən qadın sahibkarlıq subyektlərinin 290 layihəsi üzrə 16.4 milyon manat güzəştli kredit verilmişdir. Beləliklə, qadın sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinə verilmiş kreditlər layihə sayı olaraq 7.8%, kredit məbləği olaraq isə 8.5% təşkil etmişdir.

2023-cü ildə ölkəmizdə qadın sahibkarlığının dəstəklənməsi Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) tərəfindən davam etdirilmişdir.

KOB subyektlərinin bilik və innovasiyalara çıxışının təmin edilməsi üçün ölkənin müxtəlif şəhər və rayonlarında fəaliyyət göstərən **KOB İnkişaf Mərkəzləri tərəfindən 2023-cü il ərzində** mikro və kiçik sahibkarlar, startaplar üçün müxtəlif mövzularda (marketinq, satış, korporativ hüquq, maliyyə idarəetməsi, biznesin avtomatlaşdırılması, hesabatların tərtib olunması, biznes planın hazırlanması və s.) **ümumilikdə 12000-ə qədər sahibkarın yararlandığı 900-dən çox təlim keçirilmişdir.**

Keçirilmiş təlimlərdə iştirak etmiş 12000-ə qədər sahibkardan (və ya sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq istəyən şəxslərdən) 4000-ə yaxını qadın sahibkar (və ya sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq istəyən şəxs) olmuşdur.

KOBİA tərəfindən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 30 sentyabr

2020-ci il tarixli 364 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı ilə əlaqədar təhsil, elm, tədqiqat və dəstək layihələrinin maliyyələşdirilməsi Qaydası"na uyğun olaraq 2021-ci ildən etibarən KOB subyektlərinin təhsil, elm, tədqiqat və dəstək layihələrinin maliyyələşdirilməsinə start verilmişdir. Bu istiqamətdə 2023-cü il ərzində keçirilmiş 3-cü və 4-cü müsabiqələr çərçivəsində maliyyələşdirilmiş 32 layihədən 6-sı qadın sahibkara məxsus olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 yanvar 2021-ci il tarixli 20 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Startapın müəyyən olunması meyarları"na əsasən KOBİA tərəfindən "Startap" şəhadətnaməsi verilir. "Startap" şəhadətnaməsi KOB subyektlərini Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq innovasiya fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirlər üzrə mənfəət və gəlir vergisindən 3 il müddətinə azad edir. 2023-cü il ərzində "Startap" şəhadətnaməsi əldə etmiş 42 KOB subyektindən 8-i qadın sahibkar olmuşdur.

KOBİA tərəfindən "Azərbaycanın biznes ictimaiyyətində menecerlərin ixtisasının artırılması üzrə Almaniya-Azərbaycan birgə Proqramı" çərçivəsində ölkədə fəaliyyət göstərən sahibkarların və menecerlərin Almaniyanın tədris mərkəzlərində nəzəri biliklərinin artırılması, Almaniya müəssisələrində innovativ texnologiyalar və idarəetmə metodları, müəssisələrin fəaliyyət mexanizmi ilə tanış olması, peşə-hazırlıq səviyyələrinin yüksəldilməsi, Almaniya müəssisələri ilə iqtisadi kooperasiya əlaqələrinin yaradılması istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir. Bu proqramda 2023-cü ildə ölkədə fəaliyyət göstərən 37 sahibkar və menecer iştirak etmişdir ki, onlardan 7-si qadındır.

2022-ci ilin oktyabr ayından icrasına başlanılmış KOBİA və "Rabitəbank" ASC-nin birgə təşkilatçılığı, Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası (ASK) və Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyasının (AQSİA) tərəfdaşlığı ilə "Biznesdə Qadınların Gücü" adlı layihənin məqsədi qadın sahibkarların ölkə iqtisadiyyatındakı rolunun artırılmasına dəstək göstərmək, onların işgüzar fəallığının artırılması, maarifləndirmə və güzəştli maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində əlaqələrin qurulmasına şərait yaradılmasıdır. Layihədə iştirak etmək üçün 134 qadın sahibkar müraciət etmiş, onların arasından müvafiq meyarlara uyğun olan, sənaye, kənd təsərrüfatı, ticarət və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən 23 iştirakçı seçilmişdir. Layihə çərçivəsində qadın sahibkarlar biznes biliklərinin artırılması üçün 10-dək müxtəlif təlimlərə cəlb edilib, onlara məsləhət xidməti və mentor dəstəyi göstərilib.

Sahibkar qadınların dövlət qurumlarının nümayəndələri ilə görüşləri, Lənkəranda yerləşən çay plantasiyasına təcrübə səfəri də təşkil olunub. Münsiflər heyətinin qərarına əsasən seçilmiş 3 qadın sahibkara mükafatlar verilib. Tədbir çərçivəsində qadın sahibkarların məhsullarından ibarət kiçik sərgi də təşkil olunub.

Sağlamlıq imkanları məhdud və həssas sosial qruplara aid şəxslərin cəmiyyətə inteqrasiyası və sosial sahibkarlıq fəaliyyətini təşviq etmək məqsədilə yeni layihə - "Əlilliyi olan sahibkarlara dəstək" layihəsi icra edilmişdir. Layihə Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi, Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyi (DOST Agentliyi), "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, Bakı Mühəndislik Universiteti, "FORİELLA" MMC və "Əlil Sahibkarlar

Təşkilatı" İctimai Birliyinin birgə əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

Layihə çərçivəsində Masallıda Sosial Sahibkarlıq və Məşğulluq Mərkəzi fəaliyyətə başlamışdır. Sağlamlıq imkanları məhdud və həssas sosial qruplara aid şəxslərin, o cümlədən şəhid ailələrinin üzvlərinin, qazilərin müvafiq peşə biliklərinə yiyələnmələri üçün mərkəzdə müvafiq şərait yaradılmışdır. Belə ki, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının ayırdığı qrant vəsaiti hesabına Mərkəz dərzilik, xalçaçılıq və foto-video operator peşələri üzrə müvafiq avadanlıqlarla təmin edilmişdir.

"Əlilliyi olan sahibkarlara dəstək" layihəsi çərçivəsində ümumilikdə 51 qadın faydalanmışdır ki, bunlardan 12 qadın sahibkar dərzi kimi fəaliyyət göstərməkdədir, digər 26 qadın Dövlət Məşğulluq Agentliyindən aktiv gözləməkdədir. Əlavə 2023-cü ilin 7 qadın dərzilik, 6 qadın isə xalçaçılıq üzrə sertifikat almışdır.

KOBİA tərəfindən "Ağıllı kənd" layihəsi çərçivəsində Zəngilan rayonunun Ağalı kənd sakinlərindən olan 2 nəfər qadına sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı təlim keçirilmiş və onlara Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən aktivlər verilmişdir.

Eyni zamanda, 2023-cü ildə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məşğulluğun müəyyənləşdirilməsi məqsədilə 115 nəfər Zəngilan rayonu Ağalı kənd sakini arasında onların biznes ideyalarının, peşə biliyi və bacarıqlarının öyrənilməsi mövzusunda sorğu keçirilmişdir. Sorğunun nəticəsinə əsasən 20 nəfər kənd sakini bilik və bacarıqlarının olduğunu bildirmişdir ki, onların da 12-sini qadınlar təşkil etmişdir.

Qadın sahibkarların işgüzar fəallığının artırılması, fəaliyyət istiqamətləri üzrə maliyyə ehtiyaclarının öyrənilməsi, güzəştli maliyyə resurslarına çıxışlarının dəstəklənməsi, yeni texnologiyaların tətbiqinin stimullaşdırılması, biznes fəaliyyətinin perspektivləri üzrə müvafiq maarifləndirmə işlərinin aparılması və qarşılıqlı dialoq əsasında işgüzar əlaqələrin qurulması məqsədi ilə **Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası (AQSIA) tədbirlər həyata keçirmişdir.**

Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası (AQSIA) tərəfindən 2023-cü il ərzində 10 tədbir, 5 qrant layihəsi, 7 sosial layihə, 30-dan çox beynəlxalq görüş, 30-dan çox beynəlxalq səfər, 15 ictimai görüş, 10-dan çox regional səfər həyata keçirmişdir.

Regionlarda sahibkarlığa və evdə məşğulluğa dəstək vermək məqsədilə qadınlar əl əməyindən və istehsal etdikləri məhsullardan ibarət 5-ə yaxın sərgi təşkil olunub.

Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası, BMT-nin Qadınlar üzrə Agentliyi (UN Women) və BMT-nin Əhali Fondunun (UNFPA) birgə "Avropa İttifaqı Gender Bərabərliyi naminə: Birlikdə gender stereotiplərinə və gender əsaslı zorakılığa qarşı" proqramı çərçivəsində "Gender yönümlü və çoxtərəfli əməkdaşlıq vasitəsilə Davamlı inkişaf yolunda qadınların potensialının gücləndirilməsi və iqtisadi səlahiyyətləndirilməsi" layihəsini həyata keçirmişdir.

2023-ci ildən Dövlət Turizm Agentliyi tərəfindən maliyyələşdirilən "Turizm sahəsində fəaliyyət göstərən qadın sahibkarların fəaliyyətinin Qarabağ və ətraf rayonlarda genişləndirilməsinə və turizm üzrə kadr hazırlığına dəstək" layihəsi və Mingəçevir Dövlət Universitetinin koordinatoru olduğu və Avropa Komissiyası tərəfindən maliyyələşdirilən "Azərbaycan ali təhsil müəssisələrində davamlı sahibkarlıq ekosisteminin gücləndirilməsi" (ENGAGE) mövzusunda Erasmus+ layihəsinin icrasına başlanılmışdır.

2023-cü ildə ilk dəfə olaraq, Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası beynəlxalq tərəfdaşları, MediaOst və WEIA ilə birlikdə Sosial Sahibkarlıq üzrə Beynəlxalq Qadınlar Forumu təşkil olunub.

AQSİA tərəfindən icra olunmuş yerli və beynəlxalq qrant layihələr çərçivəsində layihə benefisiarı qadın sahibkarların sayı 400-ə çatır. Ümumillikdə layihələrdə iştirak edən qadın sahibkarlar isə 3000-dən çoxdur.

Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyasının İdarə Heyəti Türkiyə, Özbəkistan, Tatarıstan, Vyetnam, Türkmənistan, Həştərxan, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və sairə ölkələrdə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə iştirak etmiş, Azərbaycanda qadın sahibkarlığının inkişafının daim dəstəkləndiyini, məşğulluğun, sosial aktivliyin artırılması, əmək qabiliyyətli insanların potensialından maksimum dərəcədə istifadə edilməsi məqsədilə qadınların sahibkarlıq fəaliyyətinə cəlb olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər və assosiasiyanın fəaliyyəti barədə məlumat vermişdir.

Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyasının İdarə Heyəti ölkənin bir sıra qadın sahibkarlarının İstanbul, İzmit, İzmir, Gaziantep kimi şəhərlərdə türk sahibkar qadınlarla görüşlərini, işgüzar forumlarını təşkil edib.

2023-cü ilin sonunda AQSİA üzvlərinin sayı Bakıda 500-ə, regionlarda isə 2000-ə çatıb.

01.01.2024-cü il vəziyyətinə statistik vahidlərin Dövlət reyestrində qeydiyyatda olan fərdi sahibkarların sayının iqtisadi rayonlar, inzibati ərazi vahidləri və cins üzrə bölgüsü

İqtisadi rayonlar və inzibati ərazi vahidləri	Fərdi sahibkarların sayı	ondan:									
		kişi					qadın				
		cəmi	mikro	kiçik	orta	iri	cəmi	mikro	kiçik	orta	iri
Azərbaycan Respublikası	1321835	1021414	1015554	5339	497	24	300421	299634	735	52	-
Bakı şəhəri	353374	266763	264179	2358	220	6	86611	86169	414	28	-
İqtisadi rayonlar və inzibati ərazi vahidləri	Fərdi sahibkarların sayı	ondan:									
		kişi					qadın				
		cəmi	mikro	kiçik	orta	iri	cəmi	mikro	kiçik	orta	iri
Naxçıvan iqtisadi rayonu	41488	30859	30836	22	1	-	10629	10629	-	-	-
Abşeron-Xızı iqtisadi rayonu	69315	54319	53810	448	57	4	14996	14933	53	10	-
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	39165	32433	32277	143	13	-	6732	6719	12	1	-
Gəncə-Daşkəsən iqtisadi rayonu	83414	61955	61683	251	19	2	21459	21416	42	1	-
Qarabağ iqtisadi rayonu	84292	68676	68346	300	28	2	15616	15593	21	2	-

Statistik vahidlərin dövlət reyestrində qeydiyyatda olan 1321835 (bir milyon üç yüz iyirmi bir min səkkiz yüz otuz beş) fərdi sahibkardan 1021414 (bir milyon iyirmi bir min dörd yüz on dörd) nəfəri (77%) kişi, 300421 (üç yüz min dörd yüz iyirmi bir) nəfəri (23%) qadın olmuşdur.

2020-2023-cü illər üzrə uçota alınmış vergi ödəyiciləri (fiziki və hüquqi şəxslər) arasında qadınların və kişilərin sayı haqqında məlumat

İllər	Fiziki şəxs			hüquqi şəxsin təsisçisi		
	cəmi	kişi	qadın	cəmi	kişi	qadın
2020-ci il	**165,067**	131,330	33,737	**9,353**	7,994	1,359
2021-ci il	**111,913**	84,439	27,474	**12,027**	10,090	1,937
Fərq	*-53,154*	*-46,891*	*-6,263*	*2,674*	*2,096*	*578*
2022-ci il	**110,447**	78,685	31,762	**15,795**	13,459	2,336
Fərq	*-1,466*	*-5,754*	*4,288*	*3,768*	*3,369*	*399*
2023-cü il	**113,299**	77,915	35,384	**13,854**	11,286	2,568
Fərq	*2,852*	*-770*	*3,622*	*-1,941*	*-2,173*	*232*

2020-2023-cü illər üzrə uçota alınmış vergi ödəyicilərinin (fiziki və hüquqi şəxslər) cədvəlindən görünür ki, 2023-cü ildə vergi ödəyicisi qadınların sayı artmış, kişilərin sayı azalmışdır.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində və icarəyə götürülməsində iştirak edən qadın və kişilərin sayı (2020-2023-cü illər üzrə müqayisəli şəkildə)

		Qadınların sayı	Kişilərin sayı	Qadınların sayı	Kişilərin sayı	Qadınların sayı	Kişilərin sayı
		2021	2021	2022	2022	2023	2023
I	**Dövlət əmlakına dair icarə müqaviləsi bağlayan icarəçilərin sayı**						
1	Qeyri-yaşayış sahəsi üzrə	108	476	120	335	135	561
2	Torpaq sahələri üzrə	333	1176	604	1983	1290	4220
	Cəmi:	441	1652	724	2318	1425	4781
II	**Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində iştirak etmiş alıcıların sayı**	85	244	150	357	83	213

2022-2023-cü illər üzrə daşınmaz əmlak sahibi olan qadın və kişilərin sayı (həmçinin birgə mülkiyyət)

Sıra №-si	Xidmətin adı	mülkiyyətçisi qadınlar olan daşınmaz əmlakların sayı	mülkiyyətçisi kişilər olan daşınmaz əmlakların sayı	daşınmaz əmlak üzərində birgə mülkiyyət sahibi olanların sayı	Qeyd
2022-ci il üzrə					
1	Daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüququ tanınıb	57 340	93 350	28 015	
2023-cü il üzrə					
1	Daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüququ tanınıb	61 441	102 914	32 952	

Azərbaycan Dövlət İqtisadiyyat Nazirliyinin təqdim etdiyi statistikaya əsasən 2023-cü ildə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində hər iki cinsin nümayəndələrinin sayında azalma, icarəyə götürülməsində isə artım müşahidə olunur.

İqtisadiyyat Nazirliyinin verdiyi məlumata əsasən 2022-2023-cü illər üzrə daşınmaz əmlak sahibi olan qadın və kişilərin müqayisəli təhlilindən belə qənaətə gəlmək olar ki, 2023-cü ildə daşınmaz əmlak üzərində mülkiyyət hüququ olan həm kişilərin, həm də qadınların, həmçinin birgə mülkiyyəti hüququ olanların sayında artma müşahidə olunur.

Hərracların Təşkili Mərkəzi tərəfindən keçirilən hərraclarda iştirak edən kişi və qadın iştirakçıların sayı haqqında MƏLUMAT

Sıra №-si	Xidmətin adı	İştirak edən kişilərin sayı		İştirak edən qadınların sayı	
		2022	**2023**	2022	**2023**
1	Kiçik dövlət müəssisə və obyektlərinin hərraclar vasitəsilə satışı	17	**17**	3	**3**
2	Qeyri-yaşayış sahələrinin hərraclar vasitəsilə satışı	0	**0**	0	**0**

3	Yarımçıq tikililərin hərraclar vasitəsilə satışı	2	**3**	0	**1**
4	Obyektin altında yerləşən torpaq sahəsinin hərraclar vasitəsilə satışı	0	**0**	0	**0**
5	Nəqliyyat vasitələrinin hərraclar vasitəsilə satışı	2466	**2763**	18	**6**
6	Kiçik dövlət müəssislərinin əmək kollektivi üzvlərinə güzətli satışı	9	**0**	4	**0**
7	Açıq səhmdar cəmiyyətlərində səhmlərinin əmək kollektivi üzvlərinə güzəştli satışı	24	**0**	45	**0**
8	Səhmdar cəmiyyətlərin səhmlərinin pul hərraclarında satışı	15	**9**	1	**0**
9	Açıq səhmdar cəmiyyətlərinin səhmlərinin ixtisaslaşdırılmış pul hərraclarında satışı	0	**0**	0	**0**
	Cəmi	**2533**	**2792**	**71**	**10**

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə Hərracların Təşkili Mərkəzi tərəfindən keçirilən hərraclarda iştirak edən kişilərin sayı 2533-dən 2792-yə kimi artmış, qadınların sayı isə 71-dən 10-a qədər azalmışdır.

2.4.2 Bank sektorunda gender bərabərliyinin təmin edilməsi

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 25 banka Komitənin sorğusu göndərilmiş və məlumatlar əldə edilərək ümumiləşdirilmiş, təhlil edilmişdir.

Əldə olunan məlumatlara əsasən, banklarda gender bərabərliyi məsələlərinə həssas yanaşma mövcuddur. Gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün banklar tərəfindən davamlı olaraq tədbirlər keçirilməsi təmin olunur.

2023-cü ilin sonuna bank sektorunda çalışan işçilərin (ümumilikdə 24312 nəfər)62%-i (15044 nəfər) kişi, 38%-i (9268 nəfər) qadın olmuşdur.2022-ci ilin sonuna bank sektorunda çalışan işçilərin 60%-i (13775 nəfər) kişi, 40%-i (9370 nəfər) qadın olmuşdur.

31.12.2023-cü il tarixinə işçilər barədə statistik MƏLUMAT

Bankın adı	Ümumi işçilərin sayı		
	Cəmi, o cümlədən	Kişi	Qadın
Cəmi	**24,312**	**15,044**	**9,268**
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı	**743**	465	278
Kapital Bank	**5,313**	3,271	2,042
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	**3,494**	2,059	1,435
UNI Bank	**1,902**	1,153	749
Paşa Bank	**1,650**	1,032	618
Bank Respublika	**1,635**	1,119	516
Access Bank	**1,413**	940	473
Rabitə Bank	**1,120**	664	456
Yelo Bank	**1,052**	693	359
Xalq Bank	**964**	580	384
Bank of Baku	**895**	578	317
Turan Bank	**786**	486	300
Express Bank	**711**	397	314
Azər-Türk Bank	**573**	341	232
Bank VTB (Azərbaycan)	**424**	267	157
AFB Bank	**279**	176	103
Yapı Kredi Bank Azərbaycan	**270**	186	84
Bank BTB	**259**	137	122
Naxçıvan Bank	**186**	135	51
Premium Bank	**179**	106	73
Ziraat Bank Azərbaycan ASC	**176**	96	80
Azərbaycan Sənaye Bankı	**163**	93	70
Bank Avrasiya	**103**	55	48
Bank Melli İran Bakı filialı	**22**	15	7

31.12.2023-cü il tarixinə rəhbər işçilər barədə statistik
MƏLUMAT

Bankın adı	Rəhbər işçilərin sayı		
	Cəmi, o cümlədən	Kişi	Qadın
Cəmi	**3634**	**2867**	**767**
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı	**136**	109	27
ABB	**556**	452	104
AccessBank QSC	**196**	151	45
"AFB Bank" ASC	**64**	51	13
Azərbaycan Sənaye Bankı ASC	**42**	27	15
"Azər-Türk Bank" ASC	**119**	92	27
BANK AVRASİYA ASC	**27**	18	9
Bank of Baku ASC	**203**	166	37
Bank Respublika ASC	**202**	177	25
Bank Melli Iran Bakı filialı	**10**	9	1
Bank BTB	**60**	42	18
Expressbank ASC	**105**	81	24
Kapital Bank ASC	**636**	516	120
Naxçıvanbank ASC	**32**	27	5
Pashabank	**153**	111	42
Premium Bank ASC	**40**	30	10
"Rabitəbank" ASC	**110**	88	22
TuranBank ASC	**211**	160	51
Unibank	**302**	229	73
Bank VTB (Azərbaycan) ASC	**87**	62	25
Xalq Bank	**67**	53	14
Yelo Bank ASC	**156**	124	32
Yapı Kredi Bank QSC	**90**	68	22
Ziraat Bank ASC	**30**	24	6

2023-cü ilin sonuna bank sektorunda rəhbər vəzifədə çalışan əməkdaşların 79%-ni (2 867 nəfər) kişi, 21%-ni (767 nəfər) isə qadınlar olmuşdur.

2022-ci ildə *rəhbər vəzifədə çalışan işçilərin 78%-i (2825 nəfər) kişi, 22%-i (781 nəfər) qadınlar olmuşdur.*

Bu da onu göstərir ki, bank sektorunda rəhbər vəzifədə çalışan qadınların sayı 1% azalmışdır.

Banklardan alınan məlumatlara əsasən bank əmanətçilərinin 59.5%-i (7.9 mln. nəfər) kişi, 40.5%-i (5.4 mln. nəfər) qadınlardır (2022-ci ilin sonuna müvafiq olaraq 59.6% və 40.4%).

Həmçinin, 2023-cü ilin sonuna qorunan əmanətçilərin 58.8%-i (6.1 mln. nəfər) kişi, 42.2%-i (4.3 mln. nəfər) qadın əmanətçilər olmuşdur (2022-ci ilin sonuna müvafiq olaraq 61% və 39%).

Bundan əlavə, 31.12.2023-cü il tarixinə kredit götürənlərin 61%-i (1.8 mln. nəfər) kişilər, 39%-i (1.1 mln. nəfər) isə qadınlar olmuşdur.

Məlumat üçün qeyd edək ki, 2022-ci ilin sonuna kredit götürənlərin 39.8%-ni (1 mln. nəfər) qadınlar təşkil etmişdir (2023-cü ildə kredit götürən qadın borcalanlar üzrə 100 min nəfər artım olmuşdur).

2023-cü il ərzində banklar tərəfindən gender bərabərliyinin təminatı sahəsində müxtəlif tədbirlər həyata keçirilmişdir.

- “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC tərəfindən rəhbər qadınlar üçün “Leadership” proqramı və ingilis dili təlimləri keçirilmişdir.
- “Access Bank” QSC-də yalnız qadınların iştirakı ilə “Future BankHers” təcrübə proqramı keçirilmiş və qadınların maliyyə sektorunda karyera qurması istiqamətində bilik və bacarıqlarının artırılmasına dəstək olunmuşdur.
- “Paşa Bank” ASC-də 2023-cü ildə könüllülərdən ibarət Social Club təşkil olunmuşdur. Tədbirdə xeyriyyə, idman, kreativlik, intellektual oyunlar keçirilmiş, həmçinin həm kişilərə, həm də qadınlara onların mənəvi sağlamlığı, birliyi, fiziki sağlamlığı, onlara verilən dəyər və qatdıqları töfhəyə görə mükafatlandırmalar təqdim olunmuşdur.
- “Yelo Bank” ASC tərəfindən AFFA-nın təşkil etdiyi “Kəndlərdə idmanı inkişaf etdirək” layihəsi çərçivəsində aztəminatlı ailələrin futbola marağı olan qız övladları üçün dəstək kampaniyası keçirilmişdir. Bank, həmçinin işində uğurlu qadınları bir araya gətirən ən böyük şəbəkə tədbirlərindən biri olan “SHE Congress” 2023-cü ilin əsas sponsorlarından biri olmuş, BMT-nin qadın səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi prinsiplərinə qoşulmuşdur. Qadın sağlamlığına diqqət çəkmək məqsədilə Süd Vəzi Xərçəngi Maarifləndirmə ayında tanınmış həkim-ginokoloqun iştirakı ilə qadın əməkdaşları üçün info-sessiya təşkil etmiş və “Yelo Bank” ASC-nin baş ofisində qadınlar üçün həftədə 2 dəfə yoqa dərsləri təşkil olunmuşdur.

Məlumat toplanılmış 25 bank üzrə gender məsələləri üzrə məsul şəxslər fəaliyyət göstərir.

2.4.3. Sosial təminat hüquqlarının həyata keçirilməsində gender bərabərliyi

Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinin 16-cı maddəsinə əsasən əmək münasibətlərində vətəndaşlığına, cinsinə, irqinə, dininə, milliyyətinə, dilinə, yaşayış yerinə, əmlak vəziyyətinə, ictimai-sosial mənşəyinə, yaşına, ailə vəziyyətinə, əqidəsinə, siyasi baxışlarına, həmkarlar ittifaqlarına və ya başqa ictimai birliklərə mənsubiyyətinə, qulluq mövqeyinə, həmçinin işçinin işgüzar keyfiyyətləri, peşəkarlıq səriştəsi, əməyinin nəticələri ilə bağlı olmayan digər amillərə görə işçilər arasında hər hansı ayrı-seçkiliyə yol verilməsi, həmin amillər zəminində bilavasitə və ya dolayısı ilə imtiyazların və güzəştlərin müəyyən edilməsi, habelə hüquqlarının məhdudlaşdırılması qəti qadağandır.

Qadınlara, əlilliyi olan şəxslərə, yaşı 18-dən az olan və sosial müdafiəyə ehtiyacı olan digər şəxslərə, habelə Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində işləyən mütəxəssislərə əmək münasibətlərində güzəştlərin, imtiyazların və əlavə təminatların müəyyən edilməsi ayrı-seçkilik hesab edilmir.

Əlilliyi olan şəxslərlə bağlı gender təhlili və onların məşğulluğu

2023-cü il üzrə əlilik təyinatları barədə məlumat:

Gender	81-100%	61-80%	31-60%	Cəmi:
kişi	787	1292	1748	3827
qadın	620	1063	1185	2868
Cəmi:	**1407**	**2355**	**2933**	**6695**

2023-cü ildə 2382 nəfəri qadın, 6008 nəfəri kişi olmaqla 8390 nəfər əlilliyi olan şəxs işlə təmin olunmuşdur.

Eyni zamanda 2023-cü ildə 352 nəfər əlilliyi olan şəxs peşə hazırlığı və əlavə təhsilə cəlb edilmiş, onlardan 131 nəfərini qadınlar, 221-nəfərini kişilər təşkil etmişdir.

01.12.2023-cü il tarixində əlilliyi olan şəxslər üçün karyera imkanlarının təşviq edilməsi və onların bərabər şərtlərlə işlə təmin edilməsi, işəgötürənlərə inklüziv yanaşmanın tətbiqinə təşviq edilməsi və əlilliyi olan şəxslər üçün inklüziv texnologiyanın təşviqi məqsədi ilə “İnklüziv Karyera” forumu keçirilmişdir. Forumda 75

nəfər iştirak etmiş, onlardan 20 nəfər müxtəlif dərəcəli əlilliyi olan şəxslər olmuşdur. Forum müddətində əlilliyi olan şəxslərlə şirkət nümayəndələrinin və işə qəbul şöbələrinin əməkdaşlarının şəbəkələşməsi qurulmuşdur.

Regional Məşğulluq filialları tərəfindən 2023-cü il ərzində 7937 nəfər əlilliyi olan şəxsə peşəyönümü məsləhət xidməti göstərilmişdir. Eyni zamanda, Mərkəzi Karyera filialının "Alo karyera" dəstək xətti daxilində isə 5 nəfəri qadın olmaqla ümumilikdə əlilliyi olan şəxslərlə 25 fərdi konsultasiya həyata keçirilmişdir.

"Alo Karyera" dəstək xidmətinə onlayn şəkildə karyera planlaması, məqsədlərin təyin olunması, ixtisas seçimi, əmək bazarı və iş axtarışı, CV-lərin hazırlanması, müsahibəyə hazırlıq və s. ilə bağlı məlumat və tövsiyələrin verilməsi, bu sahələrdə zəruri köməkliyin göstərilməsi daxildir. Mərkəzi Karyera filialının "Gələcəyə birlikdə" layihəsi daxilində isə 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmişlər üçün "Əmək bazarının araşdırılması", "İxtisas seçimi" kimi mövzularda seminarlar və fərdi konsultasiyalar həyata keçirilmişdir.

Layihə ərzində ümumilikdə 2023-cü il ərzində 306 nəfər valideyn himayəsindən məhrum olmuş və 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş uşağa peşəyönümü məsləhət xidməti göstərilmişdir. 2023-ci ildə 600 nəfərini qadınlar təşkil etməklə 2314 nəfər əlilliyi olan şəxs kvota yerləri üzrə işlə təmin olunmuşdur.

Özünüməşğulluq proqramı üzrə 2022-ci ildə 278 nəfəri qadın, 1130 nəfəri kişi olmaqla 1408 nəfər əlilliyi olan şəxs cəlb edilmişdir.

2023-cü ildə 126 nəfəri qadın, 562 nəfəri kişi olmaqla ümumilikdə 688 nəfər əlilliyi olan şəxs haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb edilmişdir.

2023-cü ildə 2 nəfər (kişi) sosial iş yerlərində işçilərin əməkhaqlarının maliyyələşdirilməsi proqramı üzrə işlə təmin edilmişdir.

Bununla yanaşı, Sosial Xidmətlər Agentliyinin Əlilliyi olan şəxslər üçün Peşə-əmək Reabilitasiya Mərkəzinə 362 əlilliyi olan şəxs müxtəlif peşə hazırlıq kurslarına cəlb edilmişdir. Onlardan 272-si kişi, 90-ı qadındır. 182 əlilliyi olan şəxs müxtəlif sərgi-satış yarmarkalarında iştirak etmişdir. Onlardan 116-sı qadın, 66-sı kişidir.

Əmək münasibətləri prosesində işçilər arasında sözügedən maddənin birinci hissəsində göstərilən ayrı-seçkiliyə yol verən işəgötürən və ya digər fiziki şəxs qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq məsuliyyət daşıyır. Ayrı-seçkiliyə məruz qalan işçi pozulmuş hüququnun bərpa edilməsi tələbi ilə məhkəməyə müraciət edə bilər.

Ünvanlı dövlət sosial yardım alanların gender təhlili

Aztəminatlı ailələrə 2006-cı ildən etibarən ünvanlı dövlət sosial yardımının (ÜDSY) verilməsinə başlanılmışdır ki, bu sosial layihə həmin kateqoriyadan olan ailələrin rifah halının yüksəldilməsində, onların sosial-məişət və maddi çətinliklərinin həllində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi məqsədilə 2023-cü il üçün ehtiyac meyarının həddi 2022-ci ildəki 200 manatdan 23% və ya 46 manat artırılaraq 246 manat məbləğində müəyyən edilməklə ilk dəfə ölkə üzrə yaşayış minimumuna (246 manat) bərabər səviyyəyə çatdırılmışdır.

Sosial müavinətlər, kompensasiyalar, təqaüdlər və ünvanlı dövlət sosial yardımı üzrə statistik göstəricilər

Göstəricilər	rəsmi statistika hesabatına əsasən say (nəfər)	
	01.01.2023-cü il tarixinə	01.01.2024-cü il tarixinə
Aylıq sosial müavinət və kompensasiya alanlar	418 227	442 016
onlardan: qadınlar	216 210	222 205
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünü alanlar	382 026	394 080
onlardan: qadınlar	119 999	126 320
Ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin olunmuş ailələr	65 545	63 968
o cümlədən: ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin olunmuş ailə üzvləri	290 808	272 343
onlardan: qadınlar	153 778	143 036

Hesabat dövründə aztəminatlı ailələrin maddi rifahının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə onların ÜDSY hüququnu müəyyənləşdirən şərtləri optimallaşdırılmış, elektron informasiya sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilmişdir. Vətəndaşlar üçün elektron müraciət prosedurunun təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə Nazirliyin Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin “Ünvanlı yardım”

(VEMTAS) altsistemindən istifadə sadələşdirilmiş və müraciət zamanı daxil edilən məlumatlar minimuma endirilmişdir.

Eyni zamanda bildiririk ki, ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin edilərkən cinsi ayrı-seçkiliyə yol verilmir. Yardımın təyin olunması üçün müraciət və digər prosedurlar zamanı müraciət etmiş şəxsin qadın və ya kişi olması ilə bağlı məhdudiyyət nəzərdə tutulmamışdır.

Pensiya alanların gender təhlili

1.01.2024-cü il tarixinə operativ məlumatlara əsasən ölkə üzrə əmək pensiyaçılarının sayı 1099.3 min nəfər təşkil edir.

Əmək pensiyaçılarının 64.2%-i yaşa görə (YG), 23.6%-i əliliyə görə (ƏG), 12.2%-i isə ailə başçısını itirməyə görə (ABİ) pensiya alır.

Əmək pensiyaçıları arasında cins bölgüsünə dair məlumatlar aşağıdakı diaqramlarda öz əksini tapmışdır.

Qrafik 3. Əmək pensiyaçılarının gender bölgüsü (faizlə)

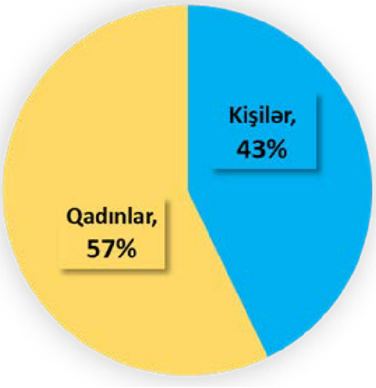

Qrafik 4. Əmək pensiyasının növlərində gender bölgüsü (%-lə)

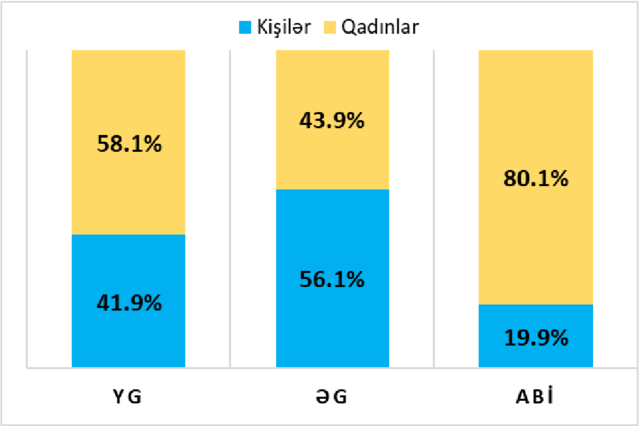

Hazırda "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 7-ci maddəsinə əsasən 2024-cü il üzrə kişilərin pensiya yaşı 65, qadınlarda isə (01.07.2023-ci il tarixdən) 63 yaş 6 aydır. Qeyd edək ki, qadınların yaş həddi 2017-ci il iyulun 1-dən başlayaraq 2027-ci il iyulun 1-dək hər il 6 ay artırılır. Bu proses bitdikdən sonra fərq aradan qalxacaq və həm qadınlar, həm də kişilər üçün pensiya yaşı 65 olacaqdır.

Həmçinin "Əmək pensiyaları haqqında" Qanuna 29 iyun 2022-ci il tarixli edilmiş dəyişikliklərə əsasən Qanunun 8-ci və 9-cu maddələri üzrə qadın və kişilərə verilən güzəştlər bərabərləşdirilmişdir. Belə ki, Qanunun 8.3-cü maddəsi üzrə yalnız qadınlara şamil edilən güzəşt artıq həm də kişilərə də şamil edilir. Edilmiş digər dəyişikdən sonra isə Qanunun 9.1-ci, 9.2-ci və 9.3-cü maddələri üzrə əmək şəraitinə görə güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ həm qadınlar, həm də kişilər üçün Qanunla müəyyən olunmuş yaş həddi 5 il azaldılmaqla müəyyən edilir.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyinin Sosial xidmət müəssisələrinə yerləşdirilən

Çətin həyat şəraitində olan şəxslərin gender təhlili (müəssisələr üzrə)

Sosial xidmət müəssisələrində xidmət alanların 2023-cü il üzrə gender bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

1) 1 saylı 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər üçün sosial xidmət müəssisəsində - 24 nəfər (4 qadın, 20 kişi)

2) 2 saylı 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər üçün sosial xidmət müəssisəsində - 21 nəfər (3 qadın,18 kişi)

3) 1 saylı psixonevroloji sosial xidmət müəssisəsində - 21 nəfər (10 qadın, 11 kişi)

4) 3 saylı psixonevroloji sosial xidmət müəssisəsində - 14 nəfər (14 qadın)

5) 4 saylı psixonevroloji sosial xidmət müəssisəsində - 19 nəfər (2 qadın, 17 kişi)

6) Ahıl şəxslər üçün sosial xidmət müəssisəsində - 62 nəfər (33 kişi, 29 qadın)

7) Həssas əhali qruplarından olan şəxslər üçün Sığınacaq və Sosial Reabilitasiya Müəssisəsi - 95 nəfər (62 kişi, 33 qadın)

8) İnsan alveri qurbanlarına Yardım Mərkəzi - 93 nəfər (86 qadın,7 kişi)

9) Paralimpiya İdman Kompleksi - 362 nəfər (75 qadın, 287 kişi)

10) Əlilliyi olan şəxslər üçün Peşə-əmək Reabilitasiya Mərkəzi - 605 nəfər (193 qadın, 412 kişi)

2023-cü ildə sosial xidmət müəssisələrində xidmət alanların 449 nəfərini qadınlar, 869 nəfərini kişilər təşkil edir.

Ahılların yaşadığı müvafiq sosial xidmət müəssisələrində yaşayanların gender bölgüsü

Ahıl şəxslər üçün sosial xidmət müəssisəsində 210 sakin yaşayır. Onlardan 110 nəfəri kişi, 100 nəfəri qadındır.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyinin tabeliyində olan İnsan alveri qurbanlarına Yardım Mərkəzinə 2023-cü il ərzində 86- qadın, 7 - kişi olmaqla 93 nəfər müraciət etmişdir. Müraciət etmiş şəxslər ilə bağlı məlumatlar aşağıdakı kimi təsnifatlaşdırılmış vəya qruplaşdırılmışdır.

yaş üzrə təsnifat:

– 0-18 yaş arası 3 nəfər;

– 18 yaşdan yuxarı 90 nəfər.

İnsan alveri formalarının təsnifatı:

– 55 nəfər qadın- cinsi istismar üzrə;

– 1 nəfər kişi- məcburi əmək üzrə;

– 4 nəfər qadın- məişət zorakılığı üzrə;

– 33 nəfər qadın- potensial insan alveri qurbanı.

Vətəndaşlıq üzrə təsnifat:

– 2 nəfər- Gürcüstan vətəndaşı;

– 91 nəfər- Azərbaycan vətəndaşı.

2.5. Qeyri-hökumət təşkilatlarının, həmkarlar ittifaqlarının və siyasi partiyaların fəaliyyətində gender bərabərliyinin təmin edilməsi

Siyasi Partiyalar

Mərkəzi Seçki Komissiyası (MSK) 18 üzvdən ibarətdir. MSK-nın üzvləri Milli Məclis tərəfindən seçilir. Mərkəzi Seçki Komissiyasının 6 üzvü deputatları Milli Məclisdə çoxluq təşkil edən və onların namizədliklərini təqdim edən siyasi partiyanı, 6 üzvü heç bir siyasi partiyaya mənsub olmayan (müstəqil) və onların namizədliklərini təqdim edən deputatları, 6 üzvü deputatları Milli Məclisdə azlıq təşkil edən və onların namizədliklərini təqdim edən siyasi partiyaları təmsil edir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası Prezident seçkilərini və Milli Məclis deputatlarının seçkilərini, həmçinin referendumların, bələdiyyələrə seçkilərin hazırlanmasını və keçirilməsini təmin edir.

MSK öz fəaliyyətini Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsinə uyğun olaraq həyata keçirir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası seçkilərin (referendumun) hazırlanmasında və keçirilməsində vətəndaşların seçki hüquqlarına riayət olunmasına nəzarət edir, seçkilərin (referendumun) maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar tədbirlər həyata keçirir, dairə seçki komissiyalarını yaradır, dairə və məntəqə seçki komissiyalarının fəaliyyətinə rəhbərlik edir.

MSK Katibliyində 65 kişi, 60-ı qadın olmaqla, cəmi 125 işçi fəaliyyət göstərir. Onlardan 16 nəfər kişi və 5 nəfər qadın müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışır.

Dairə seçki komissiyalarının katibliklərində ümumilikdə 750 işçi fəaliyyət göstərir. Onlardan 450 nəfəri kişi (60%), 300 nəfəri isə qadındır (40%).

Mərkəzi Seçki Komissiyasının hal-hazırda fəaliyyətdə olan 18 üzvündən 14-ü kişi, 4-ü qadındır, onlardan 3 kişi (sədr, sədr müavini və katib) və 1 qadın (katib) rəhbər vəzifədə təmsil olunur.

125 dairə seçki komissiyasının 1123 üzvündən 894-ü (79,61%) kişi, 229-u (20,39%) qadındır. 120 (96%) dairə seçki komissiyasının sədri kişi, 5 (4%) dairə seçki komissiyasının sədri qadındır. Dairə seçki komissiyalarının 250 katibindən 193 nəfəri (77,2%) kişi, 57 nəfəri (22,8%) isə qadındır.

6319 məntəqə seçki komissiyasının 37914 üzvündən 22126-sı (58,36%) kişi, 15788-i (41,64%) qadındır. 4292 (67,92%) kişi, 2027 (32,08%) qadın məntəqə seçki komissiyası sədridir. Məntəqə seçki komissiyalarında fəaliyyət göstərən katiblərin 7213-ü (57,07%) kişi, 5425-i (42,93%) qadındır.

2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasında dövlət qeydiyyatına alınmış 26 siyasi partiya fəaliyyət göstərmişdir. Siyasi partiyaların üzvləri arasında da kişilər üstünlük təşkil etmişdir.

Siyasi partiyalar barədə məlumat

Sıra №-si	Siyasi partiyanın adı	Sədri	Kişilər (faizlə)	Qadınlar (faizlə)
1.	Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP)	İlham Əliyev	49.2	50.8
2.	Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası (VHP)	Sabir Rüstəmxanlı	61	39
3.	"Ana Vətən" Partiyası (AVP)	Fəzail Ağamalı	60	40
4.	Bütöv Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyası (BAXCP)	Qüdrət Həsənquliyev	75	25
5.	Böyük Quruluş Partiyası (BQP)	Fazil Mustafa	66.3	33.7
6.	Vəhdət Partiyası	Tahir Kərimli	84	16
7.	Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyası (ADMP)	Elşən Musayev	85	15
8.	Demokratik İslahatlar Partiyası (DİP)	Asim Mollazadə	68	32
9.	Milli Cəbhə Partiyası	Razi Nurullayev	85	15
10.	REAL Partiyası	İlqar Məmmədov	71	29
11.	Haqq Ədalət Partiyası	Əli İnsanov	65.3	34.7
12.	Azad Vətən Partiyası	Akif Nağı	70	30
13.	Azərbaycan Ümid Partiyası	İqbal Ağa-zadə	65	35
14.	Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyası (KXCP)	Mirmahmud Fəttayev	70	30
15.	Azərbaycan Xalq Partiyası (AXP)	Pənah Hüseyn	78	22
16.	Azərbaycan Demokrat Partiyası (ADP)	Sərdar Cəlaloğlu	97	3
17.	Böyük Azərbaycan Partiyası (BAP)	Elşad Musayev	80	20
18.	Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyası (AMİP)	Arzuxan Əlizadə	89	11
19.	Ağ Partiya	Tural Abbaslı	80	20
20.	"Ədalət" Partiyası	İlyas İsmayılov	80	20
21.	Milli Dirçəliş Hərəkatı Partiyası (MDHP)	Fərəc Quliyev	88	12
22.	Müasir Müsavat Partiyası (MMP)	Hafiz Hacıyev	67	33
23.	Yeni Zaman Partiyası (YZP)	Musa Ağayev	82	18
24.	Gələcək Azərbaycan Partiyası	Ağasif Şakiroğlu	68	32

Qeyri-hökumət təşkilatları

Vətəndaş cəmiyyəti institutlarının fəaliyyəti ilə bağlı Ədliyyə Nazirliyindən verilən məlumata görə, 2024-cü ilədək dövlət qeydiyyatına alınmış QHT-lərin sayı 3750-dir. Onlardan 471 təşkilatın sədri qadınlardır. Qadın və gender məsələləri sahəsində 161 təşkilat fəaliyyət göstərir. Həmin təşkilatlardan 155-nin sədri qadınlardır.

2023 - cü ildə Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi tərəfindən qrant müsabiqələri üzrə 448 layihə maliy-

yələşib. Ümumilikdə 2023-cü il üzrə qalib olan qeyri-hökumət təşkilatı rəhbərlərindən 177 nəfəri qadın, 271 nəfəri isə kişi olub.

2023-cü il Kiçik Qrant Müsabiqəsinin "Ailə, Qadın, Uşaq və Gender Məsələləri" istiqaməti üzrə 427500 manat məbləğində 56 layihə maliyyələşib. Bunlardan 7 layihə uşaq hüquqlarının müdafiəsi, 6 layihə məişət zorakılığı, 13 layihə erkən nikah və 2 layihə isə gender siyasətinin həyata keçirilməsi istiqamətindədir. Layihələrin icrasına 134 nəfər ştatda olan, 99 nəfər ştatdan kənar ekspert cəlb olunub.

Layihələr çərçivəsində 111 təlim, 50 seminar, 124 digər tədbir (konfrans, dəyirmi masa və s.) keçirilmiş, 11 kitabça, 10 buklet, 2 xüsusi geyim məhsulları çap olunmuşdur. 1 sayt, 6 sosial çarx və 5 TV veriliş hazırlanıb.

Qrant müsabiqəsi çərçivəsində layihələr 8 şəhər və 30-dan çox rayonu (Bakı, Xırdalan, Yevlax, Şirvan, Oğuz, Bərdə, Saatlı, İmişli, Ağdaş, Göyçay, Biləsuvar, Salyan, Şamaxı, Gədəbəy, Şəmkir, Zərdab, Ucar, Qəbələ, Lənkəran, İsmayıllı və s.) əhatə etmişdir.

Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi tərəfindən gender bərabərliyinin təmin edilməsi istiqamətində 2023-cü ildə "Gender əsaslı zorakılıqlara qarşı mübarizədə QHT-lərin rolu" mövzusunda və 2023-cü il Kiçik Qrant Müsabiqəsinin "Ailə, Qadın, Uşaq və Gender Məsələləri" istiqaməti üzrə qalib olan təşkilatlar ilə görüş keçirilib.

Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası (AHİK)

Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası (AHİK) gender sahəsində qeyri-bərabərliyi doğuran səbəblərin araşdırıb üzə çıxarılmasına və onların aradan qaldırılmasına təsir göstərməyə çalışır. Bu işdə Dövlət Statistika Komitəsinin 2000-ci ildən başlayaraq nəşr etdiyi "Gender statistikası" və AHİK-in 2001-ci ildən həmkarlar ittifaqlarının strukturlarında qəbul olunan kişi və qadınların vəziyyətini səciyyələndirən illik statistik hesabatlardan (forma №GS-1) geniş istifadə edilir. Hər il AHİK-ə üzv təşkilatlardan gender bərabərliyini əks etdirən operativ məlumatlar daxil olur. Statistik göstəricilər sosial-iqtisadi, siyasi, hüquqi, mədəni və psixoloji aspektləri nəzərdə tutur. Bu amillərin gender əsaslı ayrı-seçkiliklə necə əlaqəli olduğunu və insanın özünü inkişaf etdirməsi yolunda hansı maneələr yarada biləcəyini təhlil edir, qadınların iqtisadi imkanlara çıxışının yaxşılaşması məsələsinə aydınlıq gətirir. Mütəmadi olaraq onların təhlili aparılır, cinslər arasındakı fərqlər və təcrübələr öyrənilir, mövqe bildirilir, qəbul olunan qərar və sərəncamlarda gender tələblərinin gözlənilməsinə diqqət yetirilir.

Ötən il sahə həmkarlar ittifaqı orqanları və onların üzv təşkilatlarının səyi nəticəsində gender və qadın problemlərinə həsr olunmuş 326 seminar, dəyirmi masa və tədbirlər keçirilmiş, burada 9342 nəfər həmkarlar ittifaqı üzvləri iştirak etmişdir. Beynəlxalq səviyyəli təşkilatların iştirakı ilə keçirilmiş 43 tədbirdə 484 nəfər qadın iştirak etmişdir.

Gender problemlərinə həsr olunmuş və xarici ölkələrdə (Belçika, Türkiyə, İtaliya, ABŞ, Macarıstan, Moldova və s.) keçirilmiş tədbirlərdə həmkarlar ittifaqlarının 47 nəfər nümayəndəsi iştirak etmişdir. Onlardan 29 nəfəri qadın, 16 nəfəri kişilər olmuşdur.

2023-cü il ərzində həmkarlar ittifaqları üzvlərinin sayında kişilər – 46,7 %, qadınlar isə - 53,3% olmuşdur. Bütün səviyyəli rəhbər vəzifələrdə (pullu aparatda və ictimai əsaslarla) çalışanlar arasında qadınlar 40,1% olmuşdur. Sədr vəzifəsində işləyən qadınlar – 41,8 %, onlardan pullu (maaşlı) vəzifə tutanlar – 25,2 % - dir.

Statistik göstəricilərə görə Hİ-nin seçkili orqanlarında (İcraiyyə Komitəsi, Rəyasət Heyəti, həmkarlar ittifaqı komitəsi və s.) qadınların sayı – 51% təşkil edir.

2023-cü il ərzində AHİK-in aparatına və üzv təşkilatlarına ümumilikdə 168168 ərizə və şikayət daxil olmuş və bu ərizələrin 99,8 %-i özünün müsbət həllini tapmışdır. Ümumi müraciətlərin 4,3% əmək hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı olub.

İşə bərpa ilə əlaqədar daxil olmuş 178 müraciətdən 91-i, yəni 49%-i özünün müsbət həllini tapmışdır. Müqayisə üçün, 2022-ci ildə müraciətlərin 59.5%-i şikayətçilərin xeyrinə həll edilmişdir.

Eyni zamanda AHİK-in 14.04.2023-cü il tarixli, pr. № 24 b. 8 qərarına əsasən Hİ sistemində qadın və gender məsələləri ilə məşğul olan məsul şəxslər təyin olunmuşdur. Belə ki, gender və qadın problemləri üzrə komissiyalardan əlavə bu kişi və qadın bərabərliyi məsələləri ilə yerlərdə 799 nəfər (azsaylı təşkilatlarda) xüsusi təyin olunmuş məsul şəxslər fəaliyyət göstərir.

Həmkarlar ittifaqları üzvlərinin 20,1%-i gənclərdir, onlardan 14,7%-i isə gənc qadınlardır. Bütün səviyyəli rəhbər vəzifələrdə (pullu aparatda və ictimai əsaslarla) çalışanlar arasında gənclər 6,4% təşkil edib. Sədr vəzifəsində olan gənc qadınlar 5,3%, onlardan pullu (maaşlı) vəzifə tutanlar isə 2,7% - dir.

AHİK-də "İlin peşəkar gənci" fəxri adının təsis edilməsi haqqında qərar qəbul edilib. İstedadlı və yaradıcı gənclər üzə çıxarılır, onlara geniş imkanlar yaradılır. Əməkdə, təhsildə və ictimai fəaliyyətdə xüsusi nailiyyətlər əldə etmiş gəncləri fərqləndirilir.

2023-cü il üzrə 28 sahə HİRK-in təqdimatına əsasən 75 nəfər gəncdən (23-ü gənc qadın) "İlin peşəkar gənci" fəxri adına layiq görülüb.

Həmkarlar ittifaqlarının idman təşkilatları əhalinin sağlamlığının möhkəmlənməsi sahəsində fəaliyyətlərini davam edir. Ötən il ərzində 324 müəssisə və təşkilatların bədən tərbiyəsi kollektivi idmana cəlb olunub, 7 Uşaq Gənclər İdman Məktəblərinin bölmələrində məşqçi - müəllimlərin rəhbərliyi altında 2255 gənc idmançı, o cümlədən 181 qız il ərzində idmanın 12 növü ilə müntəzəm məşğul olub, respublikanın 130 idman bazası və qurğusunda məşğələlər, yarışlar və spartakiadalar keçirilib.

Ümumiyyətlə 2023-cü il ərzində Hİ idman təşkilatları 26283 nəfər idmançı ilə məşğul olmuş (3332 nəfəri qadınlar, 22951 nəfəri kişilər) və idmançıların iştirak etdikləri bütün yarışlarda müxtəlif dərəcəli 481 medallar qazanmışlar.

AHİK-in tabeliyində olan Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası, bütün yaş qrupunda olan həmkarlar ittifaqı işçiləri üçün təlim - tədris üzrə kurs və treninqlər təşkil edir. Təlim planına əsasən ötən il 571 nəfər Hİ sədrləri və gender məsələləri üzrə komissiya sədrləri üçün təşkil edilmiş "Gender problemləri: nəzəriyyə və təcrübənin həmkarlar ittifaqlarında istifadəsi" mövzusunda treninqlərə cəlb edilib.

İl ərzində görülən işlər AHİK-in "Ülfət" qəzetində, internet resursunda, sosial şəbəkələrdə və ölkənin aparıcı informasiya vasitələrində işıqlandırılıb.

3

2023-cü ildə AZƏRBAYCANDA GENDER BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ SAHƏSİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ NƏTİCƏLƏR, QARŞIYA QOYULAN VƏZİFƏLƏR VƏ TÖVSİYƏLƏR

3.1 Nəticələr

2023-cü ildə "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında Azərbaycan Respublikası Qanunu"nun həyata keçirilməsi ilə bağlı hazırlanan Məlumatın təhlili göstərir ki, müəyyən sahələrdə gender bərabərliyinə doğru müsbət tendensiya mövcuddur.

Qanunvericiliyə cinsi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması məqsədilə qadınların əməyi qadağan olunan 674 peşə (vəzifə) və iş yerinin azaldılaraq 204 müəyyən edilməsi, hamilə, 14 yaşınadək uşağı olan, həmçinin 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş uşağı olan qadınların kişilərlə bərabər qaydada gecə vaxtı yerinə yetirilən işlərə, iş vaxtından artıq işlərə cəlb edilmə və istirahət, iş günü hesab edilməyən bayram və digər günlərdə işə cəlb edilməsinə və ezamiyyətə göndərilməsinə onların yazılı razılığı ilə icazə verilməsi yeniliklərin daxil edilməsi mühüm dəyişiklikdir.

Əvvəlki illərə nisbətən 2023-cü ildə ictimai həyatın müəyyən sahələrində qərarların qəbulunda və dövlətin idarə edilməsində qadınların təmsilçiliyinin artması müşahidə olunur.

2023-cü ildə Hüquq-mühafizə orqanlarında qadın əməkdaşların sayı artmışdır.

2022-ci illə müqayisədə hakim qadınların sayı 25%, prokuror qadınların sayı 30%, Polis Akademiyasına daxil olan qadınların sayı 2 dəfəyə yaxın artmışdır.

2023-cü ildə Ədliyyə Nazirliyi aparatının, habelə Ədliyyə Akademiyası, Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzi, Tibb baş idarəsi və Azərbaycan Respublikası Əhalisinin Dövlət Reyestri Xidmətinin işçilərinin təxminən yarısı qadınlardan ibarət olmuşdur.

2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə qadın vəkillərin və vəkil bürosu olan qadınların sayı 18% artmışdır.

Diplomatik xidmət orqanlarında çalışan işçilər arasında kişilər üstünlük təşkil etsə də ötən 2022-ci illə müqayisədə müşavir, III konsul təyinatları zamanı qadınlara etimad daha yüksək olub.

Ötən illərlə müqayisədə Fövqəladə Hallar Nazirliyində rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların sayı 13% artmışdır.

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2023-cü ildə də, qadınlar onlar üçün ənənəvi olan sahələrdə (elm, təhsil, səhiyyə, xidmət sahələri) üstünlük təşkil ediblər.

2023-cu ildə gender bərabərliyinə manea olan məişət zorakılığı, erkən nikah, selektiv abort halları ilə mübarizə tədbirləri nəticəsində aşağıdakı dəyişiklik baş vermişdir.

- *2022-ci illə müqayisədə Azərbaycanın 12 iqtisadi rayonu üzrə nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı* ***verilən icazələrin sayında 38 (nikah) azalma var.***
- *2023-cü ildə Daxili İşlər Nazirliyinə daxil olmuş* ***məişət zorakılığı ilə bağlı müraciətlərin sayı azalmışdır.***
- *2023-cü il üzrə doğumu qeydə alınmış oğlan və qızlar arasındakı fərq 7008 nəfərdir. Cins nisbəti hər 100 qıza 113 oğlan təşkil edir. 2022-ci ildə cinslər arasındakı fərq 7034 nəfər olmuşdur. Cins nisbəti hər 100 qıza 112 oğlan təşkil etmişdir. 2022-ci illə müqayisədə* ***2023-cü ildə cinslər arasındakı fərq azalmış, 7034-dən 7008-ə düşmüşdür.***

Bütün bunlar onu vurğulamağa əsas verir ki, cinsi ayrı seçkiliklə bağlı görülən tədbirlər, siyası təmsilçilik, iqtisadi sahədəki fəallıq, özəl və dövlət qurumlarında qərarvermə proseslərindəki bərabər iştirakla əlaqədar müşahidə edilən mövcud dinamika, gender bərabərliyinin təmin edilməsi istiqamətində aparılan davamlı fəaliyyətin nəticəsidir.

3.2 Qarşıya qoyulan vəzifələr və tövsiyələr

Gender siyasətinin gücləndirilməsi:

- *"Azərbaycan Respublikasında Gender bərabərliyi üzrə 2025-2027-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"nın layihəsinin qəbul edilməsi;*
- *"Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun icra mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi;*
- *Gender əsaslı büdcə siyasəti və praktikasının formalaşdırılması;*
- *İctimai həyatın bütün sahələrində, dövlət və özəl sektorda gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği üzrə fəaliyyətlərin gücləndirilməsi;*
- *İctimai həyatın bütün sahələrində, dövlət və özəl sektorlarda idarəetmə və qərarqəbuletmə səviyyəsində qadınların kişilərlə bərabər təmsilçiliyinin artırılması;*
- *Siyasi partiyalarda gender bərabərliyinin qorunması, idarəetmə və qərar qəbuletmədə bərabər təmsilçilik və iştirakçılıq imkanlarının genişləndirilməsi, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi;*
- *Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin qarşısının alınması üzrə qabaqlayıcı tədbirlərin gücləndirilməsi, xüsusilə də maarifləndirmə və məlumatlandırma işlərinin regionlarda daha geniş şəkildə aparılması.*

Təhsil sahəsində:

- *Təhsilin bütün pillələrində fənn proqramlarına qadın hüquqları, gender bərabərliyi üzrə mövzuların daxil edilməsi;*
- *Təhsilin bütün pillələrinə aid tədris resursları üzrə gender ekspertizasının keçirilməsi;*
- *Təhsil müəssisələrində direktorların işə qəbulu zamanı müsahibə komissiyalarında gender bərabərliyinin təmin olunması;*
- *Özəl elm və təhsil müəssisələrinin lisenziyalaşdırılması və akkreditasiyası zamanı gender bərabərliyi prinsipinə əməl olunması;*
- *Təhsil müəssisələrində, xüsusilə ümumtəhsil məktəblərində kişi müəllimlərin sayının az olduğunu nəzərə alaraq, təhsil sahəsinə kişilərin cəlb edilməsini stimullaşdıran tədbirlərin müəyyən olunması;*
- *Ali təhsil müəssisələrində liderlik, idarəetmə, qərarvermə, sağlam, yaradıcı, sərbəst düşünmə,düşüncələri ifadəetmə bacarıqlarının inkişafı üzrə fənlərin tədris olunması;*
- *Təhsildən yayınma hallarının qarşısının alınması, xüsusilə qız uşaqlarının təhsildən yayınması ilə bağlı monitorinqlərin gücləndirilməsi.*

Məşğulluq sahəsində:

- *Əmək bazarında qadınların vəziyyəti ilə bağlı hərtərəfli statistik informasiyaların və etibarlı məlumat bazasının formalaşdırılması;*
- *Həyat yoldaşlarının uşaq dünyaya gətirməsi ilə əlaqədar atalara verilən 14 günlük ödənişsiz məzuniyyətin ödənişli əsaslarla olması üçün qanunvericiliyə dəyişikliklərin edilməsi;*
- *Kişilərin və oğlanların əmək bazarında azlıq təşkil etdikləri sahələrə cəlb edilməsi, onlara bu istiqamətdə təsir göstərən gender stereotiplərinin aradan qaldırılması;*
- *Qadınların, xüsusilə kənd yerlərində yaşayan qadınların iqtisadi fəallıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə, kişilərlə bərabər*

iqtisadi hüquqlarının həyata keçirilməsinə hərtərəfli dəstəyin göstərilməsi;

- *Qadın sahibkarlığının stimullaşdırılması üzrə yeni mexanizmlərin işlənilməsi;*
- *Ailə öhdəliyi olan işçilərin məşğulluq imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə məktəbəqədər təhsil infrastrukturunun inkişafı üzrə tədbirlərin davam etdirilməsi;*
- *Qadınların rəqabətliliyinin artırılması məqsədilə əmək bazarında prioritet peşələr üzrə peşə hazırlığının təşkili;*
- *Seksual qısnamaya, ayrı-seçkiliyi əks etdirən iş elanlarına görə sanksiyaların müəyyən edilməsi üçün qanunvericiliyə dəyişikliklərin edilməsi, seksual qısnama halları ilə bağlı monitorinq mexanizmlərinin yaradılması;*
- *İş yerlərində seksual qısnamanın aradan qaldırılması ilə bağlı maarifləndirmənin aparılması, xüsusi təlimatların hazırlanması.*

Məişət zorakılığı hallarının qarşısının alınması:

- *Məişət zorakılığı ilə bağlı müraciətlərin araşdırılması zamanı tərəflərin barışması əsasında inzibati və cinayət işlərinə xitam verilməsi ilə bağlı normalara yenidən baxılması, cinayət qanunvericiliyinə məişət zorakılığı ilə bağlı normaların daxil edilməsi, məişət zorakılığı hallarının araşdırılması üzrə mexanizmin təkmilləşdirilməsi;*
- *Uzunmüddətli mühafizə orderinin alınması üçün məhkəməyə müraciət edən məişət zorakılığından zərərçəkmiş şəxslərin dövlət rüsumundan azad edilməsinə dair dəyişiklik edilməsi;*
- *Məişət zorakılığından əziyyət çəkən şəxslərə təxirəsalınmaz və hərtərəfli yardımların göstərilməsi, bu məqsədlə beynəlxalq standartlara uyğun müvafiq infrastrukturun (yeni yardım mərkəzləri, sığınacaqlar, qaynar xətlər) yaradılması;*
- *Qısamüddətli mühafizə orderlərinin verilməsi səlahiyyətinin polis orqanlarına həvalə edilməsi və orderin müddətinin artırılması;*
- *Məişət zorakılığından, o cümlədən cinsi zorakılıqdan zərər çəkmiş və ya bu cür zorakılıq hallarının şahidi olan uşaqların hüquqlarının müdafiəsində "Lansarote" Konvensiyasının tələblərinə riayət olunması;*
- *Aliment Fondunun yaradılması.*

Erkən nikahlarla mübarizə:

- *18 yaşadək nikaha daxil olma ilə bağlı tətbiq edilən istisnanın ləğv edilməsi;*
- *Erkən nikah hallarının qarşısının alınması üçün mövcud cəza tədbirlərinin tətbiq olunması;*
- *Xüsusilə sosial cəhətdən əlverişsiz ailələrdə qızların təhsilinə dəstək üçün sosial tədbirlərin gücləndirilməsi;*
- *Erkən nikah halları və erkən nikahların fəsadları haqqında geniş məlumatlandırma tədbirlərinin genişləndirilməsi.*

Selektiv abortların qarşısının alınması :

- *"Ailə planlaşdırılması və reproduktiv sağlamlıq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun qəbul edilməsi ;*
- *Doğulan uşaqlar arasında cins balansının pozulması hallarının qarşısının alınması ilə bağlı tədbirlərin gücləndirilməsi;*
- *Arzuolunmaz hamiləliyin qarşısının alınması və abortların azalması məqsədilə kontraseptivlərdən istifadənin təbliği, cinsi tərbiyə ilə bağlı maarifləndirmənin aparılması.*

Mərkəzi qurumlarda olan gender məsələləri üzrə məsul şəxslərin

SİYAHISI

№	Təşkilatın adı	Adı, soyadı və atasının adı	Məsul şəxsin vəzifəsi
NAZİRLİKLƏR			
1.	**AR Xarici İşlər Nazirliyi**	Zeynalova Xuraman	Humanitar və Sosial məsələlər idarəsinin Humanitar Məsələlər şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra edən
2.	**AR Daxili İşlər Nazirliyi**	Şərifova Amalya Məhərrəm qızı	Şəxsi Heyətlə İş İdarəsinin rəisinin qadın (qız) məsələləri üzrə köməkçisi polis polkovniki
3.	**AR Maliyyə Nazirliyi**	Abdullayeva Firuzə Əsəd qızı	Nazirliyin Aparatının Uçot siyasəti şöbəsinin müdiri
4.	**AR Müdafiə Nazirliyi**	Səmədova Zümrüd Ağamir qızı	Şəxsi Heyət Baş İdarəsinin "Şəhid ailələri və qadınlarla iş şöbəsinin" müdiri
5.	**AR Elm vəTəhsil Nazirliyi**	Leyla Xəlilova Rzazadə	Strateji planlaşdırma və icraya nəzarət şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra edən Strateji planlaşdırma və koordinasiya sektorunun müdiri
6.	**AR Səhiyyə Nazirliyi**	Leyla Seyidəliyeva	Səhiyyə siyasəti şöbəsinin Müharibə əlilləri, yaralıları və şəhid ailələri ilə iş sektorunun müdiri
7.	**AR Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi**	Bayramova Nərmin Ernest qızı	Nazirliyin Aparatının Dövlət qulluğu və kadr məsələləri şöbəsinin müdiri
8.	**AR Ədliyyə Nazirliyi**	Sabitova Aynur Zakir qızı	Nazirliyin İnsan hüquqları və kommunikasiya idarəsinin rəisi
9.	**AR İqtisadiyyat Nazirliyi**	Xasıyeva Pərvin	Nazirliyin Dayanıqlı inkişaf və sosial siyasət şöbəsinin Dayanıqlı İnkişaf məsələləri sektorunun müdiri

10.	**AR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi**	Həsənli Qumaş Salman qızı	Nazirliyin Aparatının Ümumi şöbəsinin müdiri
11.	**AR Mədəniyyət Nazirliyi**	Nuriyyə Məmmədova	İncəsənət və qeyri-maddi mədəni irs şöbəsinin Qeyri-maddi mədəni irs sektorunun müdiri
12.	**AR Gənclər və İdman Nazirliyi**	İnara İsrafilbəyova	Nazirin müşaviri
13.	**AR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi**	Məmmədova Səyyarə Məmmədhəsən qızı	Ekoloji maarifləndirmə və kommunikasiya şöbəsinin müdiri
14.	**AR Energetika Nazirliyi**	Məsimova Xalidə Məhəmməd qızı	Aparat rəhbərinin müavini
15.	**AR Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi**	Fərzəliyeva Fidan Qəhrəman qızı	Nazirliyin Aparatının İnsan resurslarının idarə edilməsi şöbəsinin müdiri
16.	**AR MüdafiəSənayesi Nazirliyi**	Mərdanova Aylin	Kadrlar şöbəsinin müdir müavini
17.	**AR Fövəladə Hallar Nazirliyi**	Babayeva Hüsniyyə	Nazirliyin Regional Mərkəzlərlə işin təşkili, layihələrin idarə edilməsi təhsil məsələləri üzrə Baş idarəsinin rəis müavini
	DÖVLƏT KOMİTƏLƏRİ		
18.	**AR Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsi**	Binnətova Şəfəq Səftər qızı	V Ərazi şöbəsinin (Gürcüstan və türkdilli dövlətlər) müdir müavini-sektor müdiri
19.	**AR Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi**	Piriyeva Günel Akif qızı	Hüquq və Kadrlar şöbəsinin Kadrlar sektorunun aparıcı məsləhətçisi
20.	**Dövlət Statistika Komitəsi**	Zəbihə Əsgər	Aparatın Əhali statistikası şöbəsinin Gender statistikası sektorunun müdiri
21.	**AR Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi**	Kərimova Elnarə İslam qızı	Dini təhsil şöbəsinin müdiri
22.	**AR Gömrük Komitəsi**	Dinarə Məmmədova	İnsan Resursları İdarəsinin Şəxsi İşlərin İşlərin aparılması şöbəsinin böyük inspektoru , gömrük xidməti kapitanı

AGENTLİKLƏR			
23.	**Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi**	Mahmudova Lalə Əmirəli qızı	Agentliyin Korporativ xidmətlər departamentinin İnsan inkişafı şöbəsinin müdiri
24.	**AR Əqli Mülkiyyət Agentliyi**	Xasayeva Ülviyyə Qələndər qızı	Dövlət qulluğu və kadrlarla iş şöbəsinin müdiri
25.	**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi**	Mirzəyeva Aygün Rafik qızı	İnsan resurslarının idarəedilməsi şöbəsi, Motivasiya və təkmilləşdirmə sektorunun müdiri
26.	**Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyi**	Məmmədova Zöhrə	İnsan Resursları departamentinin direktor müavini
27.	**Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi**	Əlişanova Mehriban Nadir qızı	Agentliyin İdarə Heyətinin sədrinin müşaviri
28.	**Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi**	Süleymanova Ülkər	Layihələrin İdarəedilməsi Departamentinin meneceri
29.	**İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi**	Nelli Veysova	İdarə Heyəti sədrinin müşaviri
30.	**Azərbaycan Respublikası Dövlət Reklam Agentliyi**	Rəfiqə Aydın qızı Heydərova	Agentliyin Aparatının İnsan resursları və katiblik şöbəsinin müdiri
31.	**AR Dövlət Turizm Agentliyi**	Hüseynova Mehriban Samid qızı	İnsan resurslarının idarəedilməsi və hüquq şöbəsinin müdiri
32.	**Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi**	Arazova Esmira Asin qızı	Hüquqi Təminat və İnsan Resursları İşinin Təşkili İdarəsinin İnsan resursları şöbəsinin rəisi
33.	**AR Qida Təhükəsizliyi Agentliyi**	Sadıxova Validə Yunis qızı	Qida təhlükəsizliyi şöbəsinin müdir müavini -Risklərin və böhran vəziyyətlərinin idarə edilməsi sektorunun müdiri
34.	**Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat (DOST) Agentliyi**	Hüseynova Leyla Vəli qızı	İnsan resurslarının idarə edilməsi departamentinin müdiri

35.	**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi (AZƏRTAC)**	Tağıyeva Esmira	Hüquq və İnsan Resursları Departamentinin müdiri
36.	**Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi**	Namazova Leyla Məmmədli Günay	Sənəd dövriyyəsi, vətəndaşların müraciətləri üzrə iş və təsərrüfat şöbəsi müdir müavini Sosial İnkişaf şöbəsinin aparıcı mühəndisi
DİGƏR DÖVLƏT TƏŞKILATLARI			
37.	**AR Baş Prokurorluq**	Namiq Əliyev	Cinayət təqibindən kənar icraatlar idarəsinin böyük prokuroru, kiçik ədliyyə müşaviri
38.	**Azərbaycan Həmkərlar İttifaqları Konfederasiyası**	Namiq İsgəndər oğlu Hüseynov (yeni məlumat yoxdur)	AHİK-in Zəhmətkeşlərin mədəni-məişət problemləri üzrə analitik tədqiqat şöbəsinin müdiri
39.	**Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfedersiyası**	Natavan Məmmədova	Baş katib
40.	**Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası**	Nəcəfli Mahrux Abbas qızı	Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun müasir fəlsəfə probemləri şöbəsinin böyük elmi işçisi. Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru
41.	**AR Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti**	Fətullayeva Mehparə Dayış qızı	DTX-nin əməkdaşı
42.	**AR Dövlət Miqrasiya Xidməti**	Musayeva Samirə Paşa qızı	Vətəndaşlıq məsələləri baş idarəsi, Vətəndaşlıq məsələlərinin araşdırılması idarəsinin rəisi
43.	**AR İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti**	Muradova Validə Əliağa qızı	İqtisadi təhlil və proqnozların icrasına nəzarət baş idarəsinin Təhlil və proqnozlaşdırma idarəsinin Daxilolmaların təhlili şöbəsinin rəisi, baş vergi xidmətinin müşaviri
44.	**Dövlət İmtahan Mərkəzi**	Elmir Şirinov	Beynəlxalq Əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri

45.	**Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsi**	Günel Ağayarova	Arxiv işinin təşkili, monitorinq və Beynəlxalq əlaqələr şöbəsi, Beynəlxalq əlaqələr sektorunun müdiri.
46.	**Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı**	Təranə Həsənli Məmmədəli qızı	İnsan resursları departamenti Heyətin idarəedilməsi şöbəsinin rəisi
47.	**“İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi**	İlyasov Canoğlan	Vətəndaşlarla iş və daxili nəzarət şöbəsinin vətəndaşlarla iş sektorunun müdiri
48.	**AR Vəkillər Kollegiyası Rəyasət Heyəti**	Nərmin Abbasova	Beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri
49.	**AR Mərkəzi Seçki Komissiyası**	Muxtarova Arifə Ağaverdi qızı	Komissiyanın katibi
50.	**Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti**	Piriyeva Aliyə Əli qızı	DSX Aparatının şöbə rəisi polkovnik- leytenant
51.	**AR Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti**	İsmayılov Füzuli Cahangir oğlu	Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Çağırışaqədərki hazırlıq idarəsinin rəisi. polkovnik-leytenant
	SƏHMDAR CƏMİYYƏTLƏR və İSTEHSALAT BİRLİKLƏRİ		
52.	**“Azərenerji” ASC**	Çəndirli Fəxriyyə Hüseyn qızı	Nəzarət İdarəsinin audit qrupunun rəhbəri
53.	**"Bakı Metropoliteni" QSC**	Əliyeva Samirə Ramiz qızıdır. Qədəşov Rüfət Həsənağa oğlu	İnsan Resursları şöbəsinin rəisi Təlim-tədriq Mərkəzinin direktoru
54.	**“Azəriqaz” İstehsalat Birliyi**	Allahverdiyeva Nailə Vəli qızı	Birliyin İdarəetmə aparatının Rəhbərlik yanında aparatda baş direktorun köməkçisi
55.	**AR Dövlət Neft Şirkəti SOCAR**	Şahverənov Natiq	SOCAR-ın Sosial infrastrukturun idarə edilməsi şöbəsinin rəisi
56.	**“Azərbaycan Dəmir Yolları” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti**	Hüseynova Kəmalə	İnsan Resursları Departamenti İstedadlıları idarə edilməsi şöbəsinin müdir müavini

2024-cü ildə Yerli İcra Hakimiyyətlərində təyin edilmiş gender məsələləri üzrə məsul şəxslərin SİYAHISI

№	Rayon İcra Hakimiyyəti	Gender məsələləri üzrə məsul şəxsin adı, soyadı və atasının adı	Məsul şəxsin vəzifəsi
BAKI ŞƏHƏRİNİN RAYONLARI			
1.	**Bakı Şəhər İcra Hakmiyyəti**	Həsənova Zülfiyyə Xudu qızı	Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə Komissiyanın məsul katibi
2.	**Bakı Şəhəri Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyəti**	Gülarə Verdiyeva	Nəsimi rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının humanitar məsələlər üzrə müavini -birinci müavin
3.	**Bakı şəhəri Nizami Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mehdiyev İldırım Fehruz oğlu	Başçının müavini
4.	**Bakı şəhəri Nərimanov Rayon İcra Hakimiyyəti**	İradə Muradova	Nərimanov Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini
5.	**Bakı şəhəri Binəqədi Rayon İcra Hakimiyyəti**	Babayev Hacıbaba Adil oğlu	Binəqədi Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması məsələləri üzrə müavini
6.	**Bakı şəhəri Səbail Rayon İcra Hakimiyyətinin**	Kəmalə Həşimova	Başçının müavini
7.	**Bakı şəhəri Pirallahı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Əliyev İsmayıl Araz oğlu	Başçının müavini
8.	**Bakı şəhəri Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti**	Nadir Muradov	Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini
9.	**Bakı Şəhəri Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyəti**	Fərəcova Rəna Möhübbət	Sabunçu Başçısının İctimai,siyasi və humanitar məslələr üzrə müavini

10.	**Bakı Şəhəri Suraxanı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Axundova Könül Arif qızı	Suraxanı Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının humanitar məsələlər üzrə müavini
11.	**Bakı şəhəri Xətai Rayon İcra Hakimiyyəti**	Pənah İmanov	Xətai Rayon İcra Hakimiyyətinin İctimai,siyasi və humanitar məslələr şöbəsinin müdiri
12.	**Xəzər Rayon İcra Hakimiyyəti**		Sözügedən məsələnin Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası ilə razılaşdırıldıqdan sonra icra olunması nəzərdə tutulmuşdur
13.	**Bakı şəhəri Yasamal Rayon İcra Hakimiyyəti**	Təravət Muradova	Yasamal Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının müavini
ŞƏHƏRLƏR			
14.	**Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Hüseynova Kəmalə İsfəndiyar qızı .	Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini-Sosial iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
15.	**Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Məmmədov Fərid Oktay oğlu	Mingəçevir İcra Hakimiyyəti başçısının Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması məsələləri üzrə müavini
16.	**Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Mikayıl Cəfərzadə	Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
17.	**Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Tağıyev Adil Arif oğlu	Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnolaşdırılması şöbəsinin müdiri
18.	**Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Fəzail Hüseynov	Sumqayıt Şəhər **İ**cra başçısının müavini , Sosial- iqtisadı inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
19.	**Şəki Şəhər İcra Hakimiyyəti**	İmamverdiyev Elman Mahir oğlu	Şəki Şəhər İcra başçısının müavini - sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri.
20.	**Şirvan Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Mustafayev Məharət Məhbus oğlu	Şirvan Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
21.	**Yevlax Şəhər İcra Hakimiyyəti**	Elnarə Əzizova	Yevlax şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının müavini- İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri

22.	**Şuşa Rayon İcra Hakimiyyəti**	Vüsalə Fətəliyeva	Şuşa RİH Başçısının müavini, İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri
		RAYONLAR	
23.	**Abşeron Rayon İcra Hakmiyyəti**	Rəhimova Gülnar	Başçının müavini
24.	**Ağdam Rayon İcra Hakmiyyəti**	Nəzərov Xəqani Salman oğlu	Ağdam Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, İctimai-Siyasi və Humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri
25.	**Ağdaş Rayon İcra Hakmiyyəti**	Kərimov Əli Fikrət oğlu	Ağdaş Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
26.	**Astara Rayon İcra Hakimiyyəti**	Malıyev İlqar Cəfər oğlu	Başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
27.	**Ağsu Rayon İcra Hakimiyyəti**	Məmmədov Elçin Abbas oğlu	Ağsu Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
28.	**Ağstafa Rayon İcra Hakimiyyəti**	Hacıyev İlqar Tofiq oğlu	Ağstafa Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
29.	**Ağcabədi Rayon İcra Hakimiyyəti**	Toğrul Bünyatov	Ağcabədi RİHB müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
30.	**Biləsuvar Rayon İcra Hakmiyyəti**	Yunsurov Vəlahəddin Yusif oğlu	Başçının müavini - Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
31.	**Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyəti**	Yeganə Məmmədova	Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri vəzifəsi vakant olduğundan gender məsələləri üzrə məsul şəxs müvəqqəti olaraq
32.	**Bərdə Bayon İcra Hakimiyyəti**	Məmmədov İlham Telman oğlu	Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
33.	**Balakən Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mehparə Əliyeva Zahid qızı	RİH başçısının müavini, sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri

34.	**Cəbrayıl Rayon İcra Hakmiyyəti**	Nəsirov Tapdıq Oruc oğlu	Cəbrayıl Rayon icra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
35.	**Cəlilabad Rayon İcra Hakmiyyəti**	Şükürov Nazim Səyyadxan oğlu	Cəlilabad Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
36.	**Daşkəsən Rayon İcra Hakmiyyəti**	Məmmədov Vüqar Xanlar oğlu;	Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
37.	**Füzuli Rayon İcra Hakmiyyəti**	Vüqar Teymurov	Füzuli RİHB-nin müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
38.	**Gədəbəy Rayon İcra Hakmiyyəti**	Musayev Vüsal	Gədəbəy rayonu üzrə gender məsələləri üzrə məsul şəxsRİHB-nın müavini,Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşırılması şöbəsinin müdiri
39.	**Göyçay Rayon İcra Hakmiyyəti**	Xəlilov Kamil Sahib oğlu	Göyçay RİH Başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozalşdırılması şöbəsinin müdiri vəzifələrini icra edən
40.	**Goranboy Rayon İcra Hakmiyyəti**	Həsənov Şamxal Məhərrəm oğlu	Başçısının müavini Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
41.	**Göygöl Rayon İcra Hakimiyyəti**	İbrahimova Kəmalə	Göygöl Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini –
42.	**Hacıqabul Rayon İcra Hakmiyyəti**	Xuraman Məmmədova	Başçının müavini — İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri
43.	**Xızı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Əzizov Arzu Müzəffər oğlu	Xızı Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
44.	**Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyəti**	Osmanov Bəxtiyar Adil oğlu	Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının müavini- Sosial-iqtisadi inkişafının təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
45.	**Xocalı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Allahverdiyev Bəxtiyar Füzuli oğlu.	Xocalı rayon İcra hakimiyyəti Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdirinin səlahiyyətlərini icra edən
46.	**Xocavənd Rayon İcra Hakimiyyəti**	Quliyeva Əfsanə	Xocavənd Rayon İcra Başçının müavini

47.	**İmişli Rayon İcra Hakmiyyəti**	Ruslan Məmmədov	Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
48.	**İsmayıllı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Əhmədova Sevil Kazım qızı	İsmayıllı Rayon İcra Hakimiyyətində başçının Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması üzrə müavin olmadığı üçün həmin vəzifəni RİH başçısının müavini- İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri) icra edir
49.	**Kəlbəcər Rayon İcra Hakmiyyəti**	Hüseynzadə Elnur Yusif oğlu	Kəlbəcər Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 01.03.2023-cü il tarixli Sərəncamı ilə müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri vəzifəsini müvəqqəti icra edən, şöbə müdirinin müavini gender məsələləri üzrə məsul şəxs təyin edilmişdir
50.	**Kürdəmir Rayonu İcra Hakimiyyəti**	Kərimli Ağali Xanbaba oğlu,	Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri,
51.	**Qəbələ Rayon İcra Hakmiyyəti**	Allahverdiyev Arif Mustafa oğlu	Qəbələ Rayon icra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
52.	**Qusar Rayon İcra Hakimiyyəti**	Eldarova Zoya Şəmsibala qızı	Qusar RİH başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
53.	**Qax Rayonu İcra Hakimiyyəti**	Tağıyev Elburus Ramiz oğlu	Qax Rayon İcra Başçının müavini- Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırması şöbəsinin müdiri
54.	**Qazax Rayon İcra Hakimiyyəti**	Həsənova Gulaya Ziyad qızı	Qazax RİH başçısının İctimai-siyasi və humanitar məsələlər üzrə müavin
55.	**Quba Rayon İcra Hakimiyyəti**	Şahbalayev Ruslan Teymur oğlu	Quba RİH başçısının müavini - Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnazlaşdırılması şöbəsinin müdiri
56.	**Qubadlı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Allahverdi Haxverdiyev	Qubadlı RİH başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri,
57.	**Qobustan Rayon İcra Hakimiyyəti**	Əkbərov Məharət Xalis oğlu	Qobustan Rayon İcra Başçının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırması şöbəsinin müdiri
58.	**Laçın Rayon İcra Hakmiyyəti**	Aynurə Həsənova	Laçın RİH başçısının müavini

59.	**Lerik Rayon İcra Hakimiyyəti**	Məlikov Habil Ağaxan oğlu	Lerik Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
60.	**Masallı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Məhərrəmov Adəm İmamverdi oğlu	Masallı Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
61.	**Neftçala Rayon İcra Hakmiyyəti**	Burcalı Ağayev	Neftçala Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
62.	**Oğuz Rayon İcra Hakimiyyəti**	Yusubov Etibar Məzail oğlu	Oğuz rayon İcra Hakimiyyəti başçısının Sosial-İqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması məsələləri üzrə müavini
63.	**Sabirabad Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mirzəliyev Nəsir Mürvət oğlu	Sabirabad Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
64.	**Salyan Rayon İcra Hakimiyyəti**	Cəbrayılova Rəşad	Salyan Başçının müavini-
65.	**Samux Rayon İcra Hakimiyyəti**	Arif Ağayev	Samux Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
66.	**Siyəzən Rayon İcra Hakimiyyəti**	Ağayev Aqşin Xanbaba oğlu	Siyəzən RİH başçının müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
67.	**Saatlı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mehriban Ağayeva	Saatlı Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının İctimai-siyasi və humanitar məsələlər üzrə müavini
68.	**Şabran Rayon İcra Hakmiyyəti**	Mustafayeva Natavan Rafiq qızı	Şabran Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
69.	**Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin**	Muradlı Etibar Sevincək oğlu	Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini- Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
70.	**Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyəti**	Aynur Abdullayeva	Şəmkir Başçının müavini
71.	**Tərtər Rayon İcra Hakimiyyəti**	Cavadov Abbas Yusif oğlu	Tərtər Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini – Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
72.	**Tovuz Rayon İcra Hakimiyyəti**	Təranə Bayramova	Tovuz RİH başçısının müavini – İctimai-siyasi və humanitar məsələlər üzrə müavin

73.	**Ucar Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mehdiyev Vaqif Mehdi oğlu	Ucar Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozaşdırıması məsələləri üzrə müavini
74.	**Yardımlı Rayon İcra Hakimiyyəti**	Əfsanə Məmmədova	Yardımlı Rayon İcra Hakimiyyətinin müavini
75.	**Zaqatala Rayon İcra Hakmiyyəti**	İlkin Şəfizadə	Zaqatala RİHB-nin müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
76.	**Zəngilan Rayon İcra Hakimiyyəti**	Rüstəmova Xanım	Başçının müavini, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri
77.	**Zərdab Rayon İcra Hakimiyyəti**	Mahmudova Pərvin Şərif qızı,	Zərdab Rayon İHB-nın müavini-sosial-iqtisadi İnkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri

Banklar tərəfindən təyin edilmiş gender məsələləri üzrə məsul şəxslər barəsində

MƏLUMAT

№	Bankın adı	MƏSUL ŞƏXS	
		A.S.A.	Vəzifəsi və işlədiyi struktur
1	Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı	Təranə Həsənli Məmmədəli qızı	İnsan resursları departamenti Heyətin idarəedilməsi şöbəsinin rəisi
2	ABB	Abdullayeva Məlahət Əli Hüseyn	İnsan resurslarının idarə edilməsi departamenti/Direktor
3	AccessBank QSC	Nigar Hüseynzadə Tahir	İnsan Resursları üzrə İcraçı Direktor
4	"AFB Bank" ASC	Rzayev Ramil Tahir oğlu	İnzibati İdarəetmə struktur/ İnsan Resursları üzrə menecer
5	Azərbaycan Sənaye Bankı ASC	Könül Abdullayeva Nizami	Şöbə müdiri / Rəqəmsal Bankçılıq
6	"Azər-Türk Bank" ASC	Dilarə Oqtay qızı Mehdiyeva	İnsan Resursları Dep - Direktor müavini
8	Bank of Baku ASC	Gülarə Novruzova-Gözəlova Yalçın	İnsan Resursları departamentinin direktoru

9	Bank Respublika	Əmrahlı Məryam Adilyevna qızı	İnsan Resursları departamenti/Departament direktoru
10	Bank Melli Iran Bakı filialı	Qulamova Nərminə Tahir qızı	Maliyyə Departamenti
11	Bank BTB	Aydan Nəsibova Oktay qızı	Təşkilati işlər departamentinin direktoru
12	Expressbank ASC	İmanova Ləman Sərdar qızı	İnsan resursları departamentinin müdiri
13	Kapital Bank ASC	Hüseynova Tamilla Kamal qızı	İstedadların idarə edilməsi departamentinin Fəaliyyətin dəyərləndirilməsi və karyera inkişafı şöbəsinin müdiri
		Məmmədova Fərqanə Elsevər qızı	Kiçik və orta sahibkarlarla iş departamentinin KOS satışın təhlili şöbəsinin meneceri
14	Naxçıvanbank ASC	Günay Cəfərova Şirzad qızı	Hesablaşmalar Departamentinin direktoru
15	Pashabank	Cavid Quliyev	İdarə Heyətinin sədri
16	Premium Bank ASC	Zibeydə Hacıyeva	İnsan Resursları Departamentinin Direktoru
		Hacıyeva Pərvanə Fikrət qızı	İnsan resursları şöbəsinin rəisi
17	TuranBank ASC	Mustafayeva Kəmalə Mustafa qızı	İdarə Heyətinin üzvü - departament direktoru
18	Unibank	Sandler Natalya Aleksandrovna	İnsan Kapitalının idarə edilməsi departamentinin Direktoru
19	Bank VTB (Azərbaycan) ASC	Məmmədova Samirə Rəsul qızı	İnsan resursları idarəsi
20	Xalq Bank	Yusubova Ulduz Murad qızı	Bankın İnsan Resursları və İşlər İdarəsinin rəisi
21	Yapı Kredi Bank QSC	Ağayeva Kəmalə Elxan qızı	Müdir, İnsan resursları departamenti

Naxçıvan Muxtar Respublikası
Gender məsul şəxslərin siyahısı

S/№-si	Təşkilatın adı	Məsul şəxsin adı, soyadı, atasının adı	Tutduğu vəzifə
1.	Naxçıvan MR Ali Məhkəməsi	Bayramova Cahan Gəray qızı	Şöbə müdiri
2.	Naxçıvan MR İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)	Bayramova Vahidə Vahid qızı	Aparatın İnsan hüquqlarının müdafiəsi şöbəsinin müdiri
3.	Naxçıvan MR Prokurorluğu	Babayev Elçin Müseyib oğlu	Kadrlar şöbəsinin rəisi, baş ədliyyə müşaviri
4.	Naxçıvan MR Hərbi Prokurorluğu	Quliyev Faiq Həbib oğlu	Hərbi prokurorun böyük köməkçisi, ədliyyə polkovnik leytenantı
5.	Naxçıvan MR Daxili İşlər Nazirliyi	Babayev Səid Şəhriyar oğlu	İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinin Yetkinlik yaşına çatmayanlarla profilaktiki işin təşkili qrupunun baş inspektoru, polis mayoru
6.	Naxçıvan MR Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	Fərəcov Elmin İsa oğlu	Nazirliyinin aparatının Hüquq və kadr məsələləri şöbəsinin müdiri
7.	Naxçıvan MR Səhiyyə Nazirliyi	Həsənova Kəmalə Zal qızı	Statistika və rəqəmsallaşma sektorunun müdiri
8.	Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyi	Həsənova Nuray Aftandil qızı	Peşə təhsili şöbəsinin məsləhətçisi
9.	Naxçıvan MR Ədliyyə Nazirliyi	Sadiqova Reyhan İsmayıl qızı	Qeydiyyat və notariat şöbəsinin hüquqi şəxslər və vətəndaşlıq vəziyyəti bölməsi-rəis əvəzi
10.	Naxçıvan MR Maliyyə Nazirliyi	Qəhrəmanova Səkinə Hümbətalı qızı	Büdcə şöbəsinin müdir müavini
11.	Naxçıvan MR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Abdullayeva Nigar Talıb qızı	Aparıcı məsləhətçi
12.	Naxçıvan MR Mədəniyyət Nazirliyi	Əhmədov Elvin Azər oğlu	İncəsənət və təhsil müəssisələri ilə iş şöbəsinin yaradıcı gənclərlə iş üzrə aparıcı məsləhətçisi
13.	Naxçıvan MR İqtisadiyyat Nazirliyi	İbrahimli Rza Yasin oğlu	Sektor müdiri
14.	Naxçıvan MR Gənclər və İdman Nazirliyi	Haqverdiyeva İlahə Mirhüseyn qızı	Gənclərlə iş şöbəsinin müdiri

15.	Naxçıvan MR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	Məmmədov Rəsul Əbdülmənaf oğlu	Texniki təminat və təsərrüfat sektorunun müdiri
16.	Naxçıvan MR Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi	Yusifov Fuad Elxan oğlu	Ümumi işlər və kadrlar sektorunun müdiri
17.	Naxçıvan MR Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	Orucəliyeva Zərnigar Elşən qızı	Ailə, qadın problemləri və gender məsələləri şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi
18.	Naxçıvan MR Dövlət Statistika Komitəsi	Əsgərov Rahim Əsgər oğlu	Komitə Aparatının Demoqrafiya, əmək və sosial statistikası şöbəsinin müdiri
19.	Naxçıvan MR Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi	Qasımov Mahir Hüseyn oğlu	Şəhərsalma nəzarəti şöbəsinin müdiri
20.	Naxçıvan MR Dövlət Vergi Xidməti	Sultanova Sədaqət Ramiz qızı	Sənədlərlə iş və icra intizamına nəzarət şöbəsinin rəisi
21.	Naxçıvan MR Dövlət Energetika Xidməti	Seyidov Miryunis Mirəziz oğlu	Elektrik Stansiyaları və Şəbəkələri şöbəsinin müdiri
22.	Naxçıvan MR Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri üzrə Dövlət Xidməti	Rüstəmov Ruslan Rafiq oğlu	Xidmət Aparatının Ümumi şöbəsinin müdiri
23.	Naxçıvan MR Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti	Rəşad Mirzəyev İlham oğlu	Texniki tənzimləmə və standartlaşdırma şöbəsinin müdiri
24.	Naxçıvan MR Qaz İstismar Xidməti	Heydərzadə İlkanə Nadir qızı	Ümumi işlər və təsərrüfat şöbəsinin baş mütəxəssisi
25.	"Naxçıvan MR İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi" Publik Hüquqi Şəxs	Zeynalova Gülxatın Şahzadə qızı	İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə baş məsləhətçi
26.	Naxçıvan MR Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Agentliyi	Hacıyeva Mərziyyə Rafiq qızı	Dini qurumlarla iş və dinşünaslıq ekspertizası şöbəsinin müdiri
27.	Naxçıvan Avtomobil Yollar üzrə Dövlət Agentliyi	Kəngərli Ruslan Aslan oğlu	Naxçıvan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi Publik Hüquqi Şəxsin İdarə heyəti üzvü

28.	Naxçıvan MR Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Nəsirov Samir Əli oğlu	Ümumi işlər və kadrlar sektorunun müdiri
29.	Naxçıvan MR Ağır Cinayətlər Məhkəməsi	Mahmudov Yunis Həsən oğlu	Baş məsləhətçi
30.	Naxçıvan MR İnzibati Məhkəməsi	Abdullayev Mahmud Vaqif oğlu	Baş məsləhətçi
31.	Naxçıvan MR Hərbi Məhkəməsi	Əli Həsənov	Baş məsləhətçi
32.	Naxçıvan MR Kommersiya Məhkəməsi	Möhbalıyeva Aynur Sultan qızı	Baş məsləhətçi
33.	Naxçıvan MR Vəkillər Kollegiyası	Hüseynova Gülşən Məhərrəm qızı	Vəkil
34.	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Naxçıvan Bölməsi	Sadıqova Filurə Rəhman qızı	Aparatın İnsan resursları və sənədlərlə iş şöbəsinin müdiri
35.	Naxçıvan MR Turizm Departamenti	Rüstəmov Süleyman Atif oğlu	Sektor müdiri
36.	Naxçıvan MR Mərkəzi Seçki Komissiyası	Qədimov Əli Tofiq oğlu	Aparatın şöbə müdiri
37.	“Şərq qapısı” qəzetinin redaksiyası	Şahməmmədli Güntac Şahməmməd qızı	Şöbə müdiri
38.	Naxçıvan Dövlət Universiteti	Kərimova Sevinc Şahbaz qızı	Keyfiyyət Təminatı bölməsinin müdiri
39.	"Naxçıvan" Universiteti	Məmmədova Aytən Nizami qızı	“Pedaqogika və psixologiya” kafedrasının müdiri
40.	Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu	Vəliyeva Sevinc Tofiq qızı	Pedaqojika və psixologiya kafedrasının müdiri
41.	Naxçıvan MR Dövlət Arxiv İdarəsi	Hüseynova Günel Ramazan qızı	Şöbə müdiri
42.	Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanı	Cəfərov Ramil Muxtər oğlu	Daşımaların Təşkili və Koordinasiyası xidmətinin rəisi
43.	Naxçıvan MR Sahibkarlar Konfederasiyası	Kərimova Nuray Səhlalı qızı	Baş mütəxəssis
44.	Naxçıvan Mediasiya Təşkilatı	Məmmədov Ələddin Kamil oğlu	Mediator
45.	Naxçıvan MR Televiziya və Radio Verilişləri QSC	Həsənova Lətifə Qadir qızı	Kadr və sənədlərlə iş sektorunun müdiri
46.	Naxçıvan MR Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC	Yusifova Lalə	Baş məsləhətçi

47.	Naxçıvan Balıqçılıq ASC	Əliyeva Aynurə Canpolad qızı	Kadr üzrə mütəxəssis
48.	Naxçıvan Dəmir Yollar MMC	Kazımov Səxavət Məhərrəm oğlu	Xüsusi bölmənin rəisi
49.	Rəssamlar Birliyi	Alıyev Nizami İsgəndər oğlu	Fond mühafizi
50.	Naxçıvan Aşıqlar Birliyi	Ayazlı Gültac Cahangir qızı	Birliyin üzvü
51.	Naxçıvan MR Bəstəkarlar Təşkilatı	Məmmədova Samirə Azad qızı	Məsul katib
52.	Naxçıvan MR Həmkarlar İttifaqları Şurası	Əsədov Nüsrəddin Müseyib oğlu	Ümumi işlər bölməsinin müdiri
53.	Naxçıvan Şəhər İcra Hakimiyyəti	Məhərrəmov Orxan Xalıqverdi oğlu	İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsi müdirinin müavini-dini qurumlarla işin təşkilatçısı
54.	Şərur Rayon İcra Hakimiyyəti	Zeynalabdinova Aysel Telman qızı	Şərur Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini
55.	Babək Rayon İcra Hakimiyyəti	Hacıyev Asif Məhərrəm oğlu	Vətən müharibəsi iştirakçıları və şəhid ailələri ilə işin təşkili şöbəsinin müdiri
56.	Culfa Rayon İcra Hakimiyyəti	Elçin Məmmədəliyev	İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdir müavini
57.	Şahbuz Rayon İcra Hakimiyyəti	Paşayev Cəlal İsa oğlu	İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri
58.	Kəngərli Rayon İcra Hakimiyyəti	Məmmədov Kənan Məmmədhüseyn oğlu	İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdir müavini
59.	Sədərək Rayon İcra Hakimiyyəti	Məmməhhəsənli İman Qələndar oğlu	İctimai-siyasi və humanitar məsələlər şöbəsinin müdir müavini, dini məsələlər üzrə təşkilatçı

Dizayner:
Təhmasib Mehdiyev

Çapa imzalandı: 10.05.2024. Fiziki çap vərəqi 19,0
Formatı 60x90 $^{1}/_{8}$. Ofset çapı. Bakı–2024.

“Təhsil Nəşriyyat-Poliqrafiya” MMC
(Bakı, AZ1052, F.Xoyski küç., 149)
Tel.: (+994 12) 567-81-28;
e-mail: tahsil_az@yahoo.com

www.family.gov.az

BAKI • 2024